

Законодателен и комуникационен наратив на домашното насилие

СОФИЯ, ОКТОМВРИ 2023

BCNL

Kingdom of the Netherlands

Законодателен и комуникационен наратив на домашното насилие

СОФИЯ, ОКТОМВРИ 2023

Kingdom of the Netherlands

Тази публикация е подготвена от Български център за нестопанско право, в рамките на проект „От застъпници за застъпници“, осъществен с финансовата подкрепа на Посолството на Кралство Нидерландия в България.

Проектът „От застъпници за застъпници“ обхваща три еднодневни семинара, които си поставят за цел консолидиране на застъпническите усилия за подобряване на законодателството и практиките за защита от домашно насилие и от базираното на пол насилие. Първите два семинара са предназначени за организации с опит в застъпническото по темата защита от домашно насилие, а последният е насочен и към други организации, които работят в социална сфера, съпричастни са с темата, с цел мобилизиране на усилията за подкрепа за промените в средата.

При определяне на застъпническите цели и разработване на концепция за кампания се вземат предвид последните изменения на Закона за защита от домашното насилие и относимите текстове в Наказателния кодекс, както и проекта на Директива относно борбата с насилието над жени и домашното насилие, Истанбулската конвенция и Директивата за правата на пострадалите от престъпления.

Съдържанието на този сборник отразява мненията само на авторите, за които те носят лична отговорност и по никакъв начин не ангажира Посолството на Кралство Нидерландия в България.

Kingdom of the Netherlands

© Всички права запазени. Български център за нестопанско право допуска използването на публикацията или части от нея единствено при цитиране на източника и авторите му.

Илюстрация на предна корица: Anna Shevchuk, pexels.com

София, 2023

Съдържание

I. Домашно насилие и насилие, основано на пола - често срещани въпроси	5
1. Защо защитата от домашно насилие е важен въпрос за обществото, а не само за пострадалите	5
2. Домашно насилие и дискриминация	6
3. Каква е разликата между домашно насилие и насилие, основано на пола.....	7
4. Пол и джендър/ социален пол	9
5. Защо Истанбулската конвенция е важна - каква е връзката с Истанбулската конвенция.....	11
6. Защо темата за пола и социалния пол предизвикаха тези вълнения по света и у нас?	12
7. Защо българският КС реши, че ИК противоречи на Конституцията.....	16
8. Какво означава овлстяване на жените	18
9. Защо е важно участието на НПО в изпълнението на Закона за защита от домашно насилие	19
10. Защо е необходим отделен Закон за защита от домашно насилие, когато законодателството осигурява и без това защита от насилие.....	21
II. Промени в Закона за защита от домашното насилие (2023 г.)	23
1. ЗАКОН за защита от домашното насилие - изм. и доп., бр. 66 от 1.08.2023 г., в сила от 1.01.2024 г.	23
2. ЗАКОН за защита от домашното насилие - изм. и доп., бр. 69 от 11.08.2023 г.	43
III. Предложение за Директива относно борбата с насилието над жени и домашното насилие	45
1. Обяснителен меморандум	45
2. Преамбюл.....	49
3. Директива.....	62
IV. GREVIO – избрани части от първия Средносрочен хоризонтален преглед на приложение на Истанбулската конвенция	83
1. Член 3: Определения	83
2. Член 9: Неправителствени организации и гражданското общество	84
3. Член 13: Повишаване на осведомеността.....	88
4. Член 18: Общи задължения	93

V. Дебатът в Парламента по промените в Закона за защита	
от домашното насилие – основни опорни точки против	99
1. Искате скрито да приемете Истанбулската конвенция	99
2. Неправителствените организации са проблемът	99
3. Социалните услуги могат да се предоставят само от държавата	100
 VI. Примери за кампании срещу домашното насилие	 102
1. От България	102
2. От чужбина/международни	103
 VII. Информационни ресурси	 104

I. Домашно насилие и насилие, основано на пола - често срещани въпроси

Автор: доц. Велина Тодорова¹

1. Защо защитата от домашно насилие е важен въпрос за обществото, а не само за пострадалите

Поради това че се случва с лица, между които съществува специална връзка на близост. Това окуражава насилника, засилва зависимостта на жертвата, затруднява доказването – и съответно – възможностите за защита на жертвата, за преследване на извършителя и за превенция на бъдещи подобни актове. Т.е. всички обичайни средства за защита и прекратяване на насилието, са принципно трудно приложими.

Втората много важна причина – домашното насилие е форма на дискриминация спрямо жените, тъй като засяга пропорционално повече жени, отколкото мъже, а често държавата не осигурява адекватна защитата на жените от домашно насилие. Забраната за дискриминация е основно право на човека, според Конституцията и международното право по правата на човека (МППЧ). Освен че е вид дискриминация, тъй като непропорционално засяга жените, домашното насилие може да бъде и престъпление, засяга достойнството на жената и може да я лиши от много други права.

Домашното насилие е израз от т.нар. структурно неравенство – произтичащо от културата на обществото по отношение на ролята на половете, социално приетите модели на поведение, обличане и др. (т.нар. социален пол, gender). Например, в много общества е прието, че мъжете осигуряват издръжката на семейството, а жените се грижат за домакинството и децата. Това са т.нар. традиционно приети роли на мъжа и на жената и когато жената наруши тази представа, напр. настоява да работи извън дома или за споделяне с мъжа на домакинския труд и грижите за децата, това може да е повод за насилие срещу нея. Разбира се всичко зависи от това доколко стриктни са тези приети

¹ Велина Тодорова е юрист (1981 г.) и доктор по социология на правото (1989 г.), доцент по гражданско и семейно право в Юридическия факултет на Пловдивския университет и Българската академия на науките. Тя има богат опит в изследователската дейност и в законотворчеството в областта на защитата на правата на човека, социалната защита и семейното право (от 1997 г. досега). Публикува в национални и международни издания и е едновременно експерт (2001 г.) и член (2014-2019 г.) на Комисията по европейско семейно право, член на Европейската комисия по семейно право (FLEUR) от 2019 г. Национален програмен мениджър за Международната организация на труда (МОТ - IPEC) и един от основателите на Агенцията за закрила на детето (2001 г.). Винаги е съчетавала академичната си кариера със силен активизъм като член и поддръжник на различни инициативи и неправителствени организации в областта на правата на човека. Заместник-министър на правосъдието (2011-2013 г.). Член на Комитета на ООН по правата на детето (2017-2021 г., 2021-2025 г.).

ролеви модели и доколко жените са овластени да претендират за равенство между половете.

Повече на:

<https://www.humanrightsguide.bg/bg/temi/domashno-nasilie/kakvo-e-domashno-nasilie>

<http://www.cwsp.bg/htmls/page.php?category=542>

https://www.unwomen.org/en/digital-library/genderterm?title=&custom_az_filter=G

<https://www.humanrightsguide.bg/bg/temi/domashno-nasilie>

2. Домашно насилие и дискриминация

Дискриминация на момичетата и жените означава пряко или непряко отнасяне към момичетата и жените по начин, различен от този на момчетата и мъжете, което им пречи да се възползват от правата си. Пряката дискриминация е по-очевидна, напр. в някои страни жените не могат законно да притежават собственост; или законът им забранява да заемат определени работни места. Непряка дискриминация се отнася до ситуации, които могат да изглеждат безпристрастни, но водят до неравностойно третиране на момичетата и жените. Например, работа за полицаи може да има критерии за минимален ръст и тегло, които жените могат да се затруднят да изпълнят и им пречи да станат да станат полицейски служители.

Колко сериозно засегнати са жените от дискриминация (неравенство) личи от факта, че една от конвенциите на ООН е Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените. Според нейния чл.1:

„За целите на настоящата Конвенция терминът "дискриминация по отношение на жените" означава всяко различие, изключване или ограничение, основано на пола, което има за резултат или цел да накърни или унищожи признаването, ползването или упражняването от жените, независимо от семейното им положение, на основата на равенството между мъжете и жените, на правата на човека и основните свободи в политическата, икономическата, социалната, културната, гражданската или всяка друга област.“

Повече за Конвенцията и Комитета на ООН - на:

<https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/cedaw>

<https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-recommendation-no-35-2017-gender-based>

Повече за дискриминацията на жените и момичетата на:

<https://www.ohchr.org/en/special-procedures/wg-women-and-girls>

3. Каква е разликата между домашно насилие и насилие, основано на пола

Домашното насилие и насилието, основано на пола са две различни форми на насилие и законите и политиките трябва да отчита тази разлика.

Най-кратко – домашното насилие е насилието, което се случва между лица, които са в семейна, родствена или връзка на близост. Семейната връзка може да бъде правна или фактическа, важното е, че това е връзка на близост, между лица обвързани от правна връзка (брак, произход, осиновяване – все юридически факти на семейното право и др.) или фактическа връзка (интимна връзка) или връзка между бивши съпрузи или партньори, които вече са прекратили тези връзки.

Насилието, основано на пола (джендър базирано насилие) е това, което мотивирано от характеристиките на пола – биологичен или социален или психичен,... то е опасно именно защото е мотивирано от някоя от характеристиките на жертвата – например, полови белези, поведение или трансджендърно състояние (трансжена) и имат за цел наказване или държане в подчинение, сплашване и пр..

Според Комитета на ООН за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените:

*„9. Понятието **"насилие срещу жени"**, както е дефинирано в Обща препоръка № 19 и други международни инструменти и документи, поставя акцент върху факта, че това насилие е основано на пола. ... **терминът "насилие срещу жени, основано на пола"** се използва като по-прецизен термин, който изрично посочва причините и последиците от насилието, основани на пола. Терминът допълнително засилва разбирателността за **насилието като социален, а не индивидуален проблем, изискващ всеобхватни отговори, освен тези за конкретни събития, отделни извършители и жертви/оцелели.***

*10. Комитетът счита, че насилието над жени, основано на пола, е едно от основните социални, политически и икономически средства, чрез които **се утвърждават подчиненото положение на жените спрямо мъжете и техните стереотипни роли.** В хода на своята работа Комитетът ясно е посочил, че такова насилие е критична пречка за постигането на съществено равенство между жените и мъжете и за упражняването от жените на техните права на човека и основни свободи, както е записано в Конвенцията.“*

Вж Коментар 35 на Комитета по правата на жените относно насилието над жени, основано на пола, който развива коментар № 19:

<https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-recommendation-no-35-2017-gender-based>

Според Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие (Истанбулска конвенция):

„насилие над жени“ се разбира като нарушение на правата на човека и форма на дискриминация срещу жените и означава всички актове на насилие, основано на пола, които водят или е вероятно да доведат до физически, сексуални, психологически или икономически увреждания или страдание за жените, включително заплахи за такива актове, принуда или произволно лишаване от свобода, независимо дали това се случва в обществеността или в личния живот;

„домашно насилие“ означава всички актове на физическо, сексуално, психологическо или икономическо насилие, които се случват в семейството или в домакинството, или между бивши или настоящи съпрузи или партньори, независимо дали извършителят живее или е живял заедно с жертвата.

Закон защита от домашно насилие / дефиниции:

Чл. 2. ал. 1. Домашно насилие е всеки акт на физическо, сексуално, психическо или икономическо насилие, както и опитът за такова насилие, принудителното ограничаване на личния живот, личната свобода и личните права, извършени спрямо лица, които се намират в родствена връзка, които са или са били в семейна връзка или във фактическо съпругеско съжителство или в интимна връзка.

"Интимна връзка" представлява съвкупност от доброволни и трайни лични, интимни и сексуални отношения между две физически лица от мъжки и женски пол, независимо от това дали споделят едно домакинство и чието възникване, съдържание и прекратяване не са обект на правно регулиране от друг закон. Трайни по смисъла на предходното изречение са отношения с продължителност поне от 60 дни.

"насилие над жени, основано на пола" означава насилие, което е насочено срещу жена, защото тя е жена, или което засяга предимно жените;

"жени" обхваща и момичета под 18-годишна възраст.

GREVIO (Контролният орган по спазване на Конвенцията):

Например в Австрия, Португалия и Испания определенията за домашно насилие не включват икономическо насилие. (Вж. докладите за основна оценка на GREVIO относно: Австрия, § 8; Португалия, § 8; и Испания, § 12)

В Монако домашното насилие се описва по отношение на връзката между жертвата и извършителя, като обхваща само съпрузи или лица, които живеят или са живели дългосрочно заедно. (Вж. доклада за основна оценка на GREVIO за Монако, § 6)

В Белгия, Малта и Черна гора например насилието срещу жени не е дефинирано и се предпочита терминът "насилие, основано на пола", без да се прави разграничение на

насилието срещу жени, основано на пола. (Вж. докладите на GREVIO за базисна оценка относно: Белгия, § 8; Малта, § 12; и Черна гора, § 12.)

В докладите за базисна оценка на GREVIO за Белгия и Малта GREVIO отбелязва по-специално, че властите използват понятието "насилие, основано на пола", а не понятието "насилие срещу жени" в стремежа си да обхванат мъжете и момчетата, както и жените от ЛБТИ, опасявайки се, че различен подход би бил дискриминационен. (Вж. докладите за основна оценка на GREVIO относно: Белгия, § 8; и Малта, § 11.)

Според Проекта на Директива на ЕС относно борбата с насилието над жени и домашното насилие (чл.4)

Насилието над жени е насилие на социалнополова основа, което е насочено срещу жена, защото тя е жена, или което засяга предимно жените. То включва всички актове на насилие на социалнополова основа, които водят или е вероятно да доведат до физически, сексуални, психологически или икономически увреждания или страдание за жените, включително заплахи за такива актове. То обхваща престъпления като сексуалното насилие, включително изнасилването, гениталното осакатяване на жени, насилствените бракове, насилствените аборти или стерилизация, трафика на хора с цел сексуална експлоатация, преследването, сексуалния тормоз, убийството на жени, речта на омразата и престъпленията въз основа на пола, както и различните форми на онлайн насилие („кибернасилие“), включително споделянето или манипулирането на интимни материали без съгласие, киберпреследването и кибертормоза. Това насилие се корени в неравенството между половете, което е проява на структурна дискриминация по отношение на жените.

Доклад на специалния докладчик за насилието срещу жени, неговите причини и последици – от посещението ѝ в България:

<https://www.ohchr.org/en/documents/country-reports/ahrc4452add1-visit-bulgaria-report-special-rapporteur-violence-against>

4. Пол и джендър/ социален пол

Първата употреба на термина „джендър“ е от женските движения от средата на миналия век. Понятието за джендър се въвежда за да отграничи пола като биологична характеристика на лицето от натрупалите се обществени очаквания към лицата, принадлежащи към този пол, за поведение, социални роли, външност, облекло и др. Тези обществени очаквания се формират и проявяват като социални или културални норми, които започват да определят социалното функциониране на лицата от различен биологичен пол, вкл. отношението на другите към тях. Например, женският пол се свързва с раждането и грижата в семейството и съответно – бива натоварен със *задължението* да полага грижи и домашен труд. Оттук постепенно се налагат редица ограничения за социалното включване, дори социална изолация, икономическа и друга подчиненост на жените, включително неравно положение пред закона и пр., които ако не бъдат спазвани, са повод за принуда, санкция и насилие – домашно, но и социално.

Джендър или социален пол - се отнася до ролите, поведението, дейностите и атрибутите, които дадено общество в дадено време смята за подходящи за мъжете и жените. Това са социалните атрибути и възможности, свързани с това да бъдеш мъж и жена, както и с взаимоотношенията между жените и мъжете и момичетата и момчетата. Тези атрибути, възможности и отношения са социално изградени, научени чрез социализация и са специфични за контекста/времето и променливи.

Полът определя какво се очаква, разрешава и цени от една жена или мъж в даден контекст.

Поради това теорията за джендъра, или за социалния пол (полово определените роли, които прерастват в стереотипи и основание за дискриминация) става носител на идеята за освобождаване на жената от традиционно приписваните ѝ социални роли на майка и домакиня, подчинена на съпруга си, и признаването на права в обществения, но и в сексуалния ѝ живот, включително репродуктивни права. Целта е постигане на джендър равенство, възможности за избор и свобода на функциониране. Това са права, признати на човека от съвременното международното право в областта на правата на човека и националните законодателства на модерните държави, но до които жените не са имали равен достъп в сравнение с мъжете.

Според Истанбулската конвенция:

В българската ѝ версия, която не е официална, "джендър" е преведено като „пол“, и от тук грешно звучащото определение на тази конвенция: „пол“ означава социално изградени роли, поведения, дейности и характеристики, които определено общество смята за подходящи за жените и за мъжете. Всъщност това определение се отнася до социалния пол.

Дали грешката в превода е била случайна или преднамерена не е ясно, но това определение послужи на Конституционния съд да приеме, че Истанбулската конвенция противоречи на Конституцията, тъй като понятието за пол в Конституцията имало друго съдържание.

Истанбулската конвенция:

<https://rm.coe.int/168046246f>

Въпроси и отговори за Истанбулската конвенция:

<https://rm.coe.int/istanbul-convention-questions-and-answers-bulgarian/168094482a>

5. Защо Истанбулската конвенция е важна - каква е връзката с Истанбулската конвенция

Има пряка връзка между Истанбулската конвенция и темата за домашното насилие, тъй като предмет на тази конвенция е именно предотвратяването и борбата с насилието, основано на пола и домашното насилие.

В Истанбулската конвенция обаче, противниците на правата, откриват термините, които им помагат за разгръщане на масовата пропаганда срещу правата на жените, децата, еднополовите семейства и трансджендър хората. Терминът джендър беше наточен с напълно измислено съдържание, включително се разпространи фалшивата концепция за „джендър идеологията“ – в която се смесиха, напълно преднамерено, целите за борба с насилието срещу жени, с борбата срещу правата на ЛГБТ плюс хората. **От това смесване пострадаха приети от обществото ценности за правата на жените и за защитата им от дискриминация и насилие, правата на децата и правото на свобода на сдружаване** - (вж. Дебатът в Парламента по промените в Закона за защита от домашното насилие – основни опорни точки против)

Истанбулската конвенция е първият акт на международното право, който изрично признава правото на защита от дискриминация по признаците джендър и пола (джендър) идентичност (чл. 4, § 3). Съветът на Европа приема, че европейските държави, които имат близка история, култура, политическо и социално развитие и споделят ценностите на демокрацията и върховенството на правото, ще подкрепят изричното въвеждане на тези признаци. И това е точно така: от 46 държави, членки на Съвета на Европа, Конвенцията е ратифицирана от 37 държави. В резултат от анти-джендър пропагандата само осем държави (България, Армения, Азербайджан, Чехия, Словакия, Унгария, Литва и Латвия) все още не са ратифицирали Истанбулската конвенция, а през 2021 г. Турция се оттегли от Конвенцията.

Много добър анализ на Истанбулската конвенция на:

<https://petkovalegal.com/%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B1%D1%83%D0%BB%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%86%D0%B8%D1%8F-%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8/>

На 1.06.2023 г. ЕС ратифицира тази конвенция. Вж. важна информация на:

<https://factcheck.bg/ne-e-vyarno-che-es-prinuzhdava-balgariya-da-prieme-istanbulskata-konvenciya/>

<https://clubz.bg/137394>

Съветът на Европа развива и „меко право“ в защита от дискриминация на трансджендър лицата. Например, в Резолюция 2048 от 2015 г. на Парламентарната асамблея на Съвета на Европа (<https://assembly.coe.int/nw/xml/xref/xref-xml2html-en.asp?fileid=21736>)

), държавите членки са призовани изрично да забранят дискриминацията, основана на „полова (джендър) идентичност“ в националното си антидискриминационно законодателство, както и да включат проблема с човешките права на трансджендър лицата в обхвата на действието на националните институции за правата на човека, с изрично позициониране на половата идентичност.

6. Защо темата за пола и социалния пол предизвикаха тези вълнения по света и у нас?

Защото теми като интимността, отношенията между половете, децата, семейството позволяват лесна манипулация и стресиране на обществото. Дебатът по тези теми се води отдавна, но европейските общества са приели, че недискриминацията е ключова ценност и предпоставка за добруването на всеки, независимо от различието и за солидарността, икономическата и социалната справедливост. Поради това забраната за дискриминация по признак пол, сексуална ориентация (дали хората от другия или твоя пол са сексуално привлекателни за теб) или идентичност по признак пол (дали полът, който е посочен в акта ти за раждане съответства на твоето усещане за твоя собствен пол) е една от ценностите на Европейския съюз.

Така според чл. 2 от ДЕС „Съюзът се основава на ценностите на зачитане на човешкото достойнство, на свободата, демокрацията, равенството, правовата държава, както и на зачитането на правата на човека, **включително правата на лицата, които принадлежат към малцинства**. Тези ценности са общи за държавите членки в общество, чиито характеристики са плурализмът, недискриминацията, толерантността, справедливостта, солидарността и равенството между жените и мъжете“ (получер – мой).

Въпреки това и ЕС беше зaleyт от движението против правата. За Европа повратна точка в разбирането за равенството беше приемането и процесите на присъединяване към Истанбулската конвенция.

Истанбулската конвенция не е акт на ЕС. В момента се подготвя Директива на ЕС относно борбата срещу домашното насилие и насилието срещу жени, която ще е обвързващото право на ЕС:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0105>

До този момент обществата имаха съгласие по темите за равнопоставеността на жените, разнообразието на семействата, правата на децата, сексуалната свобода, еднополовите двойки и промяната на пола. За Европа, ИК отключи агресивната атака срещу правата на ЛГБТ плюс хората и това съвпадна с мерките срещу пандемията от Ковид, напрежението и войната в Украйна и Това се превърна в платформа за атака срещу правата на човека изобщо.

За речта на омразата в българското общество:

<https://osis.bg/?p=2968>

За руската пропаганда на традиционните ценности:

<https://factcheck.bg/govori-kremal-homofobiyata-kato-geopolitika/>

Манипулацията на обществата чрез популистски тези и аргументи, широко разпространени чрез социалните мрежи, беше засилена през последните години. Ефектът е разделение в обществото, което е изгодно на политическите сили, които искат да променят статуквото на относително глобално съгласие относно универсалните права. Подобни кампании често са насочени и към НПО сектора с цел да го комопрометират и очернят. Показателно за това е понижаващото се обществено доверие към гражданските организации. Съгласно проведено през 2022 г. национално представително проучване на Обществените нагласи към дейността на гражданските организации през 2020 г. 17,7 % процента от респондентите са изпитвали недвorie към организациите, а през 2022 – 32,1 % ([https://bcnl.org/uploadfiles/documents/0922_GO_Report\(1\)\(1\).pdf](https://bcnl.org/uploadfiles/documents/0922_GO_Report(1)(1).pdf), стр. 3)

Дебатът около „джендъра“ се води отдавна. Баз да отиваме далеч в историята, показателно е, че основната спорна тема на Световната конференция за жените на ООН (1995 г.) за Европейския съюз и Ватикана² е темата за сексуалните права на жените и понятието за джендър. Делегацията на Ватикана³ остро се противопоставя на признаването на сексуални и репродуктивни права на жените, защото вижда в тях заплаха за доктрината на католицизма, според която сексът е винаги свързан с брака и човешкото възпроизводство (следователно жената не може да има никакво право на избор). Ако хората приемат обратното, това ще означава оттегляне от религията и съответно – по-малко власт за църквата. И още – ако жените станат свободни да решават – това може да промени властовите отношения в обществото с последици дори за политическата и икономическата власт.

Въпреки съпротивата на Ватикана и приятелските му държави, в Пекинската платформа и план за действие влизат правото на жените да контролират репродуктивното си здраве и поведение, правото на избор в сексуалния им живот, вкл. на достъп до аборт, в рамките на правата на здравни грижи, както и правото на защита срещу насилие, основано на пола.

Четвъртата световна конференция за жените на ООН, проведена в Пекин потвърждава, че сексуалното и репродуктивното здраве е от основно значение за инди-

² Държавата Ватикан не е член на ООН, а има статут на наблюдател. Това не пречи на Ватикана активно да се ангажира в политиките по правата на жените, децата и ЛГБТ.

³ Делегацията на Ватикана на Пекинската конференция е водена от Харвардската проф. Мари Ан Глендън, определяща себе си като икономически либерал и социален консерватор: <https://www.firstthings.com/article/1996/01/what-happened-at-beijing>. Повече за дебата на: <http://chiesa.espresso.repubblica.it/articolo/25020%26eng%3Dy.html> (архивирано на <https://web.archive.org/web/20230703184805/http://chiesa.espresso.repubblica.it/articolo/25020%26eng%3Dy.html>), както и на <https://www.nytimes.com/1995/08/26/world/vatican-attacks-us-backed-draft-for-women-s-conference.html> (архивирано на: <https://web.archive.org/web/20230703185250/https://www.nytimes.com/1995/08/26/world/vatican-attacks-us-backed-draft-for-women-s-conference.html>).

видите, двойките и семействата, както и за социалната и икономическото развитие на общностите и нациите (вж. *Beijing Declaration and Platform for Action*, „C“. *Women and health*, § 89 и сл.).

Подобно е приемането от Международната конференция по въпросите на населението и развитието (Кайро, 1994 г.).

Пекинската конференция поставя жените в центъра на интегрирания подход към човешкото възпроизводство и признава, че правата на човека имат решаваща роля във връзка с репродуктивните проблеми. Вж. повече в: *Economic, Social and Cultural Rights: The right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health. Report of the Special Rapporteur, Paul Hunt, E/CN.4/2004/49*, публикувано на 16.02.2004 г. и достъпно на <https://undocs.org/E/CN.4/2004/49>.

Овластяването на жените в областта на сексуалния им живот, включително сексуална ориентация и репродуктивно поведение, ролята им в семейството, и самото разбиране за семейство, стават основен терен за противопоставянето между държавите членки на ООН. От една страна са либералните демократични държави, а от друга – консервативният католицизъм, активно представен от Ватикана и консервативни религиозни организации, базирани в САЩ, и държавите, членки на Организацията за ислямско сътрудничество (ОИС). По-късно към тях се присъединява Руската федерация при управлението на президента Владимир Путин.

Същата конфигурация се запазва в дебата относно правата на ЛГБТ, като отново негова платформа са сексуалните права, „традиционното семейство“⁴ и репродукцията, съответно родителските права.

В Декларацията и програмата за действие на Световната конференция по правата на човека, проведена във Виена през 1993 г., членки на ООН приемат, че нарушенията на правата **не могат да бъдат оправдавани** с религиозни доктрини, традиционни схващания и практики: „Въпреки че трябва да се отчита значението на националните и регионалните особености и различните исторически, културни и религиозни среди, задължение на държавите, независимо от техните политически, икономически и културни системи, е да насърчават и защитават всички права на човека и основни свободи“ (т. 5).

Независимо от този глобален консенсус, Ватиканът използва тактика в политическото и други пространства, която подкопава свързаните с пола права и формулира общ език за всички актьори, предназначен да предотврати „денатурализацията“ на семейството и „деградацията“ на социалните отношения, като ги определя като „идеологически“.

Трябва да се има предвид, че глобалното движение срещу правата има както единни източници и цели, така и използва едни и същи тези, аргументи (опорни точки) и методи на въздействие (реч на омразата и отхвърляне в социалните мрежи, организиране на улични протести под патриотични лозунги, лобиране в националните парламенти и в международните организации).

⁴ Под традиционно семейство се разбира брачното семейство между мъж и жена и техните деца.

Независимо от държавата и нейния културен, религиозен или социален контекст – темите, тезите и опорките са универсални.

Ето аргументите на защитниците на тезата на семейните / традиционните ценности: Agenda Europe – Възстановяване на естествения ред:

<https://www.epfweb.org/node/175>

В редица изследвания се доказва, че анти-джендър доктрината на Ватикана не използва научни аргументи, тя дори не е религиозна, а е политическа и добре се вписва в глобалните политически напрежения. Антиджендър мобилизациите, започнати и активно подкрепяни от Ватикана, консервативни религиозни организации и партии, имат сериозен успех във Франция, Полша и Унгария и стимулират подобни кампании в цяла Европа. В Италия, Хърватия, Испания, Унгария, Полша, Украйна, Германия, Австрия, Словакия и България програми и законодателство, които целят да засилят джендър равенството и правата на жените и децата, се сблъскват със значителна съпротива и в много случаи биват изоставени.

Обстановката в Европа е анализирана в Обяснителен меморандум към Проект за резолюция на Съвета на Европа (2020 г.) за борба с нарастващата омраза срещу ЛГБТИ хората в Европа:

<https://pace.coe.int/en/files/29418/html>

Там между другото (§ 12 и 14) се пояснява, че:

„Хетеронормативните, хетеросексистки общества, [...] колективно задушават идентичностите и реалностите на всички онези, които оспорват установената йерархия на половете и джендърите, въпреки че този ред работи само в полза на мъжествените, цисджендърни мъже и индивидите, които те избират да защитават. Ето защо борбата за правата на жените и правата на ЛГБТИ хората са толкова тясно свързани. Преобладаващият социален ред определя като срамни телата на интерсексуалните лица, които не отговарят на бинарната парадигма мъж/жена, както и сексуалната ориентация, половата идентичност и изразяването на пола на всички, които не се вписват в хетеросексуалната норма. [...] Каквито и да са мотивите им, тези движения работят за запазване на неравнопоставените отношения между половете в името на „традицията“, „семейните ценности“, „християнските ценности“ или така наречения „естествен ред“. Атаките срещу абортите, достъпа до контрацепция, всеобхватното сексуално образование, еднополовите бракове, джендъра, юридическото признаване на пола, достъпа до медицински грижи, свързани с прехода, участието на транссексуални и интерсексуални лица в спорта, както и ратифицирането и прилагането на Истанбулската конвенция – всичко това е част от този дневен ред, който, като поддържа или задълбочава неравенствата, пряко нарушава правата на човека на жените, децата и ЛГБТИ хората. Нарастващите прояви на омраза срещу ЛГБТИ хората, на които сме свидетели днес в Европа, трябва да се разбират не само като индивидуални действия, но и като част от тази по-широка динамика, която също така вреди на жените и децата“.

В България кампаниите бяха активирани от политическите партии, участници в коалиционното правителство, дошло на власт през 2017 г. – ВМРО-БНД и НФСБ, мълчаливо подкрепяни от ГЕРБ.⁵ В тях се включи и активно ги провежда и Българската социалистическа партия.

Ресурси:

Глобалното движение срещу правата на човека:

Много добър сайт, на който се публикуват годишни доклади за анти-правата движението в света и неговите причини, носители и последици. Специално препоръчваме докладите от 2017 г. и следващите:

<https://www.awid.org/ours-2021>

Вж още: Международното антиджендър движение. Разбиране на възхода на антиджендър дискурсите в контекста на развитието, правата на човека и социалната закрила:

<https://cdn.unrisd.org/assets/library/papers/pdf-files/2023/wp-2023-4-anti-gender-movement.pdf>

Анти джендър движението в Европа

<https://eige.europa.eu/resources/Report%20II%20Gender%20Ideology%20-%20A%20European%20Issue.pdf>

<https://bntnews.bg/news/opozhareni-uchilishta-v-belgiya-protest-sreshtu-kurs-za-seksualna-prosveta-1247969news.html>

Българските дискурси:

Резолюция на Европейския парламент от 8 октомври 2020 г. относно принципите на правовата държава и основните права в България (2020/2793(RSP)) (на български език):

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0264_BG.html

Доклад на Комисаря по правата на Съвета на Европа от посещението ѝ в България (на български език):

https://ec.europa.eu/migrant-integration/library-document/report-commissioner-human-rights-council-europe-following-her-visit-bulgaria-25-29_en

[БЪЛГАРСКИТЕ ПАТРИОТИ с готов Закон за защита половата идентичност на децата от раждането им - \(vmro.bg\)](https://vmro.bg)

7. Защо българският КС реши, че ИК противоречи на Конституцията⁶

С Решение № 13 от 27 юли 2018 г. Конституционният съд обяви Истанбулската конвенция за несъответстваща на Конституцията на Република България. Според Съда българската Конституция се основава на бинарното разбиране за пол:

⁵ Повече в Todorova, V. (2022). Gender Wars in Bulgaria. In J. M. Scherpe & St. Gilmore (Eds.), *Family Matters: Essays in Honour of John Eekelaar* (pp. 245–261).

⁶ Автор на част 7 от глава I – Захари Янков, правн експерт в Български център за нестопанско право

Конституцията и цялото българско законодателство е изградено върху разбирането за бинарното съществуване на човешкия вид. В действителност в Конституцията недвусмислено се възприема социалното измерение на пола във взаимодействие с биологично детерминираното – чл. 47, ал. 2 от основния закон. В посочената конституционна разпоредба биологичният пол „жена“ се свързва със социалната роля – „майка“, с „раждане“, с „акушерска помощ“. Накратко, понятието „пол“ се използва от конституционния законодател като единство от биологично детерминираното и социално конструираното. Социалното измерение в Конституцията не създава социален пол, независим от биологичния, както е предвидено в Конвенцията.

...

Конституционната дефиниция за брак, така както винаги е присъствала в българската правна традиция, се съдържа в разпоредбата на чл. 46, ал. 1, която го определя като „...доброволен съюз между мъж и жена“. Конституционната уредба на брака е изградена върху разбирането за съществуването на два биологично определени пола – мъжки и женски. Определяйки брака като доброволен съюз между мъж и жена, Конституцията издига различния биологичен пол в императив към встъпващите в брак. Разбирането за брака като връзка между мъж и жена е вкоренено дълбоко в българското правосъзнание и в този смисъл е в основата на конституционната уредба.

Поради това, според мнозинството конституционни съдии, дефиницията на пол (в английския вариант на Конвенцията - *gender*) в чл. 3, буква б, на Истанбулската конвенция:

„пол“ означава социално изградени роли, поведения, дейности и характеристики, които определено общество смята за подходящи за жените и за мъжете;

както и чл. 4, § 3 на Конвенцията, в който се ползват термините „пол“ (*sex*) и „социален пол“ (*gender*):

Прилагането на разпоредбите на настоящата Конвенция от страните, по-специално мерките за защита на правата на жертвите, трябва да бъде осигурено без всякаква дискриминация, основана на пол, социален пол, раса, цвят на кожата, език, религия, политически или други убеждения, национален или социален произход, принадлежност към национално малцинство, имуществено състояние, рождение, сексуална ориентация, идентичност, основана на пола, възраст, здравословно състояние, увреждания, семейно положение, статут на мигрант или на бежанец, или друг статут.

въвеждат „две паралелни и взаимоизключващи се понятия за „пол“,““ което което е недопустимо съгласно „повелята за правна сигурност.“ Поради невъзможността Конвенцията да бъде ратифицирана с резерв по отношение на посочените разпоредби, Конституционният съд обявява цялата Конвенция за противоконституционна.

Важно е да се обърне внимание, че в основата на аргументацията на Конституционния съд е чл. 46, ал. 1 на Конституцията, с който се урежда института на брака като „доброволен съюз между мъж и жена.“ Подобна конституционна уредба обаче съществува и в други европейски държави, които обаче са ратифицирали Истанбулската конвенция. Така например Хърватска е ратифицирала Конвенцията като заедно с това е депозирала декларация в Съвета на Европа с пояснението, че:

Република Хърватия счита, че разпоредбите на Конвенцията не включват задължение за въвеждане на джендър идеология в хърватската правна и образователна система, нито задължение за промяна на конституционното определение на брака.

Виж още:

<https://www.toest.bg/zashto-istanbulskata-konventsia-otnovo-e-na-dneven-red>

<https://www.ohchr.org/en/press-releases/2019/10/bulgaria-un-expert-concerned-about-pushbacks-womens-rights-and>

8. Какво означава овластяване на жените

Овластяването на жените е изключително важен аспект в усилията за предотвратяване и борба с насилието срещу жените и джендър базираното насилие. Жените трябва да се образуват и разберат, че имат права, което означава, да търсят и получават защита.

Овластяването включва придобиване на власт и контрол върху собствения живот. Овластяването на жените и момичетата включва повишаване на осведомеността, изграждане на самочувствие, разширяване на възможностите за избор, увеличаване на достъпа до и контрол върху ресурсите и действия за промяна на структурите и институции, които засилват и поддържат дискриминацията по пол и неравенството.

Истанбулската конвенция предвижда специални задължения за държавите да приемат необходимите мерки за подкрепа на програми и дейности за овластяване на жените (чл.13 и следващите). Такива са – повишаване на информираността, образование, обучение на специалисти, превантивни програми с широко участие на частния сектор (НПО и бизнеса) и на медиите.

В България беше изразено мнение от проф. Пламен Киров, по конституционното дело за Истанбулската конвенция, че стереотипните роли на мъжете и жените не са непременно нещо лошо, че образованието на децата по правата на жените, репродуктивните права и пр. би било недопустима намеса в живота на семейството и правата на родителите, както и на неприкосновеността на личния живот на родителите (чл.32 и чл.47 от Конституцията):

Това беше един от аргументите на проф. Киров в тезата му, че Истанбулската конвенция противоречи на Конституцията и затова не трябва да бъде ратифицирана. Проф. Киров е един от преподавателите, които ще учат студентите в СУ в новата магистърска програма по Права на човека:

<https://law.uni-sofia.bg/sites/default/files/Brochure%20MA%20rights%20of%20man%202023-2024.pdf?fbclid=IwAR1wJ0hX6h1oeCa2yrtxxV8reyHNK8v-sRfH5rCjIJu0t48-vzTZ1spu8Ts>

9. Защо е важно участието на НПО в изпълнението на Закона за защита от домашно насилие

Важно е да се отбележи, че атаката срещу „джендъра“ и правата нямаше как да не засегне гражданското общество и неговите организации.

вж. въпрос на народния представител Ченчев в НС:

Дейността по защита от домашно насилие е прекалено важна, за да бъде оставена в ръцете на случайни хора.

Пита се кой има интерес от този законопроект? Жертвите на домашно насилие или предоставящите социална услуга НПО-та, безплатно за жертвите на домашно насилие, платено обаче, добре платено, от нас данъкоплатците.

Атаката срещу НПО

[https://www.ngobg.info/bg/analysis/121954-](https://www.ngobg.info/bg/analysis/121954-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D1%82%D0%BE-%D0%BD%D0%B0-%D1%82%D1%80%D0%B5%D1%82%D0%B8%D1%8F-%D1%81%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80.html)

[%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D1%82%D0%BE-%D0%BD%D0%B0-%D1%82%D1%80%D0%B5%D1%82%D0%B8%D1%8F-%D1%81%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80.html](https://www.ngobg.info/bg/analysis/121954-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D1%82%D0%BE-%D0%BD%D0%B0-%D1%82%D1%80%D0%B5%D1%82%D0%B8%D1%8F-%D1%81%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80.html)

Според КС, в Решение № 9 от 14 юли 2020 г. по конституционно дело №3/2020г. (искане за обявяване на ротивоконституционността на някои разпоредби на Закона за социалните услуги и по-специално тези, които овластяват НПО с предоставяне на социални услуги), КС приема следното:

....

„На следващо място, вносителят навежда твърдения за противоконституционност на разпоредбите на ЗСУ, отнасящи се до възможността социалните услуги да се предоставят от частни лица (в искането се посочват чл. 29, 31, 57, 61 и 63) и до участието им в планирането, разработването и провеждането на държавната и местната политика в областта (чл. 23 и 26 ЗСУ).

Чрез възлагането на публично-правни функции на организации от неправителствения сектор, държавата включва гражданското общество в управлението, като същевременно се „разтоварва“ от някои от функциите си, за да се фокусира върху други дейности (Решение № 3/2000 г.; Решение № 10/1994 г.). Необходимо е това да бъде сторено със закон при спазване на принципа на пропорционалност, с цел осигуряване на контрол от страна на Конституционния съд (Решение № 5/2005 г.; Решение № 10/1994 г.).

Конституционният съд приема, че в настоящия случай са спазени всички изисквания за възлагане на публични правомощия на частни лица. На първо място, социалните услуги попадат в обхвата на дейностите по насърчаване на социалната интеграция, равноправието и подобряването на качеството на живота на гражданите. Като такива те не попадат в изключителния домен на държавата, поради което законодателят е оправомощен да предостави упражняването им на частни лица при зачитане на принципа за пропорционалност.

В настоящия случай децентрализацията на сектора на социалните услуги се осъществява със закон. Без да има пряко отношение към съответствието с Конституцията, заслужава отбелязване фактът, че Законът за социалните услуги не е първият нормативен акт, с който се въвежда този подход, а той единствено реформира и доразвива вече съществуващата уредба в Закона за социалното подпомагане, като предвижда допълнителни гаранции за законосъобразното предоставяне на социални услуги.

.....

Във връзка с възлагането на държавни правомощия, Конституционният съд е приел, че принципът на пропорционалност се проявява в това да не бъдат засегнати основни права на гражданите при извършването на публични дейности от частни лица. Възлагането на държавните функции следва да бъде подчинено на идеята за максимизиране на защитата на обществен интерес и основните права, а не да води до намаляване на гаранциите за тях чрез създаването на монополни структури извън държавната администрация (Решение № 5/2005 г.).

Видно от цялостната философия на Закона за социалните услуги, той е приет с цел да осигури предоставянето на достъпни, качествени и ефективни социални услуги на максимално широк кръг нуждаещи се. За осъществяването на тези легитимни цели законодателят е предвидил възможността такива услуги да се предоставят от общините пряко или чрез създадени от тях юридически лица, както и от частни лица по възлагане на община или самостоятелно (чл. 28-30, чл. 57, чл. 61, чл. 63 ЗСУ). От анализа на посочените разпоредби става ясно, че противно на твърденията на вносителите, частните лица не са „водещ и на практика единствен доставчик на социални услуги“. Напротив, основният доставчик остават общините, които могат сами да предоставят социални услуги и да учредяват юридически лица с тази цел. Общините имат право да възложат осигуряването им на частни лица по своя преценка, когато не са в състояние да ги предоставят чрез някой от другите способи, предвидени в закона. **Очевидно е, че уредбата няма за резултат абдикиране на държавата от социалните ѝ функции, а предвижда алтернативни механизми за осигуряване на подходящи и достатъчни социални услуги, които могат да посрещнат разнообразните нужди на гражданите, имащи необходимост от тях.** Това включва активно участие на държавата и общините в организирането, финансирането, предоставянето и контрола върху социалните услуги, като същевременно се дава възможност за частна инициатива в сектора. По този начин се създават условия за конкуренция между различните доставчици, което неминуемо има за резултат подобряване на тяхното разнообразие и качество, както и поддържането на цената в оптимални граници. Имайки предвид специфичния характер на дейността, в Закона за социалните услуги са предвидени редица мерки за контрол върху дейността на частните доставчици, които надграждат досега съществуващите по ЗСП. Съгласно чл. 31, ал. 1 и 2 и чл. 57 ЗСУ всички лица, които желаят да станат доставчици на социални услуги, трябва да бъдат лицензирани от Агенцията за качеството на социалните услуги, като законът предвижда и хипотези на прекратяване и отнемане на лиценза (чл. 157 и 158 ЗСУ). По предходната уредба само доставчиците, които предоставят услуги за деца, подлежат на лицензиране, а за останалите важи регистрационен режим. В допълнение, единствената възможност за възлагане на социални услуги, финансирани от държавния бюджет, е от общината чрез конкурс, като се премахва досега приложимия по ЗСП ред за пряко договаряне (чл. 63-64 ЗСП). Член 65, ал. 2 ЗСУ предвижда срочност на договора и задължителна оценка на изпълнението му всяка година.

.....

Въз основа на гореизложеното Конституционният съд счита, че възможността социални услуги да се предоставят от частни лица съгласно чл. 28-30, чл. 57, 61, 63, 64 и 65 ЗСУ, е подходящо и необходимо средство за осъществяването на прокламираните от законодателя легитимни цели. Включването на субекти с разнообразен опит, познания и идеи в сферата на социалните дейности съдейства за постигането на високо качество и всеобхватност на социалните услуги, което трудно би могло да бъде постигнато, ако целият сектор се концентрира в ръцете на държавни и общински образувания. Законът предвижда достатъчно гаранции за законосъобразното предоставяне на социалните услуги и спазването на правата на гражданите чрез лицензирането на частните доставчици по чл. 31, ал. 1 и 2 ЗСУ и въвеждането на конкурсни процедури – чл. 64 и 65 ЗСУ. Поради това не може да се приеме, че оспорените разпоредби противоречат на Конституцията.

Потенциалното нарушаване на закона от доставчиците, при което биха се засягали правата на гражданите, не е основание за прогласяване на закона за противоконституционен, а за носенето на гражданска, административна или наказателна отговорност, предвидена по съответния законов ред. В тази връзка, обстоятелството, че частните доставчици не носят отговорност по ЗОДОВ не означава, че те не носят пълна юридическа отговорност за действията си.

.....

След като бе установено, че децентрализацията на социалните услуги не противоречи на Конституцията, следва да бъдат отхвърлени като неоснователни и твърденията на вносителите за противоконституционност на чл. 23 и чл. 26 ЗСУ, които уреждат участието на частните доставчици в планирането, разработването и провеждането на държавната и местната политика. Запознаването и дори съобразяването със становища на неправителствени организации, включително международни, представлява част от модерното разбиране за прозрачност и не противоречи на конституционните принципи. Въвличането в сътрудничество от страна на общините на неправителствени субекти, стига те да са законни и компетентни, е успех, а не повод за критика. По този начин се дава възможност на представители на гражданското общество да участват в създаването и осъществяването на държавната политика, което утвърждава принципа на демократичната държава. Разпоредбите на чл. 23 и 26 ЗСУ гарантират, че мнението на всички заинтересувани ще бъде взето предвид от компетентните органи, като по никакъв начин не отменят принципа, че отговорността за всяка държавна политика се носи от държавата.

10. Защо е необходим отделен Закон за защита от домашно насилие, когато законодателството осигурява и без това защита от насилие.

Необходимостта от специален закон произтича от характеристиката на домашното насилие като особен вид насилие. Законът за защита има една цел – не да наказва насилника, а да предпази жертвата чрез специалните средства на бързата защита за разделяне на жертвата от насилника.

Както посочва самият закон - **Мерките по този закон не изключват гражданската, административнонаказателната и наказателната отговорност на извършителя.**

Много добър анализ на ЗЗДН, преди измененията от проф. Поля Голева

<https://gramada.org/%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%88%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%BE-%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%B8%D0%B5-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8/>

II. Промени в Закона за защита от домашното насилие (2023 г.)

1. ЗАКОН за защита от домашното насилие - изм. и доп., бр. 66 от 1.08.2023 г., в сила от 1.01.2024 г.

(Загл. изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.)

Обн., ДВ, бр. 27 от 29.03.2005 г., изм., бр. 82 от 10.10.2006 г., изм. и доп., бр. 102 от 22.12.2009 г., в сила от 22.12.2009 г., изм., бр. 99 от 17.12.2010 г., в сила от 1.01.2011 г., доп., бр. 50 от 3.07.2015 г., изм., бр. 24 от 22.03.2019 г., в сила от 1.07.2020 г. - изм., бр. 101 от 27.12.2019 г.; **изм. и доп., бр. 66 от 1.08.2023 г., в сила от 1.01.2024 г.**

Глава първа

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. (1) Този закон урежда правата на лицата, пострадали от домашно насилие, мерките за защита и реда за тяхното налагане.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Отговорността по този закон не изключва гражданската, административнонаказателната и наказателната отговорност на извършителя.

Чл. 1. (1) (Изм. – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Този закон урежда:

1. правата на лицата, пострадали от домашно насилие или в риск;

Чл. 2. (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) (1) Домашно насилие е всеки акт на физическо, сексуално, психическо, емоционално или икономическо насилие, както и опитът за такова насилие, принудителното ограничаване на личния живот, личната свобода и личните права, извършени спрямо лица, които се намират в родствена връзка, които са или са били в семейна връзка или във фактическо съпружеско съжителство.

(2) За психическо и емоционално насилие върху дете се смята и всяко домашно насилие, извършено в негово присъствие.

2. мерките за защита от домашното насилие;

3. органите и механизмите за провеждане на държавната политика за превенция и защита от домашното насилие и взаимодействието между тях;

4. програмите за превенция и специализираните услуги за предоставяне на защита, помощ и подкрепа на лицата, пострадали от домашно насилие или в риск;

5. производството за налагане на мерки за защита от домашното насилие;

6. мерките по прилагане на Регламент (ЕС) № 606/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 12 юни 2013 г. относно взаимното признаване на мерки за осигуряване на защита по граждански дела (ОВ, L 181/4 от 29 юни 2013 г.), наричан по-нататък "Регламент (ЕС) № 606/2013".

(2) (Нова – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Държавата провежда последователна политика в областта на домашното насилие чрез координиране, прилагане, наблюдение и оценка на политиките и мерките за предотвратяване и защита от домашното насилие.

(3) (Доп. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., предишна ал. 2, изм., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Мерките по този закон не изключват гражданската, административнонаказателната и наказателната отговорност на извършителя.

Чл. 1а. (Нов – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Законът има за цел да даде бърза и ефективна защита и да осигури помощ и подкрепа на лицата, пострадали от домашно насилие или в риск, и да упражни превантивно и възпиращо действие върху извършителя на насилието.

Чл. 2. (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) (1) (Изм. – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Домашно насилие е всеки акт на физическо, сексуално, психическо или икономическо насилие, както и опитът за такова насилие, принудителното ограничаване на личния живот, личната свобода и личните права, извършени спрямо лица, които се намират в родствена връзка, които са или са били в семейна връзка или във фактическо съпружеско съжителство.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) За психическо насилие върху дете се смята и всяко домашно насилие, извършено в негово присъствие.

(3) (Нова – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Актовете по ал. 1 и 2 може да се извършват чрез действие или бездействие.

Чл. 3. Защита по този закон може да търси всяко лице, пострадало от домашно насилие, извършено от:

1. съпруг или бивш съпруг;

2. лице, с което се намира или е било във фактическо съпружеско съжителство;

3. лице, от което има дете;

4. възходящ;

5. низходящ;

6. (изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) лице, с което се намира в родство по съребрена линия до четвърта степен включително;

7. (изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) лице, с което се намира или е било в родство по сватовство до трета степен включително;

8. *настоятник, попечител или приеман родител;*

9. *(нова - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) възходящ или низходящ на лицето, с което се намира във фактическо съпружеско съжителство;*

10. *(нова - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) лице, с което родителят се намира или е бил във фактическо съпружеско съжителство.*

8. (изм. – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) настоятник, попечител, лице, на което са възложени грижи за детето, или лице, на което детето е поверено;

9. (нова - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., изм., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) лице, което е роднина по права или по съребрена линия до четвърта степен включително, на лицето, с което се намира или е било във фактическо съпружеско съжителство;

10. (нова - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) лице, с което родителят се намира или е бил във фактическо съпружеско съжителство;

11. (нова – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) лице, което е съпруг или бивш съпруг на родителя.

Чл. 4. (1) В случай на домашно насилие пострадалото лице има право да се обърне към съда за защита.

(2) (Нова – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) По искане на пострадалото лице държавните и общинските органи, лечебните заведения и юридическите лица, които осъществяват дейност по превенция и защита от домашното насилие, са длъжни в срок до 24 часа да препратят до съответния районен съд молбата за образуване на производство по издаване на заповед за защита.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 82 от 2006 г., бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., предишна ал. 2, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) В случаите, когато има данни за опасност за живота или здравето на пострадалото лице, то може да подаде и молба до органите на Министерството на вътрешните работи за предприемане на мерки съгласно Закона за Министерството на вътрешните работи.

(3) По искане на пострадалото лице всеки лекар е длъжен да издаде документ, в който писмено да удостовери констатираните от него увреждания или следи от насилие.

(4) (Предишна ал. 3 – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) По искане на пострадалото лице всеки лекар е длъжен да издаде документ, в който писмено да удостовери констатираните от него увреждания или следи от насилие.

Чл. 5. (1) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Мерките за защита от домашното насилие са:

1. задължаване на извършителя да се въздържа от извършване на домашно насилие;
2. отстраняване на извършителя от съвместно обитаваното жилище за срока, определен от съда;
3. (доп. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) забрана на извършителя да приближава пострадалото лице, жилището, местоработата и местата за социални контакти и отдих на пострадалото лице при условия и срок, определени от съда;
4. временно определяне местоживеенето на детето при пострадалия родител или при родителя, който не е извършил насилието, при условия и срок, определени от съда, ако това не противоречи на интересите на детето;
5. задължаване на извършителя на насилието да посещава специализирани програми;
6. насочване на пострадалите лица към програми за възстановяване.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Мерките по ал. 1, т. 2, 3 и 4 се налагат за срок от три до 18 месеца.

(3) (Нова - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Мярката по ал. 1, т. 4 не се налага при висящ съдебен спор между родителите по упражняване на родителските права, по определяне местоживеенето на детето или режима на личните отношения.

(4) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Във всички случаи съдът с решението по чл. 15, ал. 1 налага на извършителя и глоба в размер от 200 до 1000 лв.

3. (доп. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) забрана на извършителя да приближава пострадалото лице, жилището, местоработата и местата за социални контакти и отдих на пострадалото лице при условия и за срок, определени от съда;

4. (нова – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) забрана на извършителя да осъществява контакт с пострадалото лице под каквато и да е форма, включително по телефон, чрез електронна или обикновена поща и факс, както и чрез всякакви други средства и системи за комуникация при условия и за срок, определени от съда;

5. (предишна т. 4, доп. – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) временно определяне местоживеенето на детето при пострадалия родител или при родителя, който не е

извършил насилието, при условия и за срок, определени от съда, ако това не противоречи на интересите на детето;

6. (предишна т. 5, доп. – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) задължаване на извършителя на насилието да посещава специализирани програми за преодоляване на агресията и справяне с гнева;

7. (предишна т. 6, изм. – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) насочване на пострадалите лица към специализирани услуги за защита, помощ и подкрепа или програми за възстановяване.

8. (нова – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) насочване на пострадалите деца към специализирани услуги за защита, помощ и подкрепа на деца, жертви или свидетели на насилие.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., изм. и доп., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Мерките по ал. 1, т. 2 – 5 се налагат за срок от три до 18 месеца при приспадане на срока на действие на мерките при издадена заповед за незабавна защита по чл. 18 и 19.

Чл. 6. (1) Държавата създава условия за изпълнението на програми за превенция и защита от домашно насилие и програми, осигуряващи помощ на пострадалите лица.

(2) Органите на изпълнителната власт извършват подбор и обучение на лицата, на товарени със защитата по този закон.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., бр. 24 от 2019 г., в сила от 1.07.2020 г. – изм., бр. 101 от 2019 г.) Органите на изпълнителната власт, доставчиците на социални услуги, лицензирани по реда на Закона за социалните услуги, и юридическите лица, регистрирани по реда на Закона за търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел, работят за защита на лицата, пострадали от домашно насилие.

(4) Лицата по ал. 3 разработват, организират изпълнението и изпълняват програмите по чл. 5, ал. 1, т. 5 и 6.

(5) (Нова – ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 1.01.2010 г.) Всяка година до 31 март Министерският съвет приема Национална програма за превенция и защита от домашно насилие.

(6) (Нова – ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 1.01.2010 г.) Средствата за финансиране изпълнението на задълженията по Националната програма по ал. 5 се определят ежегодно със закона за държавния бюджет на Република България за съответната година по бюджетите на съответните министерства, определени в програмата.

(7) (Нова – ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 1.01.2010 г.) Ежегодно със закона за държавния бюджет на Република България за съответната година по бюджета на Министерството на правосъдието се определят средства за финансиране на проекти на юридически лица с нестопанска цел, които отговарят на изискванията на ал. 3 и при условие, че те осъществяват дейности по този закон, за разработване и изпълнение на:

1. програми за превенция и защита от домашно насилие, които се отнасят до:

а) подготовка и одобряване на програми в учебни заведения;

б) програми за работа с органите на съдебната власт и с органите на Министерството на вътрешните работи;

в) мониторинг на прилагането на закона;

г) провеждане на семинари и конференции;

д) издания и публикации;

2. програми за предоставяне на помощ на лица, пострадали от домашно насилие, които включват:

а) социално, психологическо и правно консултиране и помощ от специалисти;

б) (изм. – ДВ, бр. 24 от 2019 г., в сила от 1.07.2020 г. - изм., бр. 101 от 2019 г.) насочване към други необходими специалисти и интердисциплинарни консултации, както и към социални услуги за лица, пострадали от домашно насилие;

3. обучение на лицата, които извършват защитата по закона;

4. специализирани програми, посещавани от лица, които са извършили домашно насилие, и които включват социални и психологически консултации.

(8) (Нова - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 1.01.2010 г., отм., бр. 99 от 2010 г., в сила от 1.01.2011 г.).

(3) (Нова - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., изм., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) В производствата по този закон съдът извършва задължителна преценка за налагане на мярката по ал. 1, т. 5, когато пострадалият и извършителят имат дете.

(4) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., изм., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Съдът може да постанови като защитна мярка режимът на лични отношения, определен по реда на Семейния кодекс, между детето и родителя, извършител на домашно насилие, да се осъществява за срока по ал. 2 в защитена среда, предоставена в специализирана услуга по този закон или осигурена от доставчик на социална услуга по настоящия адрес на детето или по местопребиваването му, под надзор на психолог или социален работник.

Чл. 6. (Изм. и доп. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., изм., бр. 99 от 2010 г., в сила от 1.01.2011 г., бр. 24 от 2019 г., в сила от 1.07.2020 г. - изм., бр. 101 от 2019 г.; отм., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.).

Глава първа "а"

(Нова – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.08.2023 г.)

НАЦИОНАЛЕН СЪВЕТ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И ЗАЩИТА ОТ ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ

Чл. 6а. (Нов – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.08.2023 г.) (1) Към Министерския съвет се създава Национален съвет за превенция и защита от домашното насилие, наричан по-нататък "Националният съвет".

(2) Националният съвет е специализиран постоянно действащ колективен и консултативен орган за осъществяване на държавната политика по превенция и защита от домашното насилие чрез координация, наблюдение и оценка на политиките и мерките за предотвратяване и защита от домашното насилие.

(3) Председател на Националният съвет е заместник министър-председател, определен от Министерския съвет. Заместник-председател на Националният съвет е министърът на правосъдието.

(4) В състава на Националният съвет се включват министърът на вътрешните работи, министърът на труда и социалната политика, министърът на здравеопазването, министърът на образованието и науката, министърът на младежта и спорта, представител на Върховния касационен съд, председателят на Държавната агенция за закрила на детето, изпълнителният директор на Агенцията за социално подпомагане, изпълнителният директор на Националното сдружение на общините в Република България.

(5) В състава на Националният съвет се включват представители на юридически лица с нестопанска цел, които осъществяват дейност по превенция и защита от домашното насилие. Организациите, които представляват тези членове на съвета, и свързаните с тях

лица не може да участват с проекти за финансиране по реда на чл. 6е, ал. 6.

(6) В заседанията на Националния съвет по покана на председателя може да участват омбудсманът на Република България, народни представители, представители на органите на съдебната власт, представители на академичните среди, представители на юридически лица и международни организации с представителства в страната, които извършват дейност по превенция и защита от домашното насилие, ръководители на други държавни органи, представители на органи на местното самоуправление и местната администрация, на професионални и граждански организации, други длъжностни лица и експерти.

(7) Административно-техническото, организационното, експертното и финансовото обслужване на Националния съвет се осъществява от администрацията на Министерския съвет.

(8) Министерският съвет приема правилник за устройството, организацията и дейността на Националния съвет.

(9) Условието и редът за избор на юридическите лица с нестопанска цел по ал. 5 се определят в правилника по ал. 8.

Чл. 6б. (Нов – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.08.2023 г.) (1) Националният съвет:

1. определя приоритетите в политиките в областта на превенцията и защитата от домашното насилие;
2. осъществява координация, мониторинг и оценка на изпълнението на политиките и мерките в областта на превенцията и защитата от домашното насилие;
3. разработва и актуализира координационен механизъм за помощ и подкрепа на лица, пострадали от домашно насилие, и го представя за приемане от Министерския съвет, следи за ефективното му функциониране и дава указания и препоръки по прилагането му;
4. разработва национална програма за превенция и защита от домашното насилие въз основа на определените приоритетни дейности за финансиране и я внася за приемане от Министерския съвет, като прави предложения за актуализирането ѝ при необходимост;
5. изисква и получава информация от държавни органи, юридически лица и други, които имат отношение към превенцията и защитата от домашното насилие;
6. създава и поддържа национална информационна система за случаите на домашно насилие, осъществени на територията на страната, или по отношение на български граждани в чужбина, които са потърсили помощ и подкрепа, и списък на юридическите лица, които осъществяват дейности по превенция и защита от домашното насилие по реда на този закон, при спазване на изискванията на Закона за защита на личните данни;
7. обобщава и анализира резултатите от изпълнението на политиките в областта на превенцията и защитата от домашното насилие и предлага мерки за повишаване на тяхната ефективност;
8. публикува и разпространява статистическа информация във връзка с домашното насилие при спазване на изискванията на Закона за статистиката и Закона за защита на личните данни;
9. организира провеждането на информационни, разяснителни и обучителни кампании по въпроси, свързани с домашното насилие;
10. разработва и актуализира проекти на стратегии, програми и планове в областта на превенцията и защитата от домашното насилие и следи и отчита тяхното изпълнение;
11. дава становища и прави предложения за изменение на действащи и за приемане на нови нормативни актове в областта на превенцията и защитата от домашното насилие;
12. разработва проекти на нормативни актове във връзка с превенцията и защитата от домашното насилие и ги внася в Министерския съвет чрез председателя на Националния съвет;

13. одобрява методически указания и участва съвместно с други представители на организации, институции и съдебни органи в разработването на документи, свързани с оценката на риска по този закон;
 14. осъществява международно сътрудничество с международни организации и институции с дейност в сферата на превенцията и защитата от домашното насилие, като обменя информация и добри практики;
 15. одобрява процедурите по подбор на дейностите за превенция на домашното насилие и специализираните услуги за защита от домашното насилие, финансирани по реда на чл. 6е, ал. 6, и осъществява контрол за изпълнението на условията по договора за финансиране;
 16. одобрява програмите за обучение на служители за изпълнение на функции във връзка с превенцията и защитата от домашното насилие;
 17. поддържа и развива национална телефонна линия за помощ на лица, пострадали от домашно насилие и в риск;
 18. извършва наблюдение и оценка на въздействието на мерките за превенция и защита от домашното насилие.
- (2) Председателят на Националния съвет представя ежегоден доклад за дейността си пред Министерския съвет.

Глава първа "б"

(Нова – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.)

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ НА НАЦИОНАЛНИЯ СЪВЕТ С ОРГАНИ И ОРГАНИЗАЦИИ

Чл. 6в. (Нов – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) (1) За осъществяване на дейностите по превенция и защита от домашното насилие Националният съвет взаимодейства с органите на изпълнителната власт, органите на съдебната власт, органите на местното самоуправление и местната администрация и юридическите лица, които осъществяват дейности по превенция и защита от домашното насилие.

(2) Взаимодействието по ал. 1 се осъществява чрез:

1. обмен на информация за идентифицираните случаи на насилие, оценката на риска, насочването към компетентните органи и/или организации, определянето на мерките за защита и подкрепа, молбите за защита от домашно насилие и по повод на изпълнението на мерките и/или
2. извършване на съвместни действия при превенцията и защитата от домашното насилие.

Чл. 6г. (Нов – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) (1) Взаимодействието за защита, помощ и подкрепа на пострадали от домашно насилие се осъществява при условията и по реда на координационен механизъм за помощ и подкрепа на лица, пострадали от домашно насилие.

(2) Координационният механизъм по ал. 1 урежда основните процедури на взаимодействие между органите на изпълнителната власт, органите на местното самоуправление и местната администрация и юридическите лица, които осъществяват дейности по превенция и защита от домашното насилие по реда на този закон. Взаимодействието се осъществява на следните етапи:

1. известяване и насочване:

- а) идентифициране на случаите на насилие;
- б) оценка на риска от гледна точка на живота и здравето на пострадалия с цел адекватно планиране на мерки за защита и за координиран отговор;

- в) насочване за ползване на специализирани услуги;
- 2. определяне на мерки за закрила при:
 - а) пряка и непосредствена опасност от домашно насилие;
 - б) риск;
- 3. мерки за дългосрочна подкрепа след прекратяване на насилието:
 - а) психо-социално консултиране и психотерапевтична работа;
 - б) развиване на умения за реализация на пазара на труда и за реализиране в социалната среда;
 - в) социално консултиране, застъпничество и активна социална работа.

Глава първа "в"

(Нова – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 3.08.2024 г.)

НАЦИОНАЛНА ИНФОРМАЦИОННА СИСТЕМА

Чл. 6д. (Нов – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 3.08.2024 г.) (1) Националният съвет създава и поддържа Национална информационна система за превенция и защита от домашното насилие, в която се съхраняват данни за случаите на домашно насилие, осъществени на територията на страната, или по отношение на български граждани в чужбина, които са потърсили помощ и подкрепа, наричана по-нататък "Национална информационна система". (2) Националната информационна система съдържа данни за:

- 1. актовете на домашно насилие;
- 2. пострадалите лица, извършителите и взаимоотношенията между тях;
- 3. вида насилие – физическо, психическо, сексуално, икономическо, ограничаване на права и други;
- 4. продължителността на насилието;
- 5. причинените вреди на пострадалото лице;
- 6. историята на насилието;
- 7. подадените молби за издаване на заповед за защита, заповед за незабавна защита или искания на прокурора по реда на чл. 8, ал. 2;
- 8. наложените мерки по този закон, Закона за Министерството на вътрешните работи, Закона за закрила на детето и предоставените социални услуги по реда на Закона за социалните услуги по отношение на лица, пострадали от домашно насилие;
- 9. юридическите лица, които осъществяват дейности по превенция и защита от домашното насилие по реда на този закон;
- 10. ползваните услуги по реда на този закон.

(3) Националният съвет осигурява регистрирането, съхраняването и поддържането в актуално състояние на данните по ал. 2.

(4) Информацията, подлежаща на вписване в Националната информационна система, редът за събирането и предоставянето ѝ, организацията и функционирането на системата и нивото на достъп се определят с правилника за прилагане на закона.

(5) Органите на изпълнителната власт, съдебната власт, органите на местното самоуправление и местната администрация и юридическите лица, които осъществяват дейности по превенция и защита от домашното насилие по реда на този закон, предоставят на Националния съвет необходимите данни по ал. 2 по ред, определен в правилника за прилагане на закона.

(6) Длъжностните лица от Министерството на вътрешните работи, Агенцията за социално подпомагане, Държавната агенция за закрила на детето и органите на съдебната власт имат право на достъп до данните в Националната информационна система.

(7) Личните данни в системата по ал. 1 се съхраняват за период от не повече от двадесет години.

(8) За нуждите на системата по ал. 1 Националният съвет има право на достъп до данни за извършителите на домашно насилие в Единната информационна система за противодействие на престъпността по чл. 378 от Закона за съдебната власт по ред, определен с правилника за прилагане на този закон.

Глава първа "Г"

(Нова – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.)

ПРОГРАМИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И СПЕЦИАЛИЗИРАНИ УСЛУГИ

ЗА ЗАЩИТА ОТ ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ

Чл. 6е. (Нов – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) (1) Държавата създава условия за изпълнението на програми за превенция на домашното насилие и специализирани услуги за защита, помощ и подкрепа на лица, пострадали от домашно насилие и в риск.

(2) Органите на изпълнителната власт, Националният институт на правосъдието и органите на местното самоуправление и местната администрация организират обучения на лицата, които осъществяват дейности по този закон.

(3) Органите на изпълнителната власт, органите на местното самоуправление и местната администрация и юридическите лица, които осъществяват дейности по превенция и защита на лицата, пострадали от домашно насилие или в риск, по реда на този закон разработват, организират изпълнението и изпълняват програмите и услугите, предвидени в чл. 5, ал. 1, т. 6 – 8.

(4) Министерският съвет приема тригодишна национална програма за превенция и защита от домашното насилие в срок до 31 март на съответната година.

(5) Средствата за финансиране на изпълнението на задълженията по националната програма по ал. 4 се определят на базата на средносрочни тригодишни финансови прогнози, изготвени от съответните органи на изпълнителната власт, имащи ангажменти към изпълнението на дейности от програмата.

(6) Със закона за държавния бюджет на Република България за съответната година по бюджета на Министерския съвет се определят средства за финансиране на проекти на лицата по ал. 3, при условие че те осъществяват дейности по този закон, за разработване и изпълнение на:

1. програми за превенция на домашното насилие относно:

а) работа с органите на съдебната власт;

б) работа с органите на Министерството на вътрешните работи, включително обучение на полицаи и други служители на правоприлагащите органи за идентифициране на случаите на домашно насилие, по протоколи за реагиране и прилагане на съответното законодателство; програмата се приема от Министерството на вътрешните работи;

в) обучение в учебните заведения за предотвратяване на домашното насилие и насърчаване на равнопоставеността и уважението между половете; програмата се приема от Министерството на образованието и науката;

г) обучение на лицата, които извършват превенцията и защитата по закона;

д) мониторинг на прилагането на закона;

е) подготовка и провеждане на информационни кампании, семинари и конференции;

2. специализирани услуги за предоставяне на защита, помощ и подкрепа на лица, пострадали от домашно насилие или в риск, които включват:

а) национална телефонна линия за помощ на лица, пострадали от домашно насилие или в

риск;

б) социално, психологическо и правно консултиране и специализирани програми за възстановяване и/или защита на лица или деца, жертви на домашно насилие или свидетели, в консултативен център;

в) социално, психологическо и правно консултиране и специализирани програми за възстановяване и/или защита на лица или деца, жертви на домашно насилие или свидетели, в защитено жилище;

3. специализирани програми за преодоляване на агресията и справяне с гнева за извършители на домашно насилие, които включват социално и психологическо консултиране.

(7) Процедурите по избор на юридически лица, които осъществяват превенция на домашното насилие по реда на този закон, условията и редът за финансирането, отчитането и контролът на дейностите по превенция се определят с правилника за прилагане на закона при спазване на правилата за държавните помощи.

Чл. 6ж. (Нов – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) (1) На лице, пострадало от домашно насилие, се предоставят самостоятелно или като комплекс следните специализирани услуги:

1. национална телефонна линия за помощ на лица, пострадали от домашно насилие или в риск;

2. консултативен център за лица, пострадали от домашно насилие;

3. защитено жилище.

(2) Специализираните услуги по ал. 1 се предоставят съобразно желанието и личния избор на лицата, пострадали от домашно насилие или в риск, и са безвъзмездни. Услугите се предоставят независимо дали пострадалите са изразили съгласие да сътрудничат за разкриване на извършителя на домашното насилие.

(3) Ползването на специализирана услуга по ал. 1 не изключва ползване и на други услуги.

Чл. 6з. (Нов – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) На лице, извършило домашно насилие, се предоставя специализирана програма за преодоляване на агресията и справяне с гнева. Програмата може да бъде част от комплекс за специализирани услуги или да се предоставя самостоятелно.

Чл. 6и. (Нов – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) При ползване на специализирана услуга или програма по реда на този закон на лицата по чл. 6ж и 6з се предоставя подходяща и навременна информация на разбираем за тях език.

Чл. 6к. (Нов – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Условията, редът и минималните стандарти за предоставяне на специализираните услуги и програми за защита от домашното насилие по реда на този закон, както и финансирането им и контролът се уреждат с правилника за прилагане на закона.

Глава втора

ПРОИЗВОДСТВО ЗА НАЛАГАНЕ НА МЕРКИ ЗА ЗАЩИТА ОТ ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ

(Загл. изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.)

Раздел I

Общи положения

Чл. 7. (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Компетентен да наложи мярка за защита е районният съд по постоянния или настоящия адрес на пострадалото лице.

Чл. 7. (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Компетентен да наложи мярка за защита е районният съд, в района на който пострадалото лице фактически пребивава към момента на подаване на молбата.

Чл. 8. (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Производството по издаване на заповедта може да се образува по молба на:

1. пострадалото лице, ако е навършило 14-годишна възраст или е поставено под ограничено запрещение;

Чл. 8. (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) (1) (Предишен текст на чл. 8, изм. - ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Производството по издаване на заповед за защита може да се образува по молба на:

1. (доп. - ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) пострадалото лице, ако е навършило 14-годишна възраст или е поставено под пълно или ограничено запрещение;

2. брат, сестра или лице, което е в родство по права линия с пострадалото лице;

3. настойника или попечителя на пострадалото лице;

4. директора на дирекция "Социално подпомагане", когато пострадалото лице е непълнолетно, поставено е под запрещение или е с увреждания.

3. (доп. - ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) настойника или попечителя на пострадалото лице, лицето, на което са възложени грижи за детето, или лицето, на което детето е поверено;

4. (изм. - ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) директора на дирекция "Социално подпомагане", когато пострадалото лице:

а) е малолетно или непълнолетно;

б) се намира в безпомощно състояние вследствие на тежко увреждане, заболяване или старост или е поставено под запрещение.

(2) (Нова - ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Когато пострадалото лице не може да се защити поради безпомощно състояние или зависимост от извършителя, производството може да се образува и по искане на прокурора.

(3) (Нова - ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Когато пострадалото лице е непълнолетно, поставено е под запрещение или е в безпомощно състояние вследствие на тежко увреждане, заболяване или старост, съдът може да вземе решение за предоставяне на правна помощ по реда на Закона за правната помощ.

Чл. 9. (1) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Молбата е писмена и съдържа:

1. (изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) имената, адреса и единния граждански номер на молителя, адреса на дирекция "Социално подпомагане"; в случай че пострадалото лице не може или не желае да разкрие постоянния или настоящия си адрес, то може да посочи друг адрес;

2. имената и настоящия адрес на извършителя или друг адрес, на който може да бъде призван, включително телефон и факс;

1. (изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) имената, единния граждански номер или друг идентификационен номер и дата на раждане на молителя; в случаите, в които лицето пребивава краткосрочно на територията на страната - и адрес, на който да бъде призван; по искане на молителя призоваването му може да се извърши чрез телефон, електронен адрес за връчване, телекс, факс или с телеграма;

2. (изм. – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) имената и адрес, на който извършителят може да бъде призован, както и номера на телефона;

3. данни за семейната, родствена или фактическата връзка между пострадалото лице и извършителя;

4. (изм. – ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) датата, мястото, начина и други факти и обстоятелства за извършеното домашно насилие;

5. подпис.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) В случаите по чл. 8, т. 2 и 4 съдът служебно конституира като страна пострадалото лице.

(3) Към молбата по чл. 8, т. 1 се прилага и декларация от молителя за извършеното насилие.

(4) Съдът по искане на молителя служебно изисква за извършителя справка за съдимост, справка за наложени мерки по този закон и удостоверение дали се води на психиатричен отчет.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) В случаите по чл. 8, ал. 1, т. 2 – 4 и ал. 2 съдът служебно конституира като страна пострадалото лице.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Към молбата по чл. 8, ал. 1, т. 1 може да се приложи и декларация от молителя за извършеното насилие.

(4) (Изм. – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Съдът служебно изисква за страните справки за съдимост и за наложени мерки по този закон и удостоверения дали се водят на психиатричен отчет.

Чл. 10. (1) (Изм. – ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Молбата се подава в срок до един месец от акта на домашно насилие.

(2) (Изм. и доп. – ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Молбата се завежда в специален регистър с отделна поредна номерация (индекс) на делата и се разпределя в деня на постъпването.

(3) (Отм. – ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.).

(5) (Нова – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Съдът извършва и справка за семейната и/или родствена връзка между страните.

(6) (Нова – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Съдът може да изисква служебно и други справки за целите на производството.

Чл. 10. (1) (Изм. – ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.08.2023 г.) Молбата се подава в срок до три месеца от акта на домашно насилие, освен ако това е обективно невъзможно, но не по-късно от 6 месеца.

Чл. 11. (1) (Изм. – ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) При подаване на молба по чл. 8 не се внася държавна такса.

(2) (Нова – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.08.2023 г.) Срокът по ал. 1 не се смята за пропуснат, когато молбата до съда е подадена чрез общината, кметството или органите на Министерството на вътрешните работи.

(3) (Изм. и доп. – ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., предишна ал. 2, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.08.2023 г.) Молбата се завежда в специален регистър с отделна поредна номерация (индекс) на делата и се разпределя в деня на постъпването.

Чл. 11. (1) (Изм. – ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., доп., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) При подаване на молба по чл. 8, ал. 1 не се внася държавна такса.

(2) При издаване на заповедта съдът възлага държавната такса и разноските по делото на извършителя на домашното насилие.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) При отказ за издаване на заповед или при отмяна на заповедта, държавната такса и разноските по делото се заплащат от молителя, освен когато молбата е за защита на лица, които не са навършили 18-годишна възраст, както и на лица, които са в безпомощно състояние вследствие на тежко увреждане, заболяване или старост или са поставени под *запрещение, запрещение.или лица с увреждания.*

Чл. 11а. (Нов – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Когато производството се образува по искане на прокурора, се прилагат чл. 9 – 11.

Раздел II

Разглеждане на делото

Чл. 12. (1) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) В деня на постъпване на молбата съдът насрочва открито съдебно заседание в срок не по-късно от един месец, като заедно с призовката и преписа от молбата с приложенията съобщава на ответника задължението му за представяне на доказателства.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) В случаите по чл. 8, т. 2 и 4 се призовава и пострадалото лице.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) В случаите по чл. 8, ал. 1, т. 2 – 4 и ал. 2 се призовава и пострадалото лице.

(3) При необходимост призовката се връчва със съдействието на полицейските органи или на кмета.

Чл. 13. (1) *В производството по издаване на заповед за защита са допустими доказателствените средства по Гражданския процесуален кодекс.*

Чл. 13. (1) (Доп. – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) В производството по издаване на заповед за защита са допустими доказателствените средства по Гражданския процесуален кодекс, като съдът събира доказателства и по своя инициатива.

(2) Доказателствени средства в производството по ал. 1 могат да бъдат и:

1. *протоколите, докладите и други актове, издадени от дирекциите "Социално подпомагане", от лекари, както и от психолози, консултирали пострадалото лице;*
2. *(изм. – ДВ, бр. 24 от 2019 г., в сила от 1.07.2020 г. - изм., бр. 101 от 2019 г.) документите, издадени от доставчици на социални услуги, лицензирани по реда на Закона за социалните услуги;*

1. (доп. – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) протоколите, докладите, оценката на риска и други актове, издадени от дирекциите "Социално подпомагане" от Министерството на вътрешните работи, от лекари, както и от психолози, консултирали пострадалото лице;

2. (изм. – ДВ, бр. 24 от 2019 г., в сила от 1.07.2020 г. - изм., бр. 101 от 2019 г., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) документите, издадени от доставчици на специализирани услуги за защита от домашното насилие;

3. декларацията по чл. 9, ал. 3.

(3) *Когато няма други доказателства, съдът издава заповед за защита само на основание приложената декларация по чл. 9, ал. 3.*

(3) (Доп. – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Когато няма други доказателства за конкретни факти и обстоятелства, съдът издава заповед за защита само на основание приложената декларация по чл. 9, ал. 3.

Чл. 14. (1) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., доп., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Когато от данните в молбата е видно, че органите на Министерството на вътрешните работи и другите държавни *органи* органи, както и лицата, посочени в чл. 13, ал. 2, т. 1 и 2, разполагат с писмени доказателства за извършено домашно насилие, те незабавно издават заверени преписи от тях при поискване от страна на пострадалото лице, на негов представител или пълномощник, или по искане на съда.

(2) За неиздаване на документ или препис от документ по ал. 1, на лицето, което е трябвало да го издаде, съдът налага глоба в размер 100 лв. по реда на Гражданския процесуален кодекс.

Чл. 15. (1) *Съдът се произнася с решение в открито заседание.*

(2) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) *При уважаване на молбата съдът издава заповед за защита.*

Чл. 15. (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) (1) В заседанието за разглеждане на молбата съдът не приканва страните към спогодба и не ги напътва към медиация.

(2) При разглеждане на делото и постановяване на решението съдът взема предвид и актовете на насилие, извършени преди срока по чл. 10, ал. 1, ако има доказателства за тях, с цел индивидуализация на мерките за защита по чл. 5, ал. 1.

(3) Ако до приключване на съдебното дирене в първоинстанционното производство ответникът извърши нов акт на домашно насилие спрямо молителя, последният може да подаде допълнителна молба за защита, която съдът разглежда в рамките на образуваното производство.

(4) Съдът извършва оценка на риска по методика, определена в правилника за прилагане на закона.

(5) Когато в хода на производството се установят данни за извършено престъпление от общ характер, съдът изпраща преписи от материалите, съдържащи тези данни, до съответната прокуратура.

(6) Наличието на постановено решение, с което е издадена заповед за защита, не е пречка молителят да подаде срещу същия ответник нова молба за защита в случаите, в които ответникът е извършил акт на домашно насилие спрямо същия молител след приключване на съдебното дирене в първоинстанционното производство.

(7) Съдът се произнася с решение в открито заседание. При фактическа и правна сложност съдът може да посочи деня, в който ще обяви решението си, от който ден тече срокът за обжалването му.

(8) При уважаване на молбата съдът издава заповед за защита, която има действие за срока по чл. 5, ал. 2.

(9) В случаите на висящ съдебен спор между родителите относно упражняване на родителските права, определяне местоживеенето на детето или режима на личните отношения, препис от заповедта за незабавна защита и/или заповедта за защита, съдържаща мярка по чл. 5, ал. 1, т. 5, се изпраща на съответния съд, който в едноседмичен срок от постъпване на преписа на заповедта се произнася с определение относно необходимостта от служебно постановяване на привременни мерки или изменение на вече определени привременни мерки в рамките на висящия спор.

(10) Издадената заповед за защита по ал. 8 или заповедта за незабавна защита по чл. 18 и 19 се прилага с приоритет пред постановени привременни мерки или решения в спорове за родителски права.

Чл. 16. (1) Със заповедта за защита съдът налага една или повече мерки за защита.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Заповедта трябва да съдържа предупреждението за последиците от неизпълнението ѝ по чл. 21, ал. 3.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Решението и заповедта се връчват на страните, а когато е наложена мярка по чл. 5, ал. 1, т. 1, 2 и 3 - и на районното управление на Министерството на вътрешните работи по настоящия адрес на извършителя и на пострадалото лице.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Заповедта трябва да съдържа предупреждението за последиците от неизпълнението ѝ по чл. 21, ал. 4 и 5.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Когато е наложена мярка по чл. 5, ал. 1, т. 1 – 5, решението и заповедта се връчват на страните, като копие от тях се изпраща и на районните управления на Министерството на вътрешните работи по настоящия адрес и на установения в хода на производството адрес на извършителя, както и по посочения от пострадалото лице адрес.

Чл. 17. (1) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Решението може да се обжалва пред окръжния съд в 7-дневен срок от връчването му. Жалбата се подава чрез съда, постановил решението, с препис за другата страна.

(4) (Нова – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) В случаите по чл. 8, ал. 1, т. 4 и ал. 2 решението и заповедта се връчват и на дирекция "Социално подпомагане" с указание за проследяване на случая за срок, не по-кратък от една година.

Чл. 17. (1) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Решението може да се обжалва пред окръжния съд в 7-дневен срок от постановяването му в открито заседание или от деня, в който е посочено, че решението ще бъде обявено. Жалбата се подава чрез съда, постановил решението, с препис за другата страна.

(2) (Нова - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) При подаване на жалбата не се внася държавна такса.

(3) (Предишна ал. 2 - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Обжалването не спира изпълнението на заповедта.

(4) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Районният съд изпраща препис от жалбата с приложенията на другата страна, която в тридневен срок от получаването им може да направи възражения, както и да посочи нови доказателства. След изтичане на този срок жалбата заедно с приложенията и възраженията се изпраща на окръжния съд.

(5) (Предишна ал. 4 - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Окръжният съд разглежда жалбата в 14-дневен срок в открито заседание с призоваване на страните по реда на чл. 12 и се произнася с решение по същество, с което оставя в сила, отменя или изменя обжалваното решение. Когато изменя заповедта, съдът издава нова заповед.

(6) (Предишна ал. 5 - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Решението на окръжния съд е окончателно.

Чл. 18. (1) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Когато молбата съдържа данни за пряка, непосредствена или последваща опасност за живота или здравето на пострадалото лице, районният съд в закрито заседание без призоваване на страните издава заповед за незабавна защита в срок до 24 часа от получаването на молбата.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Заповедта по ал. 1 се връчва на страните и се изпраща служебно до районното управление на Министерството на вътрешните работи.

(3) Когато от данните по делото е видно, че е необходимо да се предприемат мерки по Закона за закрила на детето, съдът уведомява директора на дирекция "Социално подпомагане".

Чл. 18. (1) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., доп., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Когато молбата съдържа данни за пряка, непосредствена или последваща опасност за живота или здравето на пострадалото лице, районният съд в закрито заседание без призоваване на страните издава заповед за незабавна защита в срок до 24 часа от получаването на молбата. Заповедта за незабавна защита подлежи на незабавно изпълнение.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Заповедта по ал. 1 се връчва на страните. Копие от заповедта се изпраща служебно, включително по факс или електронна поща, до районните управления на Министерството на вътрешните работи по настоящия адрес и на установения в хода на производството адрес на извършителя, както и по посочения от пострадалото лице адрес.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Когато от данните по делото е видно, че е необходимо да се предприемат мерки по Закона за закрила на детето, и при налагане на мерки по чл. 5, ал. 1, т. 6 – 8 съдът уведомява директора на дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес и на установения в хода на производството адрес на извършителя, както и на посочения от пострадалото лице адрес.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Съдът насрочва открито съдебно заседание в срок не по-късно от един месец, като заедно с призовката и преписа от молбата с приложенията съобщава на ответника задължението му за представяне на доказателства.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) В случаите по чл. 8, т. 2 и 4 се призовава и пострадалото лице.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) В случаите по чл. 8, ал. 1, т. 2, 3 и 4 и ал. 2 се призовава и пострадалото лице.

(6) При необходимост призовката се връчва със съдействието на полицейските органи или на кмета.

Чл. 19. (Доп. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Заповедта за незабавна защита не подлежи на обжалване и има действие до издаването на заповедта за защита или на отказа на съда.

Чл. 19. (Доп. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., изм., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) (1) Заповед за незабавна защита се издава, изменя или отменя по искане на молителя/пострадалото лице или служебно от съответния районен или окръжен съд, пред който делото е висящо, при всяко положение на делото, независимо от предходно постановен отказ или отмяна на издадена заповед за незабавна защита.

(2) Заповедта за незабавна защита не подлежи на обжалване и има действие до издаването на заповедта за защита или до постановяване на отказа на съда да издаде заповед за защита.

(3) При прекратяване на производството по делото издадената заповед за незабавна защита се обезсилва и влязлото в сила определение се изпраща на районните управления на Министерството на вътрешните работи и на дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес и по установения в хода на производството адрес на извършителя, както и по посочения от пострадалото лице адрес.

Раздел III

Изпълнение на заповедта за защита

Чл. 20. Заповедта за защита подлежи на незабавно изпълнение.

Чл. 21. (1) *Полицейските органи следят за изпълнението на заповедта, когато с нея е наложена мярка по чл. 5, ал. 1, т. 1, 2 и 3.*

(2) *(Нова - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Когато е наложена мярка по чл. 5, ал. 1, т. 2 и извършителят откаже доброволно да я изпълни, той се отстранява от съвместно обитаваното жилище със съдействието на полицейските органи от районното управление на Министерството на вътрешните работи по местонахождението на жилището.*

(3) *(Предишна ал. 2 - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) При неизпълнение на заповедта на съда, полицейският орган, констатира нарушението, задържа нарушителя и уведомява незабавно органите на прокуратурата.*

Чл. 21. (1) *(Изм. – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) При наложена мярка по чл. 5, ал. 1, т. 1 – 5 полицейските органи следят за изпълнението на заповедта.*

(2) *(Нова - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., изм., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Когато е наложена мярка по чл. 5, ал. 1, т. 2, извършителят се отстранява от съвместно обитаваното жилище със съдействието на полицейските органи от районното управление на Министерството на вътрешните работи по местонахождението на жилището.*

(3) *(Нова – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) При наложена мярка по чл. 5, ал. 1, т. 6 юридическите лица, които изпълняват програмите, следят за изпълнение на заповедта.*

Чл. 22. *За наложените глоби и присъдените държавни такси и разноски съдът издава служебно изпълнителен лист.*

(4) *(Предишна ал. 2 - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., предишна ал. 3, изм., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) В случаите по ал. 1 при неизпълнение на заповедта на съда полицейският орган, констатира нарушението, задържа нарушителя и уведомява незабавно органите на прокуратурата.*

(5) *(Нова – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) При неизпълнение на наложената мярка по чл. 5, ал. 1, т. 6 юридическите лица, които изпълняват програмите, незабавно уведомяват прокуратурата.*

Чл. 22. *(Изм. – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) За присъдените държавни такси и разноски съдът издава служебно изпълнителен лист.*

Глава трета (Нова – ДВ, бр. 50 от 2015 г.)**МЕРКИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ЗАЩИТА ВЪЗ ОСНОВА НА РЕГЛАМЕНТ (ЕС) № 606/2013 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА ОТ 12 ЮНИ 2013 Г. ОТНОСНО ВЗАИМНОТО ПРИЗНАВАНЕ НА МЕРКИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ЗАЩИТА ПО ГРАЖДАНСКИ ДЕЛА**

Чл. 23. (Нов – ДВ, бр. 50 от 2015 г., изм., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Лице, което се ползва от мярка за осигуряване на защита, постановена в държава – членка на Европейския съюз, може да поиска издаване на заповед за защита на територията на страната от окръжния съд по постоянния или настоящия си адрес, а ако няма такъв в Република България – от Софийския градски съд.

Чл. 24. (Нов – ДВ, бр. 50 от 2015 г.) (1) (Изм. – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Съдът разглежда молбата в закрито заседание. Той се произнася в двуседмичен срок само въз основа на заверено копие от мярката за осигуряване на защита и удостоверение, издадено съгласно чл. 5 от Регламент (ЕС) № 606/2013 *на Европейския парламент и на Съвета от 12 юни 2013 г. относно взаимното признаване на мерки за осигуряване на защита по граждански дела (ОВ, L 181/4 от 29 септември 2013 г.), наричан по-нататък "Регламент (ЕС) № 606/2013".* Документите се придружават с превод на български език.

(2) Съдът проверява и дали мярката може да бъде изпълнена със способите на българския закон. Когато това е невъзможно, той постановява заместваща мярка на защита съобразно българското законодателство. Съдът уведомява лицето, създаващо заплахата, за заместването на мярката за осигуряване на защита.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Заместващата мярка за осигуряване на защита подлежи на въззивно обжалване от лицето, ползващо се от защита, или от лицето, създаващо заплахата, пред *Софийския* съответния апелативен съд.

Чл. 25. (Нов – ДВ, бр. 50 от 2015 г.) *Отказ за признаване или отказ за изпълнение на мярка за осигуряване на защита се постановява от Софийския градски съд по искане на лицето, създаващо заплахата.*

Чл. 25. (Нов – ДВ, бр. 50 от 2015 г., изм., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) Отказ за признаване или отказ за изпълнение на мярка за осигуряване на защита се постановява от компетентния съд по чл. 23 по искане на лицето, създаващо заплахата.

Чл. 26. (Нов – ДВ, бр. 50 от 2015 г.) (1) Първоинстанционният съд, разгледал делото, издава по писмена молба на лицето, което се ползва от защита, удостоверение по чл. 5 от Регламент (ЕС) № 606/2013.

(2) Съдът уведомява лицето, създаващо заплахата, за издаването на удостоверение и за последиците от издаването му.

Чл. 27. (Нов – ДВ, бр. 50 от 2015 г.) Актът за поправяне или оттегляне на удостоверението по чл. 5 от Регламент (ЕС) № 606/2013 подлежи на обжалване пред съответния окръжен съд в двуседмичен срок, който тече от момента на уведомлението, че е издаден акт за поправяне или оттегляне на удостоверението.

ДОПЪЛНИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА**(Нова – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.)**

§ 1. (Нов – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) По смисъла на този закон:

1. "Национална телефонна линия за помощ на лица, пострадали от домашно насилие или в риск, с единен хармонизиран телефонен номер" е безплатна телефонна линия с национално покритие и единен хармонизиран телефонен номер за сигнализиране относно случаи на домашно насилие, информиране, консултиране, насочване на пострадали от домашно насилие лица или лица в риск, при спазване на поверителност и анонимност за лицата. Телефонната линия е достъпна денонощно, седем дни в седмицата, през всички дни на годината.
2. "Консултативен център за пострадали от домашно насилие" е самостоятелна услуга или комплекс от интердисциплинарни специализирани услуги за пълнолетни лица и/или деца, пострадали от домашно насилие, с които се предоставя психологическа, социална и правна помощ и които са насочени към осигуряване на подкрепа за пострадалите едновременно с ползването или след ползването на други специализирани услуги.
3. "Защитено жилище" е специализирана услуга за защита на пълнолетни лица и техните деца, пострадали от домашно насилие, която се състои във временно настаняване в безопасна среда.
4. "Свързани лица" по смисъла на чл. 6а, ал. 5 са:
 - а) лицата, в чийто управителен орган участва едно и също юридическо или физическо лице;
 - б) лицата, в чийто върховен орган участва едно и също юридическо или физическо лице, което може да наложи или да възпрепятства вземането на решения;
 - в) лицата, едното от които е член на Националния съвет и чийто представител в Националния съвет се намира в йерархична зависимост от другото по силата на трудово правоотношение;
 - г) лицата, едното от които е член на Националния съвет и е получило възнаграждение от другото по силата на гражданско правоотношение в общ размер над 10 000 лв. през последните дванадесет месеца от датата на избора му за член на Националния съвет;
 - д) лицата, едното от които е член на Националния съвет и е получило дарение и/или грантово финансиране от другото в общ размер над 10 000 лв. през последните дванадесет месеца от датата на избора му за член на Националния съвет;
 - е) лицата, едното от които упражнява контрол спрямо другото;
 - ж) лицата, чиято дейност се контролира от трето лице или от негово дъщерно юридическо лице.
5. "Контрол" по смисъла на букви е) и ж) от т. 4 е налице, когато контролиращият:
 - а) притежава пряко или косвено или по силата на споразумение с друго лице повече от половината от гласовете във върховния орган на друго лице, или
 - б) има възможност да определя пряко или непряко повече от половината от членовете на управителния или върховния орган на друго лице, или
 - в) може по друг начин да упражнява решаващо влияние върху вземането на решения във връзка с дейността на юридическото лице.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. За неуредените в този закон въпроси се прилагат съответно разпоредбите на Гражданския процесуален кодекс.

§ 1а. (Предишен § 1 – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) За неуредените в този закон въпроси се прилагат съответно разпоредбите на Гражданския процесуален кодекс.

§ 2. Министърът на вътрешните работи, министърът на правосъдието, министърът на труда и социалната политика, министърът на здравеопазването, министърът на образованието и науката и министърът на финансите в срок 6 месеца от влизането в сила на закона да разработят Програма за превенция и защита от домашно насилие.

§ 3. Държавата съдейства на общините и юридическите лица с нестопанска цел за създаване и подкрепа на служби и центрове за изпълнение на мерките по чл. 5, ал. 1, т. 5 и 6.

§ 4. (Доп. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Лицата, регистрирани по реда на чл. 18, ал. 2 и 3 от Закона за социално подпомагане и по реда на чл. 45 от Закона за юридическите лица с нестопанска цел, които предлагат социални услуги и програми за възстановяване на пострадалите от домашно насилие или специализирани програми за извършителите на насилието, са длъжни да предоставят на съда списък на услугите и програмите.

§ 5. В чл. 63, ал. 3 от Закона за Министерството на вътрешните работи (обн., ДВ, бр. 122 от 1997 г., бр. 29 от 1998 г. - Решение № 3 на Конституционния съд от 1998 г.; изм., бр. 70, 73 и 153 от 1998 г., бр. 30 и 110 от 1999 г., бр. 1 и 29 от 2000 г., бр. 28 от 2001 г., бр. 45 и 119 от 2002 г., бр. 17, 26, 95, 103, 112 и 114 от 2003 г., бр. 15, 70 и 89 от 2004 г., бр. 11 и 19 от 2005 г.) се създава изречение трето: "В случаите на домашно насилие копие от протокола за предупреждение се предоставя на пострадалото лице при поискване."

§ 5а. (Нов - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Изпълнението на закона се възлага на Министерския съвет.

Законът е приет от 39-то Народно събрание на 16 март 2005 г. и е подпечатан с официалния печат на Народното събрание.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ към Закона за изменение и допълнение на Закона за защита срещу домашното насилие (ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.)

§ 23. Производствата по молби (искания) и жалби, постъпили до влизането в сила на този закон, се разглеждат по досегашния ред.

§ 24. В тримесечен срок от влизането в сила на този закон Министерският съвет приема правилник за прилагането му.

§ 27. Законът влиза в сила от деня на обнародването му в "Държавен вестник" с изключение на § 7, т. 2 относно чл. 6, ал. 5, 6, 7 и 8, който влиза в сила от 1 януари 2010 г.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ към Закона за социалните услуги (ДВ, бр. 24 от 2019 г., в сила от 1.07.2020 г. - изм., бр. 101 от 2019 г.)

.....

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

към Закона за изменение и допълнение на Закона за защита от домашното насилие (ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.)

§ 30. Производствата по молби, искания и жалби, постъпили до влизането в сила на този закон, се разглеждат по досегашния ред.

§ 31. (1) В тримесечен срок от обнародването на този закон в "Държавен вестник" Министерският съвет определя председател на Националния съвет за превенция и защита от домашното насилие и приема правилника по чл. 6а, ал. 8.

(2) В тримесечен срок от обнародването на този закон в "Държавен вестник" юридическите лица, които предлагат програми за превенция и защита от домашното насилие по реда на този закон, представят на Националния съвет за превенция и защита от домашното насилие актуализирани списъци на услугите и програмите, които предоставят.

(3) В 6-месечен срок от обнародването на този закон в "Държавен вестник" Министерският съвет привежда в съответствие с него Правилника за прилагане на Закона за защита от домашното насилие (обн., ДВ, бр. 45 от 2010 г.; изм. и доп., бр. 47 от 2012 г., бр. 50 и 60 от 2014 г.; Решение № 9744 на Върховния административен съд от 2014 г. – бр. 100 от 2014 г.).

(4) В 12-месечен срок от обнародването на този закон в "Държавен вестник" Националният съвет изгражда Националната информационна система по чл. 6д.....

§ 35. Законът влиза в сила от 1 януари 2024 г., с изключение на:

1. параграф 8 относно чл. 6а и 6б, § 12 и 32, които влизат в сила от деня на обнародването на този закон в "Държавен вестник";

2. параграф 8 относно чл. 6д, който влиза в сила 12 месеца след обнародването на този закон в "Държавен вестник".

3. ЗАКОН за защита от домашното насилие - изм. и доп., бр. 69 от 11.08.2023 г.

Чл. 2. (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) (1) (Изм. – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г., доп., бр. 69 от 2023 г.) Домашно насилие е всеки акт на физическо, сексуално, психическо или икономическо насилие, както и опитът за такова насилие, принудителното ограничаване на личния живот, личната свобода и личните права, извършени спрямо лица, които се намират в родствена връзка, които са или са били в семейна връзка или във фактическо съпружеско *съжителство*.

съжителство или в интимна връзка.

Чл. 3. Защита по този закон може да търси всяко лице, пострадало от домашно насилие, извършено от:

1. съпруг или бивш съпруг;

2. *лице, с което се намира или е било във фактическо съпружеско съжителство;*

2. (доп. – ДВ, бр. 69 от 2023 г.) лице, с което се намира или е било във фактическо съпружеско *съжителство* или в интимна връзка;

3. лице, от което има дете;

4. възходящ;

5. низходящ;

6. (изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) лице, с което се намира в родство по съребрена линия до четвърта степен включително;

7. (изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) лице, с което се намира или е било в родство по сватовство до трета степен включително;

8. (изм. – ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г.) настойник, попечител, лице, на което са възложени грижи за детето, или лице, на което детето е поверено;

9. (нова - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., изм., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.01.2024 г., бр. 69 от 2023 г.) лице, което е роднина по права или по съребрена линия до четвърта степен включително, на лицето, с което се намира или е било във фактическо съпружеско *съжителство*;

съжителство

или в интимна връзка;

10. (нова - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., доп., бр. 69 от 2023 г.) лице, с което родителят се намира или е бил във фактическо съпружеско *съжителство*; съжителство или в интимна връзка;

6. (Нова – ДВ, бр. 69 от 2023 г.) "Интимна връзка" представлява съвкупност от доброволни и трайни лични, интимни и сексуални отношения между две физически лица от мъжки и женски пол, независимо от това дали споделят едно домакинство и чието възникване, съдържание и прекратяване не са обект на правно регулиране от друг закон. Трайни по смисъла на предходното изречение са отношения с продължителност поне от 60 дни.

III. Предложение за Директива относно борбата с насилието над жени и домашното насилие

Предложение за Директива на Европейския Парламент и на Съвета относно борбата с насилието над жени и домашното насилие е направено на 8.03.2022.

Важна отправна точка за предложението е Конвенцията на Съвета на Европа от 2014 г. за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие („Истанбулската конвенция“). Истанбулската конвенция е най-пространната международна рамка, занимаваща се по всеобхватен начин с насилието над жени и домашното насилие.

Предложение има за цел да постигне целите на Конвенцията в рамките на правомощията на ЕС, като допълни съществуващите достижения на правото на ЕС и националното законодателство на държавите членки в областите, обхванати от Конвенцията. Необходимостта от действие е налице както в **държавите членки**, които са ратифицирали Истанбулската конвенция, така и в тези, **които не са я ратифицирали**.

Пълният текст на предложението за Директива: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022PC0105>

Предложение за
ДИРЕКТИВА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА
относно борбата с насилието над жени и домашното насилие

Обяснителен меморандум

1. КОНТЕКСТ НА ПРЕДЛОЖЕНИЕТО

•Основания за предложението

Целта на настоящото предложение е ефективната борба с насилието над жени и домашното насилие в целия ЕС. За постигането на тази цел с него се предлагат мерки в следните области: криминализирането на съответните престъпления и санкциите за тях; защитата на жертвите и достъпа до правосъдие; подкрепата за жертвите; превенцията; координацията и сътрудничеството.

Насилието над жени е насилие на социалнополова основа, което е насочено срещу жена, защото тя е жена, или което засяга предимно жените. То включва всички актове на насилие на социалнополова основа, които водят или е вероятно да доведат до физически, сексуални, психологически или икономически увреждания или страдание за жените, включително заплахи за такива актове. То обхваща престъпления като сексуалното насилие, включително изнасилването, гениталното осакатяване на жени, насилствените бракове, насилствените аборти или стерилизация, трафика на хора с цел сексуална експлоатация, преследването, сексуалния тормоз, убийството на жени, речта на омразата и престъпленията въз основа на пола, както и различните форми на онлайн насилие („кибернасилие“), включително споделянето или манипулирането на интимни матери-

али без съгласие, киберпреследването и кибертормоза. Това насилие се корени в неравенството между половете, което е проява на структурна дискриминация по отношение на жените.

Домашното насилие е форма на насилие над жени, тъй като засяга предимно жените. То се случва в семейството или домакинството, независимо от биологичните или правните семейни връзки, между интимни партньори или между други членове на семейството, включително между родители и деца. Поради вкоренените модели на принуда, власт и/или контрол жените представляват в несъразмерна степен жертви на двете форми на насилие. Всеки обаче може да бъде потенциална жертва на такова насилие, независимо от своя пол или социален пол. Що се отнася по-специално до домашното насилие, то може да засегне всекиго, включително мъже, по-млади или по-възрастни хора, деца и ЛГБТИК 1 лица.

Насилието над жени и домашното насилие са предмет на наказателното право, нарушения на правата на човека и форми на дискриминация. Борбата с тях е част от действията на Европейската комисия за защита на основните ценности на ЕС и за гарантиране на спазването на Хартата на основните права на ЕС 2.

Насилието над жени и домашното насилие са повсеместни в целия ЕС и според оценките засягат всяка трета жена в ЕС. Що се отнася до по-специфичните видове насилие, през 2014 г. всяка десета жена е заявявала, че е била жертва на сексуално насилие, а една от всеки двадесет жени — че е била изнасилвана. Над 20 % от жените са били подлагани на домашно насилие 3. Кибернасилието е също толкова широко разпространено: според оценките през 2020 г. всяка втора млада жена е била подложена на кибернасилие на социалнополова основа 4. Като цяло жените се сблъскват по-често с кибернасилие въз основа на своя пол или социален пол, особено със сексуални форми на кибернасилие. Жените систематично стават мишена в онлайн пространството на насилнически крайнодесни екстремистки групи и терористични групи, които целят да разпространяват омраза срещу тях. Така нареченото движение „incel“ (т.е. недоброволно несемейни мъже) например подбужда към онлайн насилие над жени и популяризира това насилие като актове на героизъм. Кибернасилието засяга най-вече жените, които са активни в обществения живот, като например политическите деятелки, журналистките и защитничките на правата на човека. Това може да доведе до заглушаване на жените, възпрепятстване на тяхното участие в обществото и подкопаване на принципа на демокрацията, залегнал в Договора за Европейския съюз.

Жените биват подлагани на насилие и на работното място: за около една трета от жените в ЕС, които са били подложени на сексуален тормоз, това се е случило на работното място.

...

•Цели на предложението

...Важна отправна точка за предложението е Конвенцията на Съвета на Европа от 2014 г. за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие („Истанбулската конвенция“) 10. Истанбулската конвенция е най-пространната международна рамка, занимаваща се по всеобхватен начин с насилието над жени и домашното насилие.

Настоящото предложение има за цел да постигне целите на Конвенцията в рамките на правомощията на ЕС, като допълни съществуващите достижения на правото на ЕС и

националното законодателство на държавите членки в областите, обхванати от Конвенцията. Необходимостта от действие е налице както в държавите членки, които са ратифицирали Истанбулската конвенция, така и в тези, които не са я ратифицирали 11.

...Освен това в настоящото предложение се вземат предвид появили се отскоро явления като кибернасилието над жени, което не е конкретно разгледано в Истанбулската конвенция. Кибернасилието се разраства вследствие на използването на интернет и ИТ инструментите. То често е продължение на насилието, на което са подложени жертвите офлайн. Въпреки широкото разпространение на кибернасилието, към днешна дата нормативната уредба е силно разпокъсана и са установени значителни правни пропуски както на равнището на ЕС, така и на равнището на държавите членки.

...

Предлагат се по-специално следните мерки:

–Криминализиране на определени форми на насилие, които засягат предимно жените и които не са достатъчно третирани на национално равнище и които попадат в компетентността на ЕС въз основа на съществуващите правни основания. Това се отнася до криминализирането на изнасилването въз основа на липсата на съгласие (в някои държави членки за тази цел се изисква да е била използвана сила или заплахата), гениталното осакатяване на жени и някои форми на кибернасилие.

–Укрепване на достъпа на жертвите до правосъдие и правата им на съответна защита, с което се посрещат специфичните нужди на жертвите на насилие над жени и домашно насилие. Тези мерки включват:

–гарантиране, че националните органи разполагат с необходимите средства за справяне с насилието над жени и домашното насилие;

–гарантиране, че националните органи третират жертвите по начин, отчитащ социалнополовите особености;

–осигуряване на индивидуална оценка на нуждите от защита и подкрепа, съобразена със специфичните нужди на жертвите на насилие над жени или домашно насилие;

–осигуряване на специални гаранции за децата жертви на насилие над жени или домашно насилие;

–осигуряване на защита чрез незабавни забранителни заповеди и заповеди за защита;

–гарантиране, че жертвите могат ефективно да предявят иск за обезщетение спрямо извършителя на престъплението;

–гарантиране на премахването на онлайн съдържание във връзка с престъпления на кибернасилие и възможност за съдебна защита за засегнатите ползватели; и

–гарантиране, че съществуват правителствени органи, които подпомагат, съветват и представляват жертвите в съдебни производства по случаи на насилие над жени или домашно насилие.

–Осигуряване на подкрепа за жертвите, съобразена със специфичните нужди на жертвите на насилие над жени или домашно насилие. Това включва специфична подкрепа в случаи на сексуално насилие и генитално осакатяване на жени, достъп до национални горещи телефонни линии, повишена наличност на подслони и всеобхватна подкрепа за жертвите на сексуален тормоз на работното място. Предвижда се също целева подкрепа за жертвите със специфични нужди и рисковите групи, включително жени, бягащи от въоръжени конфликти.

–Предотвратяване на насилието над жени и домашното насилие, включително чрез повишаване на осведомеността, обучение на специалисти, които е вероятно да влязат в контакт с жертвите, и работа с извършителите на престъпленията.

–Засилване на координацията и сътрудничеството на национално равнище и на равнище ЕС чрез осигуряване на многоведомствен подход и подобряване на събирането на данни относно насилието над жени и домашното насилие.

...

•Субсидиарност (при неизключителна компетентност)

Насилието над жени и домашното насилие са широко разпространени в ЕС явления, а пандемията от COVID-19 влоши допълнително положението. Това насилие засяга милиони хора в ЕС, води до нарушения на основните права и причинява значителни разходи. От това произтича специална необходимост от обща борба с насилието над жени и домашното насилие на равнището на ЕС.

Кибернасилието над жени, включително в контекста на домашното насилие, се превърна в нова форма на такова насилие, която чрез интернет се разпространява и излиза извън границите на отделните държави членки. Като се има предвид присъщото трансгранично измерение на кибернасилието, предприемането на самостоятелни действия от страна на държавите членки няма да бъде достатъчно за решаването на проблема.

Всички държави членки са въвели мерки срещу насилието над жени и домашното насилие в своето законодателство и политики, но в различна степен. Множеството от подходи създава правна несигурност относно правата на жертвите на такова насилие в целия ЕС. Разпокъсаността на регионално и местно равнище е още по-голяма.

...

•Основни права

С предложената директива ще се увеличи защитата на редица основни права, по-специално:

–правото на живот (член 2 от Хартата на основните права на Европейския съюз — „Хартата“), правото на неприкосновеност на личността (член 3 от Хартата), забраната на нечовешкото или унижително отношение (член 4 от Хартата) и правото на личен и семеен живот (член 7 от Хартата), правото на защита на личните данни (член 8 от Хартата), например защото в нея са предвидени мерки за защита на жертвите, техния личен живот и личните им данни и за предотвратяване на насилието чрез въвеждане на криминализации, осигуряване на защита на лицата, изложени на риск (въз основа на оценка на риска и вследствие на мерки за подкрепа) и обучение на съответните специалисти да разпознават този вид насилие и да реагират по подходящ начин;

–правата на детето (член 24 от Хартата), например чрез признаването на децата свидетели за преки жертви на насилието над жени и домашното насилие и чрез предвиждането на специални мерки за защита и подкрепа на децата, както и чрез третирането на случаите във висшия интерес на детето;

–правото на жертвата на ефективни правни средства за защита и на справедлив съдебен процес (член 47 от Хартата), например чрез гарантирането на по-ефективно разследване и наказателно преследване на насилието над жени и домашното насилие (напр. служебно наказателно преследване на определени престъпления и като въпрос от обществен интерес, предоставяне на възможност на жертвите да съобщават онлайн за случаи на насилие и въвеждане на насоки за проприетагащите и съдебните органи) и гарантирането на правото на жертвата да

иска пълно обезщетение от извършителя на престъплението и да получи решение в рамките на единствено производство;

–недискриминация и равенство между жените и мъжете (членове 21 и 23 от Хартата), например чрез третиране на насилието над жени и домашното насилие като тежка форма на забранена дискриминация между жените и мъжете и намаляване на риска от този вид насилие за лицата в уязвимо положение и групите, изложени на повишен риск; чрез изискване на целенасочени дейности за повишаване на осведомеността и предоставяне на информация, за да се достигне до рисковите групи и да се улесни техният достъп до служби за подкрепа.

–правата на социална помощ и закрила на здравето (членове 34 и 35 от Хартата), например чрез предоставяне на специализирани услуги за подкрепа, по-специално на жертвите на сексуално насилие (напр. незабавна медицинска помощ, събиране на съдебно-медицински доказателства в случаи на изнасилване, психологически консултации и лечение на травми).

В предложената директива надлежно се вземат предвид презумпцията за невиност и правото на защита (член 48 от Хартата) на заподозрените лица, както и принципите на законност и пропорционалност на престъпленията и наказанията (член 49 от Хартата). По отношение на правото на свобода на изразяване на мнение (член 11 от Хартата) разпоредбите относно премахването или блокирането на незаконно съдържание са ограничени до строго необходимото и пропорционалното за постигане на целта на директивата.

...

Преамбюл

...

като имат предвид, че:

(1)Целта на настоящата директива е да се предостави всеобхватна рамка за ефективна борба с насилието над жени и домашното насилие навсякъде в Съюза. Тя прави това като засилва и въвежда мерки в следните области: определянето на съответните престъпления и наказания, защитата на жертвите и достъпа до правосъдие, подкрепата за жертвите, превенцията, координацията и сътрудничеството.

(2)Равенството между жените и мъжете и недискриминацията са основни ценности на Съюза, както и основни права, залегнали съответно в член 2 от Договора за Европейския съюз и в членове 21 и 23 от Хартата на основните права на Европейския съюз („Хартата“). Насилието над жени и домашното насилие застрашава тези основни принципи, като подкопават правата на жените и момичетата на равенство във всички области на живота.

(3)Насилието над жени и домашното насилие нарушават основни права като правото на човешко достойнство, правото на живот и неприкосновеност на личността, забраната на нечовешкото или унижително отношение или наказание, правото на зачитане на личния и семейния живот, защитата на личните данни и правата на детето, залегнали в Хартата на основните права на Европейския съюз.

(4)Настоящата директива следва да се прилага за престъпно поведение, което съставлява насилие над жени или домашно насилие, както е криминализирано

съгласно правото на Съюза или националното право. Това включва престъпленията, определени в настоящата директива, а именно изнасилване, генитално осакатяване на жени, споделяне без съгласие на интимни или манипулирани материали, киберпреследване, кибертормоз, киберподбуждане към насилие или омраза, както и престъпното поведение, уредено с други инструменти на Съюза, по-специално директиви 2011/36/ЕС 36 и 2011/93/ЕС 37 на Европейския парламент и на Съвета, в които се определят престъпленията, свързани със сексуалната експлоатация на деца и трафика на хора с цел сексуална експлоатация. Някои престъпления съгласно националното право попадат в обхвата на определението за насилие над жени. Сред тези престъпления са убийството на жени, сексуалния тормоз, сексуалното насилие, преследването, ранният и насилственият брак, насилственият аборт, насилствената стерилизация и различни форми на кибернасилие, като сексуалния тормоз онлайн, кибертормоза или нежеланото получаване на материал с явно сексуално съдържание. Домашното насилие е форма на насилие, която може да бъде специално криминализирана съгласно националното право или да е обхваната от престъпления, извършени в рамките на семейството или домакинството или между бивши или настоящи съпрузи.

(5) Мерките съгласно настоящата директива са предназначени да отговарят на специфичните нужди на жените и момичетата с оглед на това, че формите на насилие, обхванати от настоящата директива, а именно насилието над жени и домашното насилие, засягат предимно тях. При все това в настоящата директива се признава, че други лица също могат да станат жертва на тези форми на насилие и следва да се ползват от предвидените в нея мерки. Поради това понятието „жертва“ следва да се отнася за всички лица, независимо от техния пол или социален пол.

(6) Заради своята уязвимост децата, които са свидетели на насилие над жени или домашно насилие, са изложени на преки емоционални вреди, които се отразяват на развитието им. Поради това такива деца следва да се считат за жертви и да се ползват от целеви мерки за защита.

(7) Насилието над жени е трайна проява на структурна дискриминация срещу жените, произтичаща от исторически неравностойните властови отношения между жените и мъжете. Това е форма на насилие на социалнополова основа, която се причинява от мъже предимно на жени и момичета. Тя се корени в социално изградените роли, поведение, дейности и характеристики, които дадено общество счита за подходящи за жените и мъжете и които обикновено се означават със „социален пол“.

(8) Домашното насилие е сериозен социален проблем, който често остава скрит. То може да причини тежка психологическа и физическа травма със сериозни последици поради това, че извършителят на престъплението обикновено е лице, което жертвите познават и на което биха очаквали, че могат да се доверят. Това насилие може да приеме различни форми, включително да бъде физическо, сексуално, психологическо и икономическо. Домашно насилие може да е налице независимо дали извършителят на престъплението живее или е живял в едно домакинство с жертвата.

...

(10) Настоящата директива подкрепя международните ангажименти, които държавите членки са поели за борба и предотвратяване на насилието над жени и домашното насилие, по-специално Конвенцията на Организацията на обединените нации за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените (CEDAW) 39 и, когато е приложимо, Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие (Истанбулската конвенция) 40 и Конвенцията на Международната организация на труда за премахване на насилието и тормоза в сферата на труда, подписана на 21 юни 2019 г. в Женева.

(11) Насилието над жени и домашното насилие могат да бъдат утежнени, когато се пресекат с дискриминация, основана на пол и на други основания, забранени от правото на Съюза, а именно националност, раса, цвят на кожата, етнически или социален произход, генетични характеристики, език, религия или убеждения, политически или други мнения, принадлежност към национално малцинство, имотно състояние, рождение, увреждане или сексуална ориентация. Поради това държавите членки следва да обърнат надлежно внимание на жертвите, засегнати от такава комбинирана дискриминация, като предвидят конкретни мерки при наличието на пресичащи се форми на дискриминация. По-специално лесбийките, бисексуалните, транс, небинарните, интерсексуалните и куйър (ЛБТНИК) жените, жените с малцинствен расов или етнически произход са изложени на повишен риск от насилие на социалнополова основа.

(12) Жертвите на насилие над жени и домашно насилие са изложени на повишен риск от сплашване, отмъщение и вторично и повторно виктимизиране. Поради това следва да се обърне специално внимание на тези рискове и на необходимостта от защита на достойнството и физическата неприкосновеност на тези жертви.

(13) Изнасилването е сред най-тежките престъпления, нарушаващи сексуалната неприкосновеност на дадено лице, и засяга предимно жени. То създава силов дисбаланс между извършителя на престъплението и жертвата, който предоставя на извършителя на престъплението възможност да експлоатира сексуално жертвата за цели като лично удовлетворение, утвърждаване на господство, извоюване на социално признание, напредък или евентуално финансова изгода. В някои държави членки използването на сила, заплахи или принуда е все още необходима част на състава на престъплението изнасилване. Други държави членки се позовават единствено на условието жертвата да не е дала съгласието си за сексуалния акт. Единствено чрез втория подход се постига пълна защита на сексуалната неприкосновеност на жертвите. Поради това е необходимо да се гарантира еднакво равнище на защита в целия Съюз чрез посочване на частите на състава на престъплението изнасилване.

(14) Изнасилването следва изрично да включва всички видове сексуално проникване с телесна част или предмет. Липсата на съгласие следва да бъде централен и съставен елемент от определението на изнасилване с оглед на това, че често неговото извършване не е свързано с физическо насилие или използване на сила. Първоначалното съгласие следва да може да бъде оттеглено по всяко време на акта в съответствие със сексуалната автономност на жертвата и не следва да пред-

полага автоматично съгласие за бъдещи актове. Сексуално проникване без съгласие следва да се счита за изнасилване дори когато е извършено срещу съпруг/съпруга или интимен партньор.

(15) По отношение на престъпленията, съставляващи изнасилване, извършителите, които преди това са били осъдени за престъпления от същото естество, следва да бъдат задължени да участват в програми за намеса, за да се намали рискът от рецидив.

...

(17) Необходимо е да се предвидят хармонизирани определения на престъпленията и наказанията във връзка с някои форми на кибернасилие. На прицел на кибернасилието и особено изложени на него са жените, които са политически дейтелки, журналистки и защитнички на правата на човека. Това може да доведе до заглушаване на жените и да възпрепятства тяхното обществено участие на равни начала с мъжете. Кибернасилието засяга предимно жените и момичетата в образователната среда, като например училища и университети, с неблагоприятни последици за по-нататъшното им образование и за психичното им здраве, което в крайни случаи може да доведе до самоубийство.

(18) Използването на информационни и комуникационни технологии носи риск от лесното, бързо и широко разпространение на определени форми на кибернасилие, което причинява дълбоки и дълготрайни вреди на жертвата или ги засилва. Потенциалът за такова широко разпространение, което е предварително условие за извършването на няколко престъпления на кибернасилие, определени в настоящата директива, следва да бъде отразен чрез елемента на предоставяне на достъп до определени материали на „множество“ крайни ползватели посредством информационни и комуникационни технологии. Терминът „множество“ следва да се разбира като отнасящ се до достигането до значителен брой крайни ползватели на въпросните технологии, което дава възможност за значителен достъп до тези материали и за потенциалното им по-нататъшно разпространение. Този термин следва да се тълкува и прилага с оглед на съответните обстоятелства, в това число технологиите, които са използвани за осигуряване на достъпността на материалите, и средствата за широко разпространение, предлагани от тези технологии.

(19) Особено поради тенденцията за лесно, бързо и широко разпространение и извършване и с оглед на интимния им характер, предоставянето без съгласие на достъп до интимни изображения или видеоматериали и на материали, изобразяващи сексуални действия, на множество крайни ползватели чрез информационни и комуникационни технологии може да бъде много вредно за жертвите. Предвиденото в настоящата директива престъпление следва да обхваща всички видове такива материали, като например изображения, снимки и видеоматериали, включително сексуални изображения и аудио- и видеоклипове. То следва да се отнася до ситуации, при които предоставянето на достъп до материалите на множество крайни ползватели чрез информационни и комуникационни технологии става без съгласието на жертвата, независимо дали жертвата е дала съгласието си за генерирането на тези материали, или може да ги е предала на определено лице. Престъплението следва да включва също създаването или манипулирането

без съгласие, например чрез обработването на изображения, на материали, които правят да изглежда, че друго лице участва в сексуални действия, доколкото материалите впоследствие са станали достъпни за множество крайни ползватели чрез информационни и комуникационни технологии без съгласието на това лице. Това създаване или манипулиране следва да включва създаването на „дълбинни фалшификати“, при които материалите значително наподобяват съществуващи лица, предмети, места или други субекти или събития, изобразяващи сексуални действия на друго лице, и които навярно някой би приел за автентични или достоверни. С оглед на ефективната защита на жертвите на такова деяние следва да бъдат обхванати и заплахите за извършването на това деяние.

(20) Киберпреследването е съвременна форма на насилие, което често се извършва срещу членове на семейството или лица, живеещи в едно и също домакинство, но може да бъде извършено също от бивши партньори или познати. Обикновено извършителят на престъплението злоупотребява с технологии, за да пристъпи към засилване на принудително и контролиращо поведение, манипулиране и наблюдение, увеличавайки по този начин страха, тревожността и постепенната изолация на жертвата от приятелите и семейството. Поради това следва да се установят минимални правила относно киберпреследването. Престъплението киберпреследване следва да обхваща непрекъснатото наблюдение на жертвата без нейното съгласие или законно разрешение чрез използване на информационни и комуникационни технологии. Това може да бъде възможно чрез обработването на лични данни на жертвата, например чрез кражба на самоличност или шпиониране на такива данни в различни социални медии или платформи за съобщения, електронна поща и телефон, използвани от жертвата, чрез кражба на пароли или хакерски атаки срещу нейните устройства, за да бъде получен достъп до личните пространства на жертвата, чрез инсталиране на приложения за геолокализиране, включително софтуер за преследване, или чрез кражба на нейните устройства. Преследването следва да обхваща също така наблюдението на жертвите без тяхното съгласие или разрешение чрез технологични устройства, свързани посредством интернет на предметите, като например интелигентни домакински уреди.

(21) Следва да се определят минимални правила относно престъплението кибертормоз, за да се противодейства на организирането на атака с трети страни или на участието в такава атака, насочена срещу друго лице, чрез осигуряване на достъп на множество крайни ползватели до заплашителни или обидни материали. Подобни мащабни атаки, включително координирани масови онлайн атаки, могат да доведат до нападение в реалния живот или да нанесат значителна психологическа вреда, а в крайни случаи да доведат до самоубийство на жертвата. Те често са насочени към видни (жени) политици, журналисти или други известни личности, но е възможно да се случат и в различен контекст, например в университетски кампуси или в училища. Срещу такова онлайн насилие следва да се предприемат действия, особено когато атаките се извършват в широк мащаб, например под формата на натрупващ се тормоз от страна на значителен брой хора.

(22) Увеличеното използване на интернет и социалните медии доведе до рязко увеличаване на публичното подбуждане към насилие и омраза, включително въз

основа на пола или социалния пол, през последните години. Лесното, бързо и мащабно споделяне на реч на омраза в цифровия свят се засилва от липсата на задръжки онлайн, тъй като предполагаемата анонимност в интернет и чувството за безнаказаност отслабват задръжките на хората да използват такава реч. Жените често са обект на сексизъм и омраза онлайн, които могат да прераснат в престъпления от омраза в реалния живот. Необходимо е това да бъде засечено на ранен етап. В езика, използван в този тип подбуждане, полът или социалният пол на визираното лице или лица невинно се посочва директно, но от цялостното съдържание или контекста на подбуждането може да се изведе предубеждението, което го мотивира.

(23) Престъплението киберподбуждане към насилие или омраза предполага, че подбуждането не е изразено в чисто частен контекст, а публично чрез използването на информационни и комуникационни технологии. Поради това негов признак следва да бъде разпространението сред обществеността, което следва да се разбира като включващо предоставяне чрез информационни и комуникационни технологии на достъп на потенциално неограничен брой лица до определени материали, подбуждащи към насилие или омраза, а именно осигуряване на лесен достъп до материалите на потребителите като цяло, без да се изискват по-нататъшни действия на лицето, предоставило материалите, независимо дали тези лица действително имат достъп до въпросната информация. Съответно, когато за достъпа до материалите е необходима регистрация или допускане до група ползватели, информацията следва да се счита за разпространена сред обществеността само ако ползвателите, които желаят да получат достъп до материалите, се регистрират автоматично или се допускат без човешко решение или подбор на кого да се предостави достъп. Когато се преценява дали материалите съставляват подбуждане към омраза или насилие, компетентните органи следва да вземат предвид основните права на свобода на изразяване на мнение, залегнали в член 11 от Хартата.

(24) Жертвите следва да могат лесно да съобщават за престъпления на насилие над жени или домашно насилие, без да бъдат подлагани на вторично или повторно виктимизиране. За тази цел държавите членки следва да предвидят възможност за подаване на жалби онлайн или чрез други информационни и комуникационни технологии за съобщаване за такива престъпления. Жертвите на кибернасилие следва да могат да качват материали, свързани с направеното от тях съобщаване, като например снимки на екрана, показващи твърдяното насилствено поведение.

(25) В случай на домашно насилие и насилие над жени, особено когато са извършени от близки членове на семейството или интимни партньори, жертвите могат да бъдат подложени на такъв натиск от страна на извършителя на престъплението, че да се страхуват да се обърнат към компетентните органи дори ако животът им е в опасност. Поради това държавите членки следва да гарантират, че техните правила за поверителност не представляват пречка за съответните специалисти, например здравните специалисти, да докладват на компетентните органи, когато имат разумни основания да считат, че жертвата е изложена на непосредствен риск от тежки физически вреди. По сходен начин случаите на домашно насилие

или насилие над жени, засягащи деца, често биват засечени от трети страни, които забелязват необичайно поведение или физически вреди, нанесени на детето. Необходимо е децата да бъдат ефективно защитени от такива форми на насилие и своевременно да се предприемат подходящи мерки. Поради това съответните специалисти, които са в контакт с деца жертви или потенциални жертви, включително здравни или образователни специалисти, следва също да не бъдат ограничавани от поверителността, когато имат разумни основания да считат, че срещу детето са били извършени тежки актове на насилие съгласно настоящата директива или че се очаква да бъдат извършени нови тежки актове. Когато специалистите съобщават за такива случаи на насилие, държавите членки следва да гарантират, че те няма да бъдат подведени под отговорност за нарушаване на поверителността.

(26) За справяне с недостатъчното съобщаване в случаите, когато жертвата е дете, следва да се установят безопасни и съобразени с детето процедури за съобщаване. Това може да включва задаване на въпроси от компетентните органи на прост и достъпен език.

(27) Забавянията при обработването на жалби за насилие над жени и за домашно насилие могат да носят особени рискове за жертвите на това насилие, тъй като те все още могат да са в непосредствена опасност предвид на това, че извършителите на престъпление често могат да бъдат близки членове на семейството или съпрузи. Поради това компетентните органи следва да разполагат с достатъчно експертен опит и ефективни инструменти за разследване с цел извършването на разследвания и наказателно преследване на такива престъпления.

(28) Жертвите на домашно насилие и насилие над жени обикновено се нуждаят от незабавна защита или специфична подкрепа, например в случай на насилие от страна на интимния партньор, в който процентът на рецидиви клони към висок. Поради това още при първия контакт на компетентните органи с жертвата или веднага щом възникне подозрение, че лицето е жертва на насилие над жени или домашно насилие, следва да се извърши индивидуална оценка за установяване на нуждите на жертвата от защита. Това може да се направи, преди жертвата официално да е съобщила за престъпление, или по собствена инициатива, ако за престъплението се съобщава от трета страна.

(29) Когато се прави оценка на нуждите на жертвата от защита и подкрепа, на първо място следва да се гарантират безопасността на жертвата и предоставянето на съобразена с нуждите подкрепа, като се вземат предвид, наред с другото, индивидуалните обстоятелства на жертвата. Сред обстоятелствата, изискващи специално внимание, могат да бъдат бременността на жертвата, зависимостта на жертвата от извършителя на престъплението или нейната връзка с извършителя на престъплението.

(30) За да се гарантират всеобхватна подкрепа и защита за жертвите, всички компетентни органи и съответните органи, а не само правоприлагащите и съдебните органи, следва да участват в оценката на рисковете за жертвите и в предприемането на подходящи мерки за подкрепа въз основа на ясни насоки, издадени от държавите членки. Тези насоки следва да съдържат факторите, които да се взе-

мат предвид при оценката на риска, произтичащ от извършителя на престъплението или заподозряното лице, включително съображението, че заподозрените лица, срещу които са повдигнати обвинения за леки престъпления, могат да бъдат също толкова опасни колкото лицата, срещу които са повдигнати обвинения за по-тежки престъпления, особено в случаите на домашно насилие и преследване.

(31) Поради своята уязвимост на вторично и повторно виктимизиране, на сплашване и на отмъщение и поради факта, че страдат от емоционални вреди, които засягат развитието им, децата на жертвата следва да се ползват със същите мерки за защита както самата жертва. Други лица, които са зависими от жертвата, като например възрастни с увреждания или по-стари зависими възрастни, за които жертвата се грижи, могат да претърпят подобна емоционална вреда и поради това следва да се ползват със същите мерки за защита.

(32) Жертвите на домашно насилие и насилие над жени често се нуждаят от специфична подкрепа. За да се гарантира, че те ефективно получават предложения за подкрепа, компетентните органи следва да насочват жертвите към подходящи служби за подкрепа. Такъв по-специално следва да бъде случаят, когато при индивидуална оценка са установени особени нужди на жертвата от подкрепа. В такъв случай службите за подкрепа следва да могат да установят контакт с жертвата дори без нейното съгласие. За обработването на свързани лични данни от компетентните органи държавите членки следва да гарантират, че това обработване е законосъобразно и се извършва в съответствие с член 6, параграф 1, буква в) във връзка с член 6, параграфи 2 и 3 от Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета 41. Тези закони следва да съдържат подходящи гаранции във връзка с личните данни, които зачитат същността на правото на защита на данните и предвиждат подходящи и конкретни мерки за защита на основните права и интересите на лицата. Когато компетентните органи предават лични данни на жертвите на службите за подкрепа с цел насочване на жертвите, те следва да гарантират, че предадените данни са ограничени до необходимото за уведомяване на службите относно обстоятелствата по случая, така че жертвите да получат подходяща подкрепа и защита.

(33) Държавите членки следва да предприемат необходимите мерки, за да осигурят наличието на незабавни забранителни заповеди, ограничителни заповеди и заповеди за защита, за да се гарантира ефективна защита на жертвите и лицата, които са зависими от тях.

(34) Държавите членки следва да гарантират, че незабавни забранителни заповеди могат да бъдат издавани в ситуации на непосредствена опасност, например когато е налице непосредствена опасност от причиняване на вреда, когато вредата вече е причинена или когато има вероятност тя да бъде отново причинена.

(35) Заповедите за защита могат да включват забрана за достъп на извършителя на престъплението или заподозряното лице до определени населени места, за приближаване на жертвата или зависимото лице на по-малко от определено разстояние или за установяване на контакт с тях, включително чрез използване на онлайн интерфейси, и за притежание на огнестрелни оръжия или смъртоносни оръжия, когато е необходимо.

(36) За да се гарантира ефективността на незабавните забранителни заповеди, ограничителни заповеди и заповеди за защита, нарушенията на тези заповеди следва да подлежат на наказания. Тези наказания могат да имат наказателноправен или друг характер и могат да включват лишаване от свобода, глоби или друго предвидено в закона наказание, което е ефективно, пропорционално и възпиращо.

(37) Представянето на доказателства за минало сексуално поведение, за да се оспорят надеждността на жертвите и липсата на тяхно съгласие в случаи на сексуално насилие, особено в случаите на изнасилване, може да засили утвърждаването на вредни стереотипи за жертвите и да доведе до повторно или вторично виктимизиране. Поради това, без да се засягат правата на защита, въпроси, запитвания и доказателства относно минало сексуално поведение на жертвата следва да не се разрешават при наказателните разследвания и съдебните производства.

(38) Предвид сложния характер и тежестта на престъпленията на насилие над жени и домашно насилие и специфичните нужди на жертвите от подкрепа, държавите членки следва да гарантират, че определени за целта органи предоставят допълнителна подкрепа и предотвратяват такива престъпления. С оглед на експертния опит в сферата на дискриминацията, основана на пола, националните органи по въпросите на равенството, създадени в съответствие с директиви 2004/113/ЕО [42](#), 2006/54/ЕО [43](#) и 2010/41/ЕС [44](#) на Европейския парламент и на Съвета, се намират в подходяща позиция да изпълняват тези задачи. В допълнение тези органи следва да имат процесуална легитимация, за да действат от името или в подкрепа на жертвите на всички форми на насилие над жени или домашно насилие в съдебни производства, включително за искането за обезщетение и премахване на незаконно съдържание онлайн, с одобрението на жертвите. Това следва да включва възможността да се действа от името или в подкрепа на няколко жертви заедно. За да се даде възможност на тези органи да изпълняват ефективно своите задачи, държавите членки следва да гарантират, че на органите са осигурени достатъчно човешки и финансови ресурси.

(39) Някои престъпления, обхванати от настоящата директива, са свързани с повишен риск от повтарящо се, продължително или дори трайно виктимизиране. Посоченият риск възниква по-специално във връзка с престъпления, свързани с предоставянето на достъп на множество крайни ползватели чрез информационни и комуникационни технологии до материали, които са налице вследствие на някои престъпления на кибернасилие, като се имат предвид лекотата и бързината, с която тези материали могат да бъдат разпространявани в широк мащаб, и често срещаните трудности, когато става въпрос за премахването на такива материали. Този риск обикновено остава дори след осъждане. Поради това, за да се гарантират ефективно правата на жертвите на тези престъпления, от държавите членки следва да се изиска да предприемат подходящи мерки за премахването на въпросните материали. Като се има предвид, че премахването при източника невинно е осъществимо, например поради правни или практически трудности, свързани с изпълнението или принудителното изпълнение на заповед за премахване, на държавите членки следва също така да се разреши да предвидят мерки за блокиране на достъпа до такива материали.

(40) Тези мерки следва да включват по-специално оправомощаване на националните съдебни органи да издават заповеди до доставчиците на посреднически услуги да премахнат един или повече конкретни елементи от въпросните материали или също така да блокират достъпа до тях. Тези заповеди следва да се издават въз основа на достатъчно мотивирано и обосновано искане от страна на жертвата. Като се имат предвид бързината, с която тези материали могат да бъдат разпространени онлайн, и времето, което може да отнеме наказателното производство срещу лицата, заподозрени в извършването на съответните престъпления, за ефективната защита на правата на жертвите е необходимо да се предвиди възможността за издаване на такива заповеди чрез временни мерки при определени условия даже преди приключването на наказателното производство.

(41) Всякакви такива мерки за премахване или блокиране на достъпа, включително по-специално такива заповеди, могат да засегнат правата и интересите на други страни, различни от жертвите, като например лицата, предоставящи материалите, доставчиците на посреднически услуги, чиито услуги могат да се използват, и крайните ползватели на тези услуги, както и общия интерес. Поради това следва да се гарантира, че тези заповеди и други мерки могат да бъдат приети единствено по прозрачен начин и че са предвидени подходящи гаранции, за да могат те да останат ограничени до необходимото и пропорционалното, за да се съхрани правната сигурност, за да могат всички засегнати страни да упражняват правото си на ефективна съдебна защита в съответствие с националното право и за да се постигне справедлив баланс между всички засегнати права и интереси, в това число основните права на всички засегнати страни в съответствие с Хартата. Внимателното претегляне на всички засегнати права и интереси за всеки отделен случай е особено важно при производствата за постановяване на временни мерки. Като общо правило тези заповеди следва да бъдат адресирани до конкретния доставчик на посреднически услуги, който се намира в най-добра позиция да действа, по-специално за да се ограничат евентуалните отрицателни последици за свободата на изразяване на мнение и на информация.

...

(44) За да се избегне вторично виктимизиране, жертвите следва да могат да получат обезщетение в хода на наказателното производство. Обезщетението от извършителя на престъплението следва да бъде пълно и да не бъде ограничено от определена горна граница. То следва да обхваща всички вреди и травми, нанесени на жертвите, както и разходите за справяне с щетите, включително, наред с другото, разходите за терапия, въздействието върху трудовата заетост на жертвата, загубата на доходи, психологическите вреди и неимуществените вреди вследствие на накърняването на достойнството. Размерът на обезщетението следва да отразява това, че на жертвите на домашно насилие може да се наложи да променят из основи живота си, за да потърсят безопасност, което води до евентуална промяна на работата или намиране на ново училище за децата, или дори създаване на нова самоличност.

(45) Помощ и подкрепа за жертвите на насилие над жени и домашно насилие следва да се предоставят преди, по време на и в рамките на подходящ срок след приключване на наказателното производство, например ако все още е необхо-

димо медицинско лечение за справяне с тежките физически или психически последици от насилието или ако безопасността на жертвата е застрашена поради дадените от жертвата показания в хода на производството.

(46) Специализираните служби за подкрепа следва да предоставят подкрепа на жертвите на всички форми на насилие над жени и домашно насилие, включително сексуално насилие, генитално осакатяване на жени, насилствени бракове, насилствени аборт и стерилизация, сексуален тормоз и различни форми на кибернасилие.

(47) Предоставяната специализирана подкрепа следва да е съобразена със специфичните нужди на жертвите и да не бъде зависима от подаването на официална жалба. Такива услуги могат да се предоставят в допълнение към или като неразделна част от общите услуги за подкрепа на жертвите, които могат да ползват съществуващите структури, предоставящи специализирана подкрепа. Специализираната подкрепа може да се предоставя от националните органи, от **организации за подкрепа на жертвите или от други неправителствени организации**. На тях следва да се предоставят достатъчно човешки и финансови ресурси, а когато услугите се предоставят от неправителствени организации, държавите членки следва да гарантират, че тези организации получават подходящи средства.

(48) Жертвите на домашно насилие и насилие над жени обикновено имат множество нужди от защита и подкрепа. За ефективното удовлетворяване на тези нужди държавите членки следва да предоставят такива услуги в едни и същи помещения или да осигурят координация на тези услуги чрез централно звено за контакт. За да се гарантира също така, че се достига до жертвите, които се намират в отдалечени райони или които не могат сами да стигнат до такива центрове, държавите членки следва да предоставят онлайн достъп до такива услуги. За тази цел следва да бъде създаден единен и актуализиран уебсайт, който съдържа цялата необходима информация за наличните услуги за подкрепа и защита и за достъпа до тях („едно гише“ за онлайн достъп). Уебсайтът следва да отговаря на изискванията за достъпност за хората с увреждания.

(49) Специализираните служби за подкрепа, включително подслоните и кризисните центрове за жертвите на изнасилване, следва да се считат за изключително важни по време на кризи и извънредни ситуации, включително в случай на здравни кризи. Тези служби следва да продължат да работят в тези ситуации, когато се наблюдава тенденция случаите на домашно насилие и насилие над жени да нарастват.

(50) Травматичният характер на сексуалното насилие, включително изнасилването, налага да се реагира с особена чувствителност от страна на обучен и специализиран персонал. Жертвите на този вид насилие се нуждаят от незабавна медицинска помощ и подкрепа заради травмата в съчетание с незабавен съдебно-медицински преглед за събиране на доказателства, необходими за наказателното преследване. Следва да бъдат създадени достатъчно на брой кризисни центрове за жертвите на изнасилване или центрове за насочване на жертвите на сексуално насилие, които да бъдат разпределени по подходящ начин на територията на всяка държава членка. По сходен начин жертвите на генитално осакатяване на

жени, които често са момичета, обикновено се нуждаят от целева подкрепа. Поради това държавите членки следва да гарантират, че предоставят целева подкрепа, съобразена с тези жертви.

...

(53) Подслоните играят жизненоважна роля за защитата на жертвите от актове на насилие. Освен да осигуряват безопасно място за престой, подслоните следва да предоставят необходимата подкрепа относно взаимосвързани проблеми, отнасящи се до здравето и финансовото положение на жертвите и благосъстоянието на техните деца, като крайната цел е жертвите да се подготвят за самостоятелен живот.

(54) За ефективното справяне с отрицателните последици за децата жертви мерките за подкрепа на децата следва да включват съобразени с възрастта психологически консултации, съчетани с педиатрични грижи, когато е необходимо, като предоставянето им следва да започне веднага щом компетентните органи имат разумни основания да смятат, че децата са жертви, включително че са свидетели на насилие. При предоставянето на подкрепа на децата жертви правата на детето, както са посочени в член 24 от Хартата, следва да бъдат първостепенно съображение.

(55) За да се гарантира безопасността на децата по време на евентуални посещения на извършителя на престъплението или заподозряното лице, което е носител на родителска отговорност с право на лични отношения, държавите членки следва да гарантират, че се осигуряват наблюдавани неутрални места, в това число служби за закрилата или благосъстоянието на детето, където тези посещения могат да се осъществят във висшия интерес на детето. При необходимост посещенията следва да се осъществяват в присъствието на служители по закрилата или благосъстоянието на детето. Когато е необходимо да се осигури временно настаняване, децата следва приоритетно да бъдат настанени заедно с носителя на родителската отговорност, който не е извършителят на престъплението или заподозряното лице, като например майката на детето. Висшият интерес на детето следва винаги да се взема предвид.

(56) Жертвите със специфични нужди и групите, изложени на риск от насилие над жени или домашно насилие, като например жените с увреждания, жените, които са зависими лица по отношение на своя статут или разрешение за пребиваване, жените мигранти без документи, жените, кандидатстващи за международна защита, жените, бягащи от въоръжени конфликти, жените, засегнати от бездомност, жените с малцинствен расов или етнически произход, жените, живеещи в селски райони, жените, извършващи сексуални услуги, задържаните жени или по-възрастните жени, следва да получат специфична защита и подкрепа.

(57) Жените с увреждане са предимно изложени на насилие над жени и домашно насилие и поради своето увреждане често срещат трудности при достъпа до мерки за защита и подкрепа. Поради това държавите членки следва да гарантират, че жените с увреждане могат да се възползват пълноценно от правата, установени в настоящата директива, наравно с останалите, като същевременно обръщат необходимото внимание на изключителната уязвимост на тези жертви и техните евентуални трудности да потърсят помощ.

(58)Държавите членки следва да гарантират, че се предприемат превантивни мерки, като например кампании за повишаване на осведомеността, за да се противодейства на насилието над жени и домашното насилие. Превенцията следва да намери място и във формалното образование, по-специално чрез повишаването на сексуалното образование и социално-емоционалните компетенции, емпатията и изграждането на здравословни и изпълнени с уважение отношения.

(59)Държавите членки следва да предприемат мерки за предотвратяване на появата на вредни социалнополови стереотипи, за да се изкорени идеята за малоченност на жените или за стереотипните роли на жените и мъжете. Това би могло да включва и мерки, насочени към това да се гарантира, че културата, обичаите, религията, традицията или честта не се възприемат като оправдание за престъпления на насилие над жени или домашно насилие или за по-снизходително третиране на тези престъпления. Като се има предвид, че от много ранна възраст децата са изложени на социалнополови роли, които формират тяхното самовъзприемане и оказват влияние върху академичния и професионалния им избор, както и на очаквания за техните роли на жени и мъже през целия им живот, от решаващо значение е да се обърне внимание на социалнополовите стереотипи още при образованието и грижите в ранна детска възраст.

(60)За да се гарантира, че жертвите на насилие над жени и домашно насилие биват установени и получават подходяща подкрепа, държавите членки следва да гарантират, че специалистите, които има вероятност да влязат в контакт с жертвите, преминават обучение и получават целенасочена информация. Обученията следва да обхващат риска от сплашване, повторно и вторично виктимизиране и тяхното предотвратяване, както и наличието на мерки за защита и подкрепа за жертвите. С цел предотвратяване и адекватно справяне със случаи на сексуален тормоз на работното място лицата с надзорни функции също следва да преминат обучение. Тези обучения следва да обхващат също така оценките за сексуален тормоз на работното място и свързаните с него психосоциални рискове за безопасността и здравето, както е посочено в Директива 89/391/ЕИО на Европейския парламент и на Съвета 45 . Обучителните дейности следва също така да обхващат риска от насилие от трети страни. Насилието от трети страни се отнася до насилие, на което може да е подложен персоналът на работното място и което не се причинява от колега, и включва случаи като например медицински сестри, подложени на сексуален тормоз от пациент.

(61)За да противодействат на недостатъчното съобщаване, държавите членки следва също така да установят връзки с правоприлагащите органи за разработване на обучения, по-специално относно вредните социалнополови стереотипи, но и за предотвратяване на престъпления предвид техния обикновено близък контакт с групи, изложени на риск от насилие, и жертви.

(62)Следва да се създадат програми за намеса с цел предотвратяване и свеждане до минимум на риска от (повтарящи се) престъпления на насилие над жени или домашно насилие. Програмите следва да бъдат насочени конкретно към обучението на извършители на престъпление или на лица, за които има риск да станат извършители на престъпление, за това как да възприемат ненасилническо поведение в междуличностните отношения и как да противодействат на моделите на насилническо поведение. Програмите следва да насърчават извършителите на

престъпление да поемат отговорност за своите действия и да анализират своето отношение и убеждения спрямо жените.

(63) За да се гарантира, че жертвите на престъпления на кибернасилие, посочени в настоящата директива, могат ефективно да упражняват правото си на премахване на незаконни материали, свързани с такива престъпления, държавите членки следва да насърчават сътрудничеството между доставчиците на посреднически услуги. За да се гарантира, че откриването на такива материали се извършва на ранен етап и че жертвите на тези престъпления получават подходяща помощ и подкрепа, държавите членки следва също така да улеснят въвеждането или използването на действащи мерки за саморегулиране, имащи доброволен характер, като например кодекси за поведение, включително относно откриването на системни рискове във връзка с такова кибернасилие и обучението на служителите на доставчиците, занимаващи се с предотвратяването на такова насилие и оказването на помощ на жертвите.

(64) Политиките за адекватно справяне с насилието над жени и домашното насилие могат да бъдат формулирани единствено въз основа на изчерпателни и съпоставими дезагрегирани данни. За ефективното наблюдение на развитието в държавите членки и попълването на липсващите съпоставими данни държавите членки следва редовно да извършват проучвания, използвайки хармонизираната методика на Комисията (Евростат) за събиране на данни, и да предават тези данни на Комисията (Евростат).

(65) Държавите членки следва да гарантират, че събраните данни са ограничени до строго необходимото за наблюдение на разпространението на насилието над жени и домашното насилие и на тенденциите при тях и за изготвяне на нови стратегии на политиката в тази област. При споделяне на събраните данни не следва да се включват лични данни.

...

Директива

ГЛАВА 1

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

Член 1

Предмет

Настоящата директива определя правила за предотвратяване и борба с насилието над жени и домашното насилие. С нея се установяват минимални правила относно:

- а) определянето на престъпленията и наказанията в областите на сексуалната експлоатация на жени и деца и компютърните престъпления;
- б) правата на жертвите на всички форми на насилие над жени или домашно насилие преди, по време на или след наказателното производство;
- в) защитата на жертвите и подкрепата за жертвите.

Член 2

Жертви, изложени на повишен риск от насилие и специфични рискове

1. При прилагането на мерките по силата на настоящата директива държавите членки вземат предвид повишения риск от насилие, на който са изложени жертвите на дискриминация, основана на комбинация от пол и други основания, за

да отговарят на техните повишени нужди от защита и подкрепа, както е посочено в член 18, параграф 4, член 27, параграф 5 и член 37, параграф 7.

2. Държавите членки гарантират, че при прилагането на настоящата директива се обръща специално внимание на риска от сплашване, отмъщение, вторично и повторно виктимизиране и на необходимостта от защита на достойнството и физическата неприкосновеност на жертвите.

Член 3

Обхват

Настоящата директива се прилага за следните престъпления:

- а) престъпленията, посочени в глава 2;
- б) актовете на насилие над жени или на домашно насилие, които са криминализирани по силата на други инструменти на правото на Съюза;
- в) други актове на насилие над жени или домашно насилие, които са криминализирани по силата на националното право.

Член 4

Определения

За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

- а) „насилие над жени“ означава насилие на социалнополова основа, което е насочено срещу жена или момиче, тъй като тя е жена или момиче, и което засяга предимно жените или момичетата, включително всички актове на такова насилие, които водят или е вероятно да доведат до физически, сексуални, психологически или икономически вреди или страдания, включително заплахи за такива актове, принуда или произволно лишаване от свобода, независимо дали това се случва в обществения или в личния живот;
- б) „домашно насилие“ означава всички актове на насилие, които водят или е вероятно да доведат до физически, сексуални, психологически или икономически вреди или страдания, които се случват в семейството или в домакинството, независимо от биологичните или правните семейни връзки, или между бивши или настоящи съпрузи или партньори, независимо дали извършителят на престъпление живее или е живял заедно с жертвата;
- в) „жертва“ означава всяко лице, независимо от пола или социалния пол, освен ако не е посочено друго, което е претърпяло вреда, причинена пряко от актове на насилие, обхванати от настоящата директива, включително деца свидетели на такова насилие;
- г) „кибернасилие“ означава всеки акт на насилие, обхванат от настоящата директива, който е извършен, подпомогнат или утежнен отчасти или изцяло с използването на информационни и комуникационни технологии;
- д) „информационни и комуникационни технологии“ означава всички технологични инструменти и ресурси, използвани за цифровото съхранение, създаване, споделяне или обмен на информация, включително смартфони, компютри, социални мрежи и други медийни приложения и услуги;
- е) „доставчици на посреднически услуги“ означава доставчици на услуги съгласно определението в член 2, буква е) от Регламент (ЕС) YYYY/XXX на Европейския парламент и на Съвета 51 [Регламент относно единния пазар на цифрови услуги];
- ж) „сексуален тормоз на работното място“ означава всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо действие със сексуален характер, което се

случва в хода на или във връзка със, или възниква в заетостта, професиите и самостоятелната заетост и което има за цел или води до накърняване на достойнството на жертвата, по-специално като създава сплашваща, враждебна, деградираща, унижителна или оскърбителна обстановка;

з) „дете“ означава всяко лице на възраст под 18 години;

и) „възраст за изразяване на съгласие за сексуални действия“ означава възрастта, под която в съответствие с националното право е забранено извършването на сексуални действия с дете;

й) „зависимо лице“ означава дете на жертвата или всяко друго лице, различно от извършителя на престъплението или заподозряното лице, което живее в същото домакинство като жертвата и за което жертвата полага грижи и предоставя подкрепа.

ГЛАВА 2

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ, СВЪРЗАНИ СЪС СЕКСУАЛНАТА ЕКСПЛОАТАЦИЯ НА ЖЕНИ И ДЕЦА, И КОМПЮТЪРНИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ

Член 5

Изнасилване

1. Държавите членки гарантират, че следното умишлено деяние се наказва като престъпление:

а) извършването с жена без нейното съгласие на акт на вагинално, анално или орално проникване от сексуално естество с телесна част или предмет;

б) принуждаването на жена без нейното съгласие да извърши с друго лице акт на вагинално, анално или орално проникване от сексуално естество с телесна част или предмет.

2. Държавите членки гарантират, че акт без съгласие се разбира като акт, извършен без съгласието на жената, дадено доброволно, или когато жената не е в състояние да формира свободно волеизявление поради своето физическо или психическо състояние, като по този начин се използва нейната неспособност да формира свободно волеизявление, например в състояние на безсъзнание, интоксикация, сън, заболяване, телесна повреда или увреждане.

3. Съгласието може да бъде оттеглено по всяко време на акта. Липсата на съгласие не може да бъде опровергана единствено от мълчанието на жената, нейната словесна или физическа несъпротива или минало сексуално поведение.

Член 6

Генитално осакатяване на жени

Държавите членки гарантират, че следното умишлено деяние се наказва като престъпление:

а) обрязване, инфибулация или извършване на всякакво друго цялостно или частично осакатяване на големите срамни устни, малките срамни устни или клитора;

б) принуждаване на жена или момиче да понесе някой от изброените в буква а) актове или предоставяне на такава възможност.

Член 7

Споделяне без съгласие на интимни или манипулирани материали

Държавите членки гарантират, че следното умишлено деяние се наказва като престъпление:

- а) предоставяне на достъп до интимни изображения, видеоматериали или други материали, изобразяващи сексуални действия на друго лице, на множество крайни ползватели чрез информационни и комуникационни технологии без съгласието на това лице;
- б) създаване или манипулиране и последващо предоставяне на достъп до изображения, видеоматериали или други материали, които правят да изглежда, че друго лице участва в сексуални действия, на множество крайни ползватели чрез информационни и комуникационни технологии без съгласието на това лице;
- в) отправяне на заплахата за извършване на деянията, посочени в букви а) и б), за да се принуди друго лице да извърши, да се съгласи с извършването или да се въздържа от извършването на акт.

Член 8

Киберпреследване

Държавите членки гарантират, че следното умишлено деяние се наказва като престъпление:

- а) трайно участие в заплашително или сплашващо поведение, насочено към друго лице, чрез информационни и комуникационни технологии, вследствие на което това лице се страхува за собствената си безопасност или за безопасността на зависими от него лица;
- б) поставяне на друго лице под непрекъснато наблюдение без неговото съгласие или законно разрешение за такова наблюдение чрез информационни и комуникационни технологии с цел проследяване или наблюдение на движенията или дейностите на това лице;
- в) предоставяне на достъп до материали, съдържащи личните данни на друго лице, без неговото съгласие на множество крайни ползватели чрез информационни и комуникационни технологии с цел да се подбудят тези крайни ползватели да причинят физически или значителни психологически вреди на лицето.

Член 9

Кибертормоз

Държавите членки гарантират, че следното умишлено деяние се наказва като престъпление:

- а) организиране на атака с трети страни, насочена срещу друго лице, чрез предоставяне на достъп до заплашителни или обидни материали на множество крайни ползватели чрез информационни и комуникационни технологии с цел да се причинят значителни психологически вреди на лицето, срещу което е насочена атаката;
- б) участие с трети страни в атаките, посочени в буква а).

Член 10

Киберподбуждане към насилие или омраза

Държавите членки гарантират, че умишленото подбуждане към насилие или омраза, насочено срещу група лица или срещу член на такава група, определена въз основа на пола или социалния пол, посредством разпространяване сред обществеността на материали, съдържащи такова подбуждане, чрез информационни и комуникационни технологии се наказва като престъпление.

Член 11

Подбудителство, помагачество и опит за извършване на престъпление

1. Държавите членки гарантират, че подбуждането и помагачеството за извършване на някое от престъпленията, посочени в членове 5—9, се наказват като престъпления.

2. Държавите членки гарантират, че опитът за извършване на някое от престъпленията, посочени в членове 5 и 6, се наказва като престъпление.

Член 12

Наказания

1. Държавите членки гарантират, че престъпленията, посочени в членове 5—11, се наказват с ефективни, пропорционални и възпиращи наказания.

2. Държавите членки гарантират, че за престъплението, посочено в член 5, се предвижда максимално наказание от най-малко 8 години лишаване от свобода и най-малко 10 години лишаване от свобода, ако престъплението е било извършено при отежняващите обстоятелства, посочени в член 13.

3. Държавите членки гарантират, че извършителят на престъплението, посочено в член 5, който преди това е бил осъждан за престъпления от същото естество, задължително участва в програма за намеса, посочена в член 38.

4. Държавите членки гарантират, че за престъплението, посочено в член 6, се предвижда максимално наказание от най-малко 5 години лишаване от свобода и най-малко 7 години лишаване от свобода, ако престъплението е било извършено при утежняващите обстоятелства, посочени в член 13.

5. Държавите членки гарантират, че за престъпленията, посочени в членове 8 и 10, се предвижда максимално наказание от най-малко 2 години лишаване от свобода.

6. Държавите членки гарантират, че за престъпленията, посочени в членове 7 и 9, се предвижда максимално наказание от най-малко една година лишаване от свобода.

Член 13

Утежняващи обстоятелства

Доколкото посочените по-долу обстоятелства вече не са част от състава на престъпленията, посочени в членове 5—10, държавите членки гарантират, че те могат да се считат за утежняващи обстоятелства във връзка с тези престъпления:

а) престъплението или друго престъпление на насилие над жени или домашно насилие е било извършено многократно;

б) престъплението е извършено спрямо лице, изпаднало в положение на уязвимост поради определени обстоятелства, например в положение на зависимост или в състояние на физическо, психическо, интелектуално или сетивно увреждане или живеещо в институции;

в) престъплението е извършено срещу дете;

г) престъплението е извършено в присъствието на дете;

д) престъплението е извършено от две или повече лица, действащи заедно;

е) престъплението е предхождано или съпроводено от изключително насилие;

ж) престъплението е извършено с използване или заплахата за използване на оръжие;

з) престъплението е извършено с използване на сила или заплахата за използване на сила или с използване на принуда;

и) престъплението е довело до смърт или самоубийство на жертвата или до тежки физически или психологически вреди за жертвата;

- й) извършителят на престъплението вече е осъждан за престъпления от същия характер;
- к) престъплението е извършено срещу бивш/а или настоящ/а съпруг/съпруга или партньор;
- л) престъплението е извършено от член на семейството или лице, което живее заедно с жертвата;
- м) престъплението е извършено чрез злоупотреба с установени отношения на доверие, власт или влияние;
- н) престъплението е заснето, фотографирано или записано в друга форма и извършителят на престъплението е предоставил достъп до него;
- о) престъплението е извършено чрез принуждаване на жертвата да приеме, да използва или да бъде под въздействието на наркотици, алкохол или други упойващи вещества.

Член 14

Компетентност

1. Държавите членки предприемат необходимите мерки за установяване на своята компетентност по отношение на престъпленията, посочени в членове 5—11, когато:
 - а) престъплението е извършено изцяло или отчасти на тяхна територия;
 - б) престъплението е извършено от техен гражданин.
2. Държава членка уведомява Комисията, когато реши да разшири компетентността си по отношение на престъпленията, посочени в членове 5—11, които са извършени извън нейната територия, при всяка от следните ситуации:
 - а) престъплението е извършено срещу неин гражданин или лице, което обичайно пребивава на нейната територия;
 - б) извършителят на престъплението обичайно пребивава на нейната територия.
3. Държавите членки гарантират, че тяхната компетентност, установена за престъпленията, посочени в членове 7—10, обхваща и ситуации, когато престъплението е извършено посредством информационни и комуникационни технологии, достъпът до които е осъществен от тяхната територия, независимо дали доставчикът на посредническите услуги е разположен на тяхната територия.
4. В случаите, посочени в параграф 1, буква б), всяка държава членка гарантира, че нейната компетентност не е подчинена на условието деянията да се наказват като престъпления в държавата, в която са извършени.
5. В случаите, посочени в параграф 1, буква б), държавите членки гарантират, че упражняването на тяхната компетентност не е подчинено на условието наказателното преследване да може да бъде образувано единствено вследствие на съобщаването от жертвата на мястото, където е извършено престъплението, или вследствие на съобщаване от страна на държавата, в която е извършено престъплението.

Член 15

Давностни срокове

1. Държавите членки вземат необходимите мерки, за да предвидят давностен срок, който позволява извършването на разследване, наказателно преследване, съдебно производство и постановяване на присъда за престъпленията, посочени в членове 5—11, достатъчно време след извършването на престъпленията.

2. Държавите членки вземат необходимите мерки, за да предвидят давностен срок за престъпленията, посочени в член 5, от най-малко 20 години от момента на извършване на престъплението.

3. Държавите членки вземат необходимите мерки, за да предвидят давностен срок за престъпленията, посочени в член 6, от най-малко 10 години от момента на извършване на престъплението.

4. Държавите членки вземат необходимите мерки, за да предвидят давностен срок за престъпленията, посочени в член 9, от най-малко 5 години след приключването на престъплението или след като жертвата е узнала за него.

5. Държавите членки вземат необходимите мерки, за да предвидят давностен срок за престъпленията, посочени в член 8 и в член 10, от най-малко 7 години след приключване на престъплението или след като жертвата е узнала за него.

6. Ако жертвата е дете, давностният срок започва да тече най-рано, когато жертвата навърши 18 години.

ГЛАВА 3

ЗАЩИТА НА ЖЕРТВИТЕ И ДОСТЪП ДО ПРАВОСЪДИЕ

Член 16

Съобщаване за насилие над жени или домашно насилие

1. В допълнение към правата на жертвите при подаване на жалба съгласно член 5 от Директива 2012/29/ЕС, държавите членки гарантират, че жертвите могат да съобщават на компетентните органи за престъпления на насилие над жени или домашно насилие по лесен и достъпен начин. Това включва възможността за съобщаване за престъпления онлайн или чрез други информационни и комуникационни технологии, включително възможността за представяне на доказателства, по-специално във връзка със съобщаване за престъпления на кибернасилие.

2. Държавите членки предприемат необходимите мерки, за да насърчат всяко лице, което, действайки добросъвестно, знае или има подозрения, че са извършени престъпления на насилие над жени или домашно насилие или че може да се очаква извършването на последващи актове на насилие, да съобщи на компетентните служби за това.

3. Държавите членки гарантират, че правилата за поверителност, наложени на съответните специалисти съгласно националното право, например на здравните специалисти, не представляват пречка пред възможността те да съобщят на компетентните органи, ако имат разумни основания да смятат, че е налице непосредствен риск от нанасяне на тежки физически вреди на лице поради това, че срещу него се извършва някое от престъпленията, обхванати от настоящата директива. Ако жертвата е дете, съответните специалисти могат да съобщят на компетентните органи, ако имат разумни основания да смятат, че е извършен тежък акт на насилие съгласно настоящата директива или че може да се очаква извършването на други тежки актове на насилие.

4. Когато деца съобщават за престъпления на насилие над жени или домашно насилие, държавите членки гарантират, че процедурите за съобщаване са безопасни и поверителни и са създадени и достъпни по начин и на език, които са подходящи за децата, в съответствие с тяхната възраст и зрялост. Ако престъплението засяга носителя на родителска отговорност, държавите членки следва да гарантират, че съобщаването не зависи от съгласието на това лице.

5. Държавите членки гарантират, че на компетентните органи, които установяват контакт с жертва, съобщаваща за престъпления на насилie над жени или домашно насилie, се забранява да предават лични данни относно статута на пребиваване на жертвата на компетентните миграционни органи поне до приключване на първата индивидуална оценка, посочена в член 18.

Член 17

Разследване и наказателно преследване

1. Държавите членки гарантират, че лицата, отделите или службите, които извършват разследване и наказателно преследване на насилie над жени или домашно насилie, разполагат с достатъчно експертен опит и ефективни инструменти за разследване за целите на ефективното разследване и наказателно преследване на такива престъпления, особено за събиране, анализиране и осигуряване на електронни доказателства в случаи на кибернасилie.

2. Държавите членки гарантират, че съобщенията за престъпления на насилie над жени или домашно насилie се обработват и предават незабавно на компетентните органи за наказателно преследване и разследване.

3. Компетентните органи незабавно и ефективно регистрират и разследват твърдения за насилie над жени или домашно насилie и гарантират, че във всички случаи е подадена официална жалба.

4. Компетентните органи незабавно насочват жертвите към съответните здравни специалисти или служби за подкрепа, посочени в членове 27, 28 и 29, за да помогнат за осигуряването на доказателства, особено в случаи на сексуално насилie, при които жертвата желае да повдигне обвинения и да се възползва от тези услуги.

5. Разследването или наказателното преследване на престъпленията, посочени в член 5, не зависят от съобщаването или повдигането на обвинение от страна на жертвата или на неин представител, като наказателното производство продължава дори ако съобщаването или обвинението са оттеглени.

Член 18

Индивидуална оценка с цел установяване на нуждите на жертвите от защита

1. В контекста на индивидуалната оценка, която трябва да бъде извършена съгласно член 22 от Директива 2012/29/ЕС, държавите членки гарантират, че по отношение на жертвите, обхванати от настоящата директива, оценка се прави на допълнителните елементи, посочени в параграфи 2—7 от настоящия член.

2. Тази индивидуална оценка започва при първия контакт на жертвата с компетентните органи. Компетентните съдебни органи проверяват най-късно при образуването на наказателното производство дали е извършена оценка. Ако случаят не е такъв, те коригират положението, като извършват оценка възможно най-скоро.

3. Индивидуалната оценка се съсредоточава върху риска, който представлява извършителят на престъплението или заподозряното лице, включително риска от повтарящо се насилie, риска от телесна повреда, риска от използване на оръжия, дали извършителят на престъплението или заподозряното лице живее с жертвата, дали извършителят на престъплението или заподозряното лице злоупотребява с наркотици или алкохол, насилie над деца, въпроси, свързани с психичното здраве, или поведение на преследване.

4. При оценката се вземат предвид индивидуалните обстоятелства на жертвата, включително дали тя е подложена на дискриминация, основана на комбинация от пол и други основания, и поради това е изложена на повишен риск от насилие, както и личното описание и оценка на жертвата за ситуацията. Тя се извършва във висшия интерес на жертвата, като се обръща специално внимание на необходимостта да се избегне вторичното или повторното виктимизиране.

5. Държавите членки гарантират, че въз основа на индивидуалната оценка се вземат подходящи мерки за защита, като например:

а) мерките, посочени в членове 23 и 24 от Директива 2012/29/ЕС;

б) издаване на незабавни забранителни заповеди, ограничителни заповеди и заповеди за защита съгласно член 21 от настоящата директива;

в) допълнителни мерки за справяне с поведението на извършителя на престъплението или заподозряното лице, по-специално съгласно член 38 от настоящата директива.

6. Индивидуалната оценка се извършва в сътрудничество с всички съответни компетентни органи в зависимост от етапа на производството и съответните служби за подкрепа, като например центрове за защита на жертвите и подслони за жени, социални служби и здравни специалисти.

7. Компетентните органи редовно актуализират индивидуалната оценка, за да гарантират, че мерките за защита съответстват на настоящото положение на жертвата. Това включва извършването на оценка на необходимостта от адаптирането или предприемането на мерки за защита, по-специално съгласно член 21.

8. По отношение на зависимите от жертвата лица се счита, че те имат специфични нужди от защита, без да бъдат подлагани на оценката, посочена в параграфи 1—6.

Член 19

Индивидуална оценка на нуждите на жертвите от подкрепа

1. Държавите членки гарантират, че компетентните органи оценяват индивидуалните нужди на жертвата и на зависимите от нея лица от подкрепа, предвидена в глава 4, като вземат предвид индивидуалната оценка, посочена в член 18.

2. Към индивидуалната оценка на нуждите от подкрепа съгласно параграф 1 от настоящия член се прилага член 18, параграфи 4 и 7.

Член 20

Насочване към служби за подкрепа

1. Ако при оценките, посочени в членове 18 и 19, са установени специфични нужди от подкрепа или защита или ако жертвата поиска подкрепа, държавите членки гарантират, че службите за подкрепа се свързват с жертвите, за да им предложат подкрепа.

2. Компетентните органи отговарят своевременно и координирано на исканията за защита и подкрепа.

3. При необходимост те могат да насочат децата жертви, включително свидетели, към служби за подкрепа без предварителното съгласие на носителя на родителска отговорност.

4. Държавите членки гарантират предаването на съответните лични данни относно жертвата и нейното положение на съответните служби за подкрепа, когато това е необходимо, за да се гарантира, че жертвата получава подходяща подкрепа и защита. Това предаване е поверително.

5. Службите за подкрепа съхраняват личните данни толкова дълго, колкото е необходимо за предоставянето на услуги на подкрепа, и при всички случаи не по-дълго от 12 месеца след последния контакт между службата за подкрепа и жертвата.

Член 21

Незабавни забранителни заповеди, ограничителни заповеди и заповеди за защита

1. Държавите членки гарантират, че в ситуации на непосредствена опасност за здравето или безопасността на жертвата или на зависимото от нея лице компетентните органи издават заповеди, които разпореждат на извършителя на насилие или на заподозряно в насилие лице, обхванато от настоящата директива, да напусне жилището на жертвата или на зависимите от нея лица за достатъчно период от време или които забраняват на извършителя или заподозряното лице да влиза в жилището или на работното място на жертвата или да установява контакт с жертвата или зависимите от нея лица по какъвто и да е начин. Тези заповеди имат незабавно действие и не зависят от това дали жертвата е съобщила за престъплението.

2. Държавите членки гарантират, че компетентните органи могат да издават ограничителни заповеди или заповеди за защита с цел осигуряването на дългосрочна защита на жертвите или на зависимите от тях лица срещу всякакви актове на насилие, обхванати от настоящата директива, включително забрана или ограничаване на определено опасно поведение на извършителя на престъплението или заподозряното лице.

3. Държавите членки гарантират, че компетентните органи уведомяват жертвите за възможността да поискат незабавни забранителни заповеди, ограничителни заповеди и заповеди за защита, както и за възможността да поискат трансгранично признаване на заповедите за защита съгласно Директива 2011/99/ЕС или Регламент (ЕС) № 606/2013.

4. Всяко нарушаване на незабавните забранителни заповеди, ограничителни заповеди и заповеди за защита подлежи на ефективни, пропорционални и възпиращи наказателни или други правни санкции.

5. Настоящият член не задължава държавите членки да изменят националните си системи по отношение на квалифицирането на незабавните забранителни заповеди и заповеди за защита като попадащи в обхвата на наказателното, гражданското или административното право.

Член 22

Защита на личния живот на жертвата

Без да се засягат правата на защита, държавите членки гарантират, че в наказателните разследвания и съдебните производства не се разрешават въпроси, запитвания и доказателства относно минало сексуално поведение на жертвата или други свързани с него аспекти на личния живот на жертвата.

Член 23

Насоки за правоприлагащите и съдебните органи

Държавите членки издават насоки за компетентните органи, действащи в наказателните производства, включително насоки за прокуратурата и съдебните органи, относно случаите на насилие над жени или домашно насилие. Тези насоки включват указания относно:

- а) как да се гарантира правилното идентифициране на всички форми на такова насилие;
- б) как да се извърши индивидуалната оценка съгласно членове 18 и 19;
- в) как да бъдат третирани жертвите по начин, съобразен с травмите, социалния пол и интереса на детето;
- г) как да се гарантира, че производството се води така, че да се предотврати вторично или повторно виктимизиране;
- д) как да се отговори на повишените нужди от защита и подкрепа на жертвите, които са подложени на дискриминация, основана на комбинация от пол и други основания;
- е) как да се избегнат социалнополовите стереотипи;
- ж) как да се насочат жертвите към служби за подкрепа, как да се гарантира подходящо третиране на жертвите и разглеждане на случаите на насилие над жени или домашно насилие.

Член 24

Роля на националните органи и органите по въпросите на равенството

1. Държавите членки определят орган или органи и предприемат необходимите мерки, за да могат те да изпълняват следните задачи:

- а) предоставяне на независима помощ и консултации за жертви на насилие над жени и домашно насилие;
- б) публикуване на независими доклади и отправяне на препоръки по всички въпроси, свързани с такива форми на насилие;
- в) обмен на налична информация със съответните европейски органи, като например Европейския институт за равенство на половете.

Тези органи могат да бъдат част от органите по въпросите на равенството съгласно директиви 2004/113/ЕО, 2006/54/ЕО и 2010/41/ЕС.

2. Държавите членки гарантират, че органите, посочени в параграф 1, могат да действат от името на или в подкрепа на една или няколко жертви на насилие над жени или домашно насилие в съдебни производства, включително във връзка с искането за обезщетение, посочено в член 26, и премахване на онлайн съдържание, посочено в член 25, с одобрението на жертвите.

Член 25

Мерки за премахването на определени онлайн материали

1. Държавите членки предприемат необходимите мерки, за да гарантират бързото премахване на материалите, посочени в член 7, букви а) и б), член 8, буква в) и членове 9 и 10. Посочените мерки включват възможността техните компетентни съдебни органи да издават, по искане на жертвата, задължителни съдебни заповеди за премахване или блокиране на достъпа до тези материали, адресирани до съответните доставчици на посреднически услуги.

2. Държавите членки гарантират, че заповедите, посочени в параграф 1, могат да бъдат издавани в рамките на временни производства, дори преди приключването на наказателно производство за престъпленията, посочени в член 7, букви а) и б), член 8, буква в), член 9 или член 10, когато сезираният съдебен орган счита, че:

- а) са му представени достатъчно доказателства, за да обоснове заключението, че деянието, посочено в член 7, букви а) и б), член 8, буква в), член 9 или член 10,

вероятно е извършено по отношение на ищеца и че материалите, които са предмет на искането, представляват материали по смисъла на посочените членове; б)премахването на посочените материали е необходимо, за да се предотврати или ограничи нанасянето на значителни вреди на жертвата;

в)правата и интересите на другите страни, свързани с потенциалното премахване, не са от такова естество, че да надделяват над правата и интересите на жертвата, свързана с премахването.

3.Държавите членки гарантират, че заповедите, посочени в параграфи 1 и 2, остават в действие за съответен срок, който не надхвърля една година, като подлежат на подновяване за допълнителен съответен срок при искане на жертвата, когато сезираният съдебен орган счита, че условията по параграф 2 продължават да бъдат изпълнени. Държавите членки гарантират обаче, че когато наказателното производство във връзка с престъпленията, посочени в член 7, букви а) и б), член 8, буква в), член 9 или член 10, бъде прекратено, без да се стигне до установяване на извършването на такова престъпление, заповедите се обявяват за недействителни и съответният доставчик на посреднически услуги се уведомява за това.

4.Държавите членки гарантират, че заповедите и другите мерки, посочени в параграфи 1 и 2, се приемат съгласно прозрачни процедури и са предмет на съответни гаранции, по-специално за да се гарантира, че тези заповеди и други мерки са ограничени до необходимото и пропорционалното и че правата и интересите на всички участващи страни са надлежно отчетени.

5.Държавите членки гарантират, че крайните ползватели на съответните услуги са информирани, когато е целесъобразно от съответните доставчици на посреднически услуги, за причините за премахването на материалите или блокирането на достъпа до тях съгласно заповедите или другите мерки, посочени в параграфи 1 и 2, и че тези крайни ползватели имат достъп до средства за правна защита.

6.Държавите членки гарантират, че премахването на материалите или блокирането на достъпа до тях съгласно заповедите или другите мерки, посочени в параграфи 1 и 2, не възпрепятства компетентните органи да получават или осигуряват доказателствата, необходими за разследването и наказателното преследване на престъпленията, посочени в член 7, букви а) и б), член 8, буква в), член 9 или член 10.

Член 26

Обезщетение от извършителите на престъплението

1.Държавите членки гарантират, че жертвите имат право да поискат от извършителите на престъплението пълно обезщетение за щети, произтичащи от всички форми на насилие над жени или домашно насилие.

2.Държавите членки гарантират, че жертвите могат да получат решение за обезщетение в хода на наказателното производство.

3.Обезщетението поставя жертвите в положението, в което биха се намирали, ако престъплението не беше извършено, като се вземе предвид тежестта на последиците за жертвата. Обезщетението не се ограничава от предварително определен максимален размер.

4.Щетите включват разходи за здравни услуги, услуги за подкрепа, рехабилитация, загуба на доход и други разходи в разумен размер, възникнали в резултат на престъплението или за справяне с последиците от него. Размерът на присъденото

обезщетение компенсира също така физическите и психологическите вреди и неимуществените вреди.

5. Давностният срок за предявяване на иск за обезщетение е не по-кратък от 5 години от момента на извършване на престъплението.

В случаите на сексуално насилие давностният срок е не по-кратък от 10 години.

Давностният срок за предявяване на иск за обезщетение за престъпления, посочени в член 7, започва да тече от момента, в който жертвата е узнала за престъплението.

Давностният срок не започва да тече, докато извършителят на престъплението и жертвата делят едно и също домакинство. Освен това, ако жертвата е дете, давностният срок не започва да тече, преди жертвата да е навършила 18 години.

Давностният срок се прекъсва или спира по време на висящо съдебно производство във връзка с престъплението.

ГЛАВА 4

ПОДКРЕПА ЗА ЖЕРТВИТЕ

Член 27

Специализирана подкрепа за жертвите

1. Държавите членки гарантират, че на жертвите на актове на насилие, обхванати от настоящата директива, са на разположение специализирани служби за подкрепа, посочени в член 9, параграф 3 от Директива 2012/29/ЕС. Специализираните служби за подкрепа предоставят:

а) съвети и информация по всички съответни правни или практически въпроси, възникнали в резултат на престъплението, включително относно достъпа до жилищно настаняване, образование, обучение и помощ за оставане или намиране на работа;

б) насочване към съдебно-медицински прегледи;

в) подкрепа за жертвите на кибернасилие, включително съвети относно средствата за правна защита и средствата за премахване на онлайн съдържание, свързано с престъплението.

2. Специализираната подкрепа, посочена в параграф 1, се предлага лично и е леснодостъпна, включително онлайн или чрез други подходящи средства, като например информационни и комуникационни технологии, както и съобразена с нуждите на жертвите на насилие над жени и домашно насилие.

3. Държавите членки гарантират достатъчно човешки и финансови ресурси за предоставянето на услугите, посочени в параграф 1, по-специално посочените в буква в) от същия параграф, включително когато тези услуги се предоставят от неправителствени организации.

4. Държавите членки предоставят услугите за защита и специализирана подкрепа, необходими за цялостно посрещане на многобройните нужди на жертвите на едно и също място, или осигуряват координация на тези услуги чрез централно звено за контакт или чрез „едно гише“ за онлайн достъп до тези услуги. Това комбинирано предлагане на услуги включва поне първична медицинска помощ и социални услуги, психосоциална подкрепа, правни и полицейски услуги.

5. Държавите членки издават насоки и протоколи за специалистите в областта на здравеопазването и социалните услуги относно определянето и предоставянето

на подходяща подкрепа на жертвите на всички форми на насилие над жени и домашно насилие, включително относно насочването на жертвите към съответните служби за подкрепа. В тези насоки и протоколи се посочва също как да се отговори на специфичните нужди на жертвите, които са изложени на повишен риск от такова насилие в резултат на дискриминация, основана на комбинация от пол и други основания за дискриминация.

6.Държавите членки гарантират, че специализираните служби за подкрепа продължават да функционират пълноценно за жертвите на насилие над жени и домашно насилие по време на криза, като например здравни кризи или други извънредни ситуации.

7.Държавите членки гарантират, че специализираните служби за подкрепа са на разположение на жертвите преди, по време на и за подходящ период от време след наказателното производство.

Член 28

Специализирана подкрепа за жертвите на сексуално насилие

1.Държавите членки осигуряват подходящо оборудвани и леснодостъпни кризисни центрове за жертвите на изнасилване или сексуално насилие, към които те да бъдат насочвани, за да им се гарантира ефективна подкрепа, включително съдействие за съхраняването и документирането на доказателства. Тези центрове осигуряват медицински и съдебно-медицински прегледи, подкрепа при травми и психологически консултации след извършване на престъплението и за необходимото време след това. Когато жертвата е дете, тези услуги се предоставят по начин, съобразен с интересите на детето.

2.Услугите, посочени в параграф 1, са безплатни и достъпни всеки ден от седмицата. Те могат да бъдат част от службите, посочени в член 27.

3.Държавите членки гарантират достатъчно географско разпределение и капацитет на тези служби в цялата държава членка.

4.Член 27, параграфи 3 и 6 се прилагат за предоставянето на подкрепа на жертвите на сексуално насилие.

Член 29

Специализирана подкрепа за жертвите на генитално осакатяване на жени

1.Държавите членки гарантират ефективна и съобразена с възрастта подкрепа за жертвите на генитално осакатяване на жени, включително чрез предоставяне на гинекологични, сексологични, психологически и посттравматични грижи и консултации, съобразени със специфичните нужди на тези жертви, след извършване на престъплението и за необходимото време след това. Това включва и предоставянето на информация за отделенията в обществените болници, които извършват клиторна реконструктивна хирургия. Тази подкрепа може да бъде предоставена от центровете за насочване, посочени в член 28, или от специализиран за целта здравен център.

2.Член 27, параграфи 3 и 6 и член 28, параграф 2 се прилагат за предоставянето на подкрепа на жертвите на генитално осакатяване на жени.

Член 30

Специализирана подкрепа за жертвите на сексуален тормоз на работното място
Държавите членки гарантират наличието на външни консултантски услуги за жертвите и работодателите в случаи на сексуален тормоз на работното място. Тези

услуги включват съвети относно подходящото третиране на такива случаи на работното място, относно правните средства за защита, с които разполага работодателят за отстраняването на извършителя на престъплението от работното място, и относно възможността за ранно помирение, ако жертвата желае това.

Член 31

Телефонни линии за помощ на жертвите

1. Държавите членки създават безплатни денонощни телефонни линии за помощ в национален мащаб, за да предоставят съвети на жертвите на насилие над жени и домашно насилие. Съветите се предоставят поверително или при надлежно зачитане на анонимността на жертвите. Държавите членки гарантират предоставянето на тази услуга и чрез други информационни и комуникационни технологии, включително онлайн приложения.

2. Държавите членки предприемат подходящи мерки, за да гарантират достъпността на услугите, посочени в параграф 1, за крайни ползватели с увреждания, включително предоставянето на подкрепа на лесноразбираем език. Тези услуги са достъпни в съответствие с изискванията за достъпност на електронните съобщителни услуги, определени в приложение I към Директива (ЕС) 2019/882 на Европейския парламент и на Съвета 52.

3. Член 27, параграфи 3 и 6 се прилага за предоставянето на линии за помощ и на подкрепа чрез информационни и комуникационни технологии съгласно настоящия член.

4. [Държавите членки гарантират, че услугата по параграф 1 за жертвите на насилие над жени се предоставя на единния на равнището на ЕС номер 116 016 и че крайните ползватели са информирани по подходящ начин за съществуването и използването на този номер.]

Член 32

Подслони и друго временно настаняване

1. Подслоните и другото подходящо временно настаняване, предвидени в член 9, параграф 3, буква а) от Директива 2012/29/ЕС, отговарят на специфичните нужди на жените жертви на домашно насилие и сексуално насилие. Те спомагат за възстановяването им, като им осигуряват адекватни и подходящи условия на живот с оглед на завръщането им към независим живот.

2. Подслоните и другото подходящо временно настаняване трябва да бъдат оборудвани така, че да отговарят на специфичните нужди на децата, включително на децата жертви.

3. Подслоните и другото подходящо временно настаняване са на разположение на жертвите, независимо от тяхната националност, гражданство, място на пребиваване или статут на пребиваване.

4. Член 27, параграфи 3 и 6 се прилага за подслоните и другото подходящо временно настаняване.

Член 33

Подкрепа за децата жертви

1. Държавите членки гарантират, че на децата се предоставя специална подходяща подкрепа веднага щом компетентните органи имат основателни причини да смятат, че децата може да са били подложени, включително да са били свидетели, на насилие над жени или домашно насилие. Подкрепата за децата е специализирана и съобразена с възрастта, като се зачита висшият интерес на детето.

2. На децата жертви се предоставят съобразени с възрастта медицински грижи, емоционална, психосоциална, психологическа и образователна подкрепа, както и всякаква друга подходяща подкрепа, съобразена по-специално със ситуации на домашно насилие.

3. Когато е необходимо да се осигури временно настаняване, децата се настаняват приоритетно заедно с други членове на семейството, по-специално с родител, който не упражнява насилие, в постоянно или временно жилище, оборудвано с услуги за подкрепа. Настаняването в подслони е крайна мярка.

Член 34

Безопасност на децата

Държавите членки създават и поддържат безопасни места, които позволяват безопасен контакт между дете и носител на родителската отговорност, който е извършител на или заподозрян в насилие над жени или домашно насилие, доколкото носителят има право на лични отношения. Държавите членки гарантират надзор от обучени професионалисти по целесъобразност и във висшия интерес на детето.

Член 35

Целева подкрепа за жертвите със специфични нужди и рисковите групи

1. Държавите членки гарантират предоставянето на специфична подкрепа на жертвите, изложени на повишен риск от насилие над жени или домашно насилие, като например жени с увреждания, жени, живеещи в селски райони, жени, които са зависими лица по отношение на своя статут или разрешение за пребиваване, жени мигранти без документи, жени, кандидати за международна защита, жени, бягащи от въоръжени конфликти, жени, засегнати от бездомност, жени с малцинствен расов или етнически произход, жени, извършващи сексуални услуги, задържани жени или възрастни жени.

2. Службите за подкрепа по членове 27—32 разполагат с достатъчен капацитет за настаняване на жертвите с увреждания, като вземат предвид техните специфични нужди, включително лична помощ.

3. Службите за подкрепа са достъпни за граждани на трети държави, които са жертви на насилие над жени и домашно насилие, включително за кандидати за международна защита, лица без документи и задържани лица, които са обект на процедури за връщане. Държавите членки гарантират, че жертвите, които поискат това, могат да бъдат отделени от лица от друг пол в центрове за задържане на граждани на трети държави, които са обект на процедури за връщане, или да бъдат настанени отделно в приемни центрове за кандидати за международна защита.

4. Държавите членки гарантират, че лицата могат да съобщават на съответния персонал за случаи на насилие над жени или домашно насилие в центрове за приемане и задържане и че са налице протоколи за адекватни и бързи мерки по тези съобщения в съответствие с изискванията на членове 18, 19 и 20.

ГЛАВА 5 ПРЕВЕНЦИЯ

Член 36

Превантивни мерки

1. Държавите членки предприемат подходящи действия за предотвратяване на насилието над жени и домашното насилие.

2.Превантивните мерки включват кампании за повишаване на осведомеността, научноизследователски и образователни програми, разработени по целесъобразност в сътрудничество със съответните организации на гражданското общество, социални партньори, засегнати общности и други заинтересовани страни.

3.Държавите членки предоставят на широката общественост информация относно превантивните мерки, правата на жертвите, достъпа до правосъдие и адвокат, както и наличните мерки за защита и подкрепа.

4.По отношение на рисковите групи, включително децата, в зависимост от тяхната възраст и зрялост, както и хората с увреждания, се предприемат целеви действия, като се вземат предвид езиковите бариери и различните нива на грамотност и способности. Информацията за децата се формулира по подходящ за тях начин.

5.Превантивните мерки са насочени по-специално към преодоляване на вредните социалнополови стереотипи, насърчаване на равенството между жените и мъжете, насърчаване на всички, включително мъжете и момчетата, да действат като положителни ролеви модели в подкрепа на съответните промени в поведението в обществото като цяло в съответствие с целите на настоящата директива.

6.Превантивните мерки развиват и/или повишават осведомеността относно вредната практика на генитално осакатяване на жени.

7.Превантивните мерки също така обръщат специално внимание на кибернасилието. По-специално държавите членки гарантират, че мерките в областта на образованието включват развитието на умения за цифрова грамотност, включително критично взаимодействие с цифровия свят, за да се даде възможност на ползвателите да откриват и да вземат отношение към случаи на кибернасилие, да търсят подкрепа и да предотвратяват неговото извършване. Държавите членки насърчават мултидисциплинарното сътрудничество и сътрудничеството между заинтересованите страни, включително посредническите служби и компетентните органи, за разработването и прилагането на мерки за справяне с кибернасилието.

8.Държавите членки гарантират, че въпросът за сексуалния тормоз на работното място се разглежда в съответните национални политики. Тези национални политики определят и установяват целеви действия, посочени в параграф 2, за секторите, в които работниците в най-голяма степен са изложени в това отношение.

Член 37

Обучение и информация за специалисти

1. Държавите членки гарантират, че специалистите, за които има вероятност да влязат в контакт с жертви, включително правоприлагащите органи, съдебните служители, съдиите и прокурорите, адвокатите, доставчиците на услуги за подкрепа на жертвите и службите за възстановително правосъдие, здравните специалисти, социалните служби, образователните и други компетентни служители, получават както общо, така и специализирано обучение и целенасочена информация до равнище, съответстващо на техните контакти с жертвите, за да им се даде възможност да откриват, предотвратяват и разрешават случаите на насилие над жени или домашно насилие и да се отнасят към жертвите по начин, съобразен с травмата, социалния пол и спецификите на децата.

2. Съответните здравни специалисти, включително педиатри и акушерки, преминават целево обучение за установяване и третиране по съобразен с културата начин на физическите, психологическите и сексуалните последици от гениталното осакатяване на жени.

3. Лицата с надзорни функции на работното място, както в публичния, така и в частния сектор, преминават обучение относно начините за разпознаване, предотвратяване и справяне със сексуалния тормоз на работното място, включително относно оценките на риска във връзка с рисковете за безопасността и здравето при работа, за да предоставят подкрепа на засегнатите от него жертви и да реагират по подходящ начин. Тези лица и работодатели получават информация относно последиците от насилието над жени и домашното насилие върху работата и риска от насилие от трета страна.

4. Дейностите по обучение, посочени в параграфи 1 и 2, включват обучение по координирано многоведомствено сътрудничество, за да се даде възможност за цялостно и подходящо третиране на случаите, които се отнасят до насилие над жени или домашно насилие.

5. Без да се засягат свободата и плурализмът на медиите, държавите членки насърчават и подкрепят създаването на дейности за медийно обучение от страна на организации на медийни специалисти, органи за саморегулиране на медиите и представители на сектора или други съответни независими организации с цел борба със стереотипното представяне на жените и мъжете, сексистските изображения на жени и обвиняването на жертвата в медиите, като целта е да се намали рискът от насилие над жени или домашно насилие.

6. Държавите членки гарантират, че органите, компетентни да им бъде съобщено от жертви за престъпления, са обучени по съответен начин, за да улесняват и подпомагат съобщаването на тези престъпления.

7. Дейностите по обучение, посочени в параграфи 1 и 2, са редовни и задължителни, включително относно кибернасилието, и се основават на особеностите на насилието над жени и домашното насилие. Тези дейности по обучение включват обучение относно начините за идентифициране и третиране на специфичните нужди от защита и подкрепа на жертвите, които са изправени пред повишен риск от насилие поради това, че са подложени на дискриминация, основана на комбинация от пол и други основания.

8. Мерките по параграфи 1—6 се прилагат, без да се засягат независимостта на съдебната власт, самоорганизацията на регулираните професии и различията в организацията на съдебната власт в рамките на Съюза.

Член 38

Програми за намеса

1. Държавите членки предприемат необходимите мерки, за да гарантират създаването на целенасочени и ефективни програми за намеса с цел предотвратяване и свеждане до минимум на риска от извършване на престъпления, свързани с насилие над жени или домашно насилие, или рецидив.

2. Програмите за намеса са на разположение за участие, включително на лица, които се опасяват, че биха могли да извършат престъпление, свързано с насилие над жени или домашно насилие.

ГЛАВА 6

КООРДИНАЦИЯ И СЪТРУДНИЧЕСТВО

Член 39

Координирани политики и координиращ орган

1. Държавите членки приемат и прилагат общодържавни ефективни, всеобхватни и координирани политики, обхващащи всички съответни мерки за превенция и борба с всички форми на насилие над жени и домашно насилие.
2. Държавите членки определят или създават официален орган, отговарящ за координацията, изпълнението, мониторинга и оценката на политиките и мерките за превенция и борба с всички форми на насилие, обхванати от настоящата директива.
3. Посоченият орган координира събирането на данни, посочено в член 44, анализира ги и разпространява резултатите.
4. Той отговаря за координирането на политиките на централно, регионално и местно равнище.

Член 40

Междуведомствена координация и сътрудничество

1. Държавите членки въвеждат подходящи механизми, за да гарантират ефективна координация и сътрудничество на национално равнище между съответните власти, агенции и органи, включително местните и регионалните органи, правоприлагащите агенции, съдебната власт, прокурорите, доставчиците на услуги за подкрепа, както и неправителствените организации, социалните служби, включително органите за закрила или благосъстояние на детето, доставчиците на услуги в областта на образованието и здравеопазването, социалните партньори, без да се засяга тяхната автономност, и други съответни организации и образувания.
2. Тези механизми се отнасят по-специално до индивидуалните оценки по членове 18 и 19 и предоставянето на мерки за защита и подкрепа съгласно член 21 и глава 4, насоките за правоприлагащите и съдебните органи съгласно член 23 и обученията за специалисти, посочени в член 37.

Член 41

Сътрудничество с неправителствени организации

Държавите членки си сътрудничат и се консултират с организациите на гражданското общество, включително с неправителствени организации, работещи с жертви на насилие над жени или домашно насилие, по-специално при предоставянето на подкрепа на жертвите, относно инициативи за изготвяне на политики, информационни кампании и кампании за повишаване на осведомеността, програми за научни изследвания и за образование и обучение, както и при наблюдението и оценката на въздействието на мерките за подкрепа и защита на жертвите.

Член 42

Сътрудничество между доставчиците на посреднически услуги

Държавите членки улесняват предприемането на мерки за саморегулиране от страна на доставчиците на посреднически услуги във връзка с настоящата директива, по-специално за укрепване на вътрешните механизми за борба с онлайн материалите, посочени в член 25, параграф 1, и за подобряване на обучението на служителите им, занимаващи се с предотвратяване, подпомагане и подкрепа на жертвите на посочените там престъпления.

Член 43

Сътрудничество на равнището на Съюза

Държавите членки предприемат подходящи действия за улесняване на сътрудничеството помежду си с цел подобряване на прилагането на настоящата директива. Това сътрудничество е насочено най-малкото към:

- а) обмен на най-добри практики и консултации относно отделни случаи, включително чрез Евроюст и Европейската съдебна мрежа по наказателноправни въпроси;
- б) обмен на информация и най-добри практики със съответните агенции на Съюза;
- в) предоставяне на помощ на мрежите на Съюза, работещи по въпроси, пряко свързани с насилието над жени и домашното насилие.

Член 44

Събиране на данни и изследвания

1. Държавите членки разполагат със система за събиране, разработване, изготвяне и разпространение на статистически данни относно насилието над жени или домашното насилие, включително формите на насилие, посочени в членове 5—10.

2. Статистическите данни включват следните данни, разбити по пол, възраст на жертвата и на извършителя на престъплението, връзка между жертвата и извършителя на престъплението и вид на престъплението:

а) броя на жертвите, които са били подложени на насилие над жени или домашно насилие през последните 12 месеца, през последните пет години и през целия живот;

б) годишния брой на тези жертви, на съобщените престъпления, на лицата, преследвани и осъдени за такива форми на насилие, получени от национални административни източници.

3. Държавите членки извършват основано на населението изследване на всеки 5 години, като използват хармонизираната методика на Комисията (Евростат) за събиране на данните, посочени в параграф 2, буква а), и въз основа на това оценяват разпространението и тенденциите при всички форми на насилие, обхванати от настоящата директива.

Държавите членки предават тези данни на Комисията (Евростат) най-късно [3 години след влизането в сила на директивата].

4. За да се гарантира съпоставимост на административните данни в рамките на Съюза, държавите членки събират административни данни въз основа на общи разбивки, разработени в сътрудничество със и в съответствие с методиката, разработена от Европейския институт за равенство между половете в съответствие с параграф 5. Те предават ежегодно тези данни на Европейския институт за равенство между половете. Предадените данни не съдържат лични данни.

5. Европейският институт за равенство между половете оказва подкрепа на държавите членки при събирането на данните, посочени в параграф 2, буква б), включително чрез установяването на общи стандарти за преброяване на единиците, правила за преброяване, общи разбивки, отчетни формати и класификация на престъпленията.

6. Държавите членки предоставят събраните статистически данни на разположение на обществеността. Статистическите данни не съдържат лични данни.

7. Държавите членки подкрепят научните изследвания относно първопричините, последиците, случаите и процента на осъдителни присъди на формите на насилие, обхванати от настоящата директива.

ГЛАВА 7

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Член 45

Изменение на Директива 2011/93/ЕС

В член 3 от Директива 2011/93/ЕС се добавят следните параграфи:

„7. Държавите членки гарантират, че следните умишлени деяния се наказват с лишаване от свобода с максимален срок не по-малко от две години:

а) извършването с дете, ненавършило възрастта за изразяване на съгласие за сексуални действия, на акт на вагинално, анално или орално проникване от сексуално естество, с телесна част или предмет;

б) принуждаването на дете, ненавършило възрастта за изразяване на съгласие за сексуални действия, да извърши с друго лице акт на вагинално, анално или орално проникване от сексуално естество, с телесна част или предмет.

8. Когато детето е навършило възрастта за изразяване на съгласие за сексуални действия, но не е съгласно с акта, държавите членки гарантират, че деянието, посочено в параграф 7, се наказва с лишаване от свобода за максимален срок не по-малък от 10 години.

9. За целите на параграф 8 държавите членки гарантират, че акт, който не е по взаимно съгласие, се разбира като акт, извършен без даденото доброволно съгласие на детето или когато детето не е в състояние да формира свободно волеизявление поради наличието на обстоятелствата, посочени в параграф 5, включително физическото или психическото състояние на детето, като състояние на безсъзнание, интоксикация, сън, заболяване или телесна повреда.

Съгласието може да бъде оттеглено по всяко време на акта. Липсата на съгласие не може да бъде опровергана единствено от мълчанието на детето, неговата словесна или физическа несъпротива или минало сексуално поведение.“

Член 46

Равнище на защита

В настоящата директива се установяват минимални правила. Държавите членки могат да въведат или запазят разпоредби с по-високи стандарти, включително такива, които осигуряват по-високо равнище на защита и подкрепа за жертвите.

...

IV. GREVIO – избрани части от първия Средносрочен хоризонтален преглед на приложение на Истанбулската конвенция

GREVIO е независим експертен орган, който отговаря за наблюдението на изпълнението на Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие (Истанбулска конвенция). GREVIO изготвя и публикува доклади, в които оценява законодателните и други мерки, предприети от държавите преили ИК за прилагане на разпоредбите ѝ.

През 2022 г. GREVIO публикува първия си обобщен междинен доклад по прилагането на ИК базиран на докладите по приложение на ИК в 17 държави. В тази глава ще намерите неофициален превод на български на подбрани части от междинния доклад. Целият доклад на английски може да видите на <https://rm.coe.int/prems-010522-gbr-grevio-mid-term-horizontal-review-rev-february-2022/1680a58499>.

1. Член 3: Определения

Въведение

В член 3 на Истанбулската конвенция са дадени ключови определения на понятия, които са от основно значение за нейното прилагане, включително насилие срещу жени и домашно насилие, както беше посочено по-горе в анализа на член 2. Определението за "насилие над жени, основано на пола", предложено в член 3, буква г), има за цел да осигури повече яснота относно естеството на обхванатото насилие, като обяснява, че това е "насилие, което е насочено срещу жена, защото е жена, или което засяга жените непропорционално". Следователно насилието, обхванато от Истанбулската конвенция, се различава от другите видове насилие по това, че полът на жертвата е основният мотив. Това е насилие, което се извършва срещу жена, която е както причина, така и резултат от неравностойни властови отношения, основани на възприеманите различия между жените и мъжете, които водят до подчинен статут на жените в публичната и в частната сфера.

Предизвикателства

Определение за домашно насилие

Предизвикателство, идентифицирано от GREVIO, е необходимостта от хармонизиране на определението за домашно насилие в съответствие с член 3б от конвенцията. Например в Австрия, Португалия и Испания определенията за домашно насилие не обхващат икономическото насилие. В Монако домашното насилие се описва от гледна точка на връзката между жертвата и извършителя, като обхваща само съпрузи или лица, които живеят или са живели дългосрочно заедно.

Освен това, както беше отбелязано в анализа на член 2 от конвенцията, GREVIO критикува неутралния по отношение на пола подход на правните разпоредби и/или политическите документи, които се отнасят до домашното насилие в Албания, Дания, Финландия, Монако, Малта, Черна гора, Нидерландия и Сърбия. В Албания, въпреки че отговорът на домашното насилие е силно обвързан с перспективата за равенство между

половете на политическо ниво, това е по-малко вярно на законодателно ниво, където престъплението домашно насилие е категоризирано сред престъпните деяния "срещу деца, брак и семейство", като се пренебрегва подходът на конвенцията, основан на правата на човека и равенството между половете. Във Финландия GREVIO отбелязва, че Планът за действие по Истанбулската конвенция за периода 2018-2021 г. не съдържа определения за домашно насилие или друга форма на насилие срещу жени и формулира мерките, които трябва да бъдат предприети, по неутрален по отношение на пола начин.

Определение за насилие срещу жени и насилие, основано на пола

Поради неутралния по отношение на пола подход, възприет в горепосочените държави, в много страни понятията за насилие срещу жени не са дефинирани или са слабо дефинирани. В Белгия, Малта и Черна гора например насилието срещу жени не е дефинирано и се предпочита терминът "насилие, основано на пола", без да се прави разграничение на насилието срещу жени, основано на пола. В докладите за базова оценка на GREVIO за Белгия и Малта GREVIO отбелязва по-специално, че властите използват понятието "насилие, основано на пола", а не понятието "насилие срещу жени" в стремежа си да обхванат мъжете и момчетата, както и жените от ЛБТИ, опасявайки се, че различен подход би бил дискриминационен. В доклада си за базовата оценка на Белгия GREVIO посочи в тази връзка, че макар да оценява желанието на властите да провеждат политика за борба с насилието, основано на пола, като вземат предвид всички жертви без дискриминация, политиките и мерките трябва да бъдат насочени отделно към насилието над жени, основано на пола - насилие над жени, което в противен случай рискува да стане невидимо и да не бъде адекватно адресирано. В тази връзка GREVIO също така подчерта, че подобен подход не успява да се справи със специфичните преживявания на жените, което възпрепятства тяхната ефективна защита.

В Дания и Финландия, в съответствие с възприетия в тези страни неутрален по отношение на пола подход, в законодателството или политиката няма определения за насилие срещу жени или насилие, основано на пола. В тази връзка GREVIO подчертава, че за да се води ефективна борба с насилието срещу жени, както в политиката, така и в законодателството трябва да се признае, че насилието срещу жени е нарушение на правата на човека и форма на дискриминация срещу жените.

И накрая, в някои страни, като Сърбия и Испания, GREVIO установява наличието на няколко дефиниции на насилието срещу жени, което показва, че това не е благоприятно за насърчаване на хармонизирано разбиране за насилието срещу жени. В Испания например GREVIO отбелязва, че макар много от определенията, използвани в 17-те автономни области, да обхващат многобройни форми на насилие срещу жени, множеството съществуващи определения водят до фрагментиран подход към прилагането на Истанбулската конвенция, тъй като те се различават значително по обхват.

Член 9: Неправителствени организации и гражданското общество

Въведение

В много страни преобладаващата част от услугите за жертви на насилие срещу жени, обхванати от Истанбулската конвенция, се предоставят от НПО или организации на гражданското общество, повечето от които предоставят специализирани услуги, силно обвързани с разбирането за насилието срещу жени, основано на пола.

Целта на член 9 е да се подчертае важният принос на тези различни организации за предотвратяването на всички форми на насилие, попадащи в обхвата на настоящата конвенция и за защитата на жените, жертви на насилие. Поради това той изисква от страните по конвенцията да признаят тяхната работа, като например използват техния опит и ги включват като партньори в многоведомственото сътрудничество или в прилагането на навсеобхватни правителствени политики. Освен това признаване, този член изисква от страните по конвенцията активно да насърчават и подкрепят работата на тези НПО и организации на гражданското общество, включително финансово.

В 17-те базови оценки, извършени до момента, GREVIO отбелязва, че съществува поне някаква форма на обществено признание и признаване на ролята на гражданското общество, особено на женските организации, в предоставянето на специализирани услуги на жертвите на насилие срещу жени, както и в усилията за превенция. GREVIO похвали редица държави за признаването на важния принос на НПО, сред които Албания, Австрия, Белгия, Дания, Финландия, Франция, Монако, Черна Гора, Нидерландия, Португалия и Швеция.

Обещаващи практики

Сътрудничество на правителствените агенции с женските организации

В Австрия бяха отбелязани обещаващи практики по отношение на сътрудничеството на правителствените агенции с женските организации. GREVIO отбелязва, че държавните служители ценят дългогодишния опит на неправителствените организации, работещи в областта на превенцията и борбата с насилието над жени и че финансирането на този сектор на федерално и регионално равнище е установена практика. GREVIO отбелязва също така, че сътрудничеството на всички равнища съществува под различни форми. Един от забележителните примери е този, който се основава на Закона за охранителната полиция, при който правоприлагащите органи информират съответната служба за подкрепа (Центъра за защита от насилие) всеки път, когато се издава спешна забранителна заповед, и центровете могат да се свържат със съответните жени и деца. Освен това сътрудничеството на правителството с НПО обхваща и изготвянето на политики, като представители на гражданското общество участват в междуведомствени работни групи, които разглеждат и подобряват отговора на Австрия за насилието срещу жени.

Финансиране на специализирани услуги за подкрепа

В доклада си за основна оценка на Италия GREVIO отбелязва, че центровете и приютите за борба с насилието използват имущество, конфискувано от мафията, като използват конфискувани от организираната престъпност активи в полза на жертвите на насилие. GREVIO отбелязва, че това представлява нов начин за финансиране на специализирани услуги, управлявани от НПО, и че GREVIO признава потенциала за прилагането му в други държави. Освен това в докладите си за базисна оценка GREVIO отбелязва, че някои държави – страни по Конвенцията, като Албания, са увеличили средствата, отпускани за подпомагане на услуги/приюти, оказващи помощ на жертви на насилие над жени и домашно насилие. И накрая, в своя доклад за базова оценка на Финландия GREVIO отбелязва, че властите са увеличили значително средствата, отпускани за приюти, за да осигурят по-високо ниво на предоставяне на услуги, включително в отдалечените райони на страната. Освен това законодателството е изменено така, че финансирането

на приютите вече не зависи от бюджетите на общините, сега то се предоставя от централното правителство, предварително за период от дванадесет месеца, независимо от използването на услугата. GREVIO отбеляза, че новият метод на финансиране предлага по-голяма стабилност на финансирането, като се преминава от финансиране на глава от населението към система на еднократно годишно финансиране.

Предизвикателства

Участие на НПО в изготвянето на политики

Въпреки общото признаване на ролята на НПО и гражданското общество, GREVIO установи недостатъци, когато става въпрос за системното им включване в разработването и координирането на политики като равностойни партньори. В базовите си оценки за Андора, Италия и Турция GREVIO отбеляза, че няма стабилна институционална рамка, която да позволява на НПО да участват ефективно в разработването и прилагането на закони и публични политики за борба с насилието над жени. В Италия липсата на постоянна структура за диалог и сътрудничество е довела до колебания в нивото на признаване и участие, особено на местно ниво. По подобен начин в Малта и Сърбия консултацията с НПО при разработването на мерки и политики в областта на насилието срещу жени са ограничени. В други страни, като Белгия и Финландия, GREVIO отбеляза, че въпреки дългогодишната традиция за консултиране на гражданското общество при формулирането на политики, те не получават официална роля в прилагането на тези политики. В тази връзка GREVIO силно насърчава/настойчиво призовава съответните органи да засилят участието на НПО във всички етапи на подготовката, координацията, изпълнението и оценката на законите, публичните политики и програмите за предотвратяване и борба с насилието над жени.

Ефективно сътрудничество между различни агенции

Друга област, която буди безпокойство във връзка с член 9, е липсата на ефективни механизми за сътрудничество с женски НПО при изпълнението на политиката, и по-специално на многосекторно сътрудничество при предоставянето на специализирани услуги за подкрепа. Например в Сърбия нито един от политическите документи, приети през последните години, не предвижда сътрудничество между държавните органи и специализираните служби, което води до неадекватно географско покритие на тези услуги, както и до все по-голяма изолация на женските НПО в ежедневната им работа. В някои страни, като Андора, Малта и Черна гора, сътрудничеството между НПО и правителството включва "задължение за докладване" или система за "задължително насочване". Например в Черна гора и Малта се изисква задължително насочване на жертва от приют към основния публичен доставчик на услуги за подкрепа в областта на домашното насилие, за да може жертвата да бъде официално приета в приюта. GREVIO изрази загриженост, че задължителното насочване може да попречи на някои жени да потърсят помощ поради липса на доверие в органите. То също така подчерта, че тази политика може да подкопае автономността на жертвите при избора им на действие и да отслаби ролята на специализираните служби за подкрепа на жените.

Във Франция, Черна гора, Испания и Швеция GREVIO установи спад в сътрудничеството и диалога със специализираните организации, както и в участието им в политическите процеси. По-конкретно във Франция и Швеция изглежда се наблюдава промяна в

полза на сътрудничеството с организациите от "общ характер", което означава намаляване на признаването на работата на специализираните женски организации. GREVIO подчерта, че това признаване е решаващ критерий за оценка на съответствието на публичните политики с изискванията на член 9 и силно насърчи властите да продължат и засилят сътрудничеството на всички нива на публични действия, както на национално, така и на местно равнище, с НПО, работещи в областта на превенцията и борбата с насилието над жени, по-специално със специализирани организации.

Финансова подкрепа

В Монако и Турция GREVIO отбеляза ограничено или никакво публично финансиране за НПО, което ограничава сферата им на действие, особено по отношение на предоставянето на специализирани услуги. В повечето от разгледаните държави, включително Австрия, Дания, Франция, Малта, Черна гора, Нидерландия, Португалия и Сърбия, GREVIO отбеляза, че макар специализираните служби за подкрепа на жени, жертви на насилие, да получават някаква форма на публично финансиране, включително за разходите за персонал, то се счита за недостатъчно, за да се осигури адекватно и устойчиво ниво на финансиране на тяхната работа.

Освен това GREVIO установи, че в Андора и Австрия правното основание и критериите за отпускане на средства за НПО не са ясни, което води до неадекватно ниво на финансиране в дългосрочен план и нееднакво предоставяне на услуги. По подобен начин GREVIO констатира липсата на прозрачна и отчетна процедура, съгласно която специализираните НПО могат да получат достъп до устойчиво и дългосрочно финансиране в Малта. В съответствие с това GREVIO призова държавните органи да въведат специална, прозрачна и отчетна публична процедура, съгласно която НПО, които предоставят специализирани услуги за подкрепа на жертви на всички форми на насилие срещу жени и техните деца, да могат да се състезават и да искат устойчиво и дългосрочно финансиране на равни начала. Вместо това в Италия и Испания GREVIO отбеляза, че макар и да съществуват публични тръжни процедури за финансиране на НПО, предоставящи специализирана подкрепа, те обикновено облагодетелстват участника, предложил най-ниската цена, което понякога води до възлагане на обществени поръчки на частни дружества, които не са специализирани в услугите за подкрепа на жертви на насилие. Това буди особена загриженост в Италия, където се наблюдава липса на подходящи финансови механизми за осигуряване на дългосрочно финансиране на специализирани услуги за жени. В своя доклад за базовата оценка на GREVIO за Сърбия GREVIO отбеляза, че когато се провеждат обществени поръчки за специализирани услуги, не е задължително те да бъдат спечелени от утвърдени специализирани служби за подкрепа на жени с десетилетия опит, а поръчките се възлагат на по-нови/други участници в областта по неясни причини.

GREVIO последователно заявява, че процесите на финансиране следва да бъдат хармонизирани, за да се осигури адекватно и гарантирано ниво на финансиране за всички специализирани услуги за подкрепа, както и че достъпът до публично финансиране следва да се основава на критерии, съответстващи на стандартите на Истанбулската конвенция, включително и на оценяването на обширния експертен опит в областта на насилието срещу жени, насочен към жертвите. Въпреки това въпросът за достъпа до публично финансиране на НПО, които предоставят изключително важни и широко признати услуги, като например националните телефонни линии за помощ, остава актуален.

Зависимост от финансиране от донори

В докладите си за първоначална оценка на Албания, Черна гора и Сърбия, въпреки че страните разчитат в голяма степен на сектора на женските НПО за изпълнение на задълженията си за осигуряване на специализирани услуги за подкрепа, GREVIO наблюдава зависимост от международни донори и поради това призова властите да създадат подходящи програми и безвъзмездни средства, както и прозрачни процедури за възлагане на обществени поръчки, за да се осигурят стабилни и устойчиви нива на финансиране.

НПО, представляващи разнообразието от жени

Недостатък, установен от GREVIO в някои държави, е свързан с признаването и подкрепата на организации, които представляват жени мигранти, бежанци и други жени, които са обект на дискриминация, основана на различни аспекти, включително в Дания, Финландия, Нидерландия и Турция. В тези доклади GREVIO подчертава ценния принос на НПО-тата, представляващи различни групи жени, особено организациите на местно ниво, за превенцията и борбата с всички форми на насилие срещу жени. С цел да се осигури разнообразие и да се изградят политики, основани на опита на всички жени, GREVIO насърчи/настойчиво прикани тези държави да засилят действията си за признаване, насърчаване и подкрепа, включително финансова, на по-широк кръг от женски НПО, представляващи жени, подложени на дискриминация по междусекторни признаци.

Въпроси, характерни за конкретни страни

Достъп до системата за предоставяне на убежище

Въпрос, повдигнат в доклада за базовата оценка на Италия, беше ограниченият достъп на специализираните НПО до системата за предоставяне на убежище, включително до приемните центрове и центровете за репатриране. GREVIO посочи, че пречките на достъпа до системата за убежище ограничава ефективното сътрудничество с тези НПО и намалява способността им да предоставят допълнителни услуги на търсещите убежище, както и да обменят опит с държавните органи.

Намаляване на пространството за независими женски НПО

В своя доклад за основна оценка на Турция GREVIO изрази тревога от все по-рестриктивните условия, в които се намират организациите на гражданското общество, по-специално независимите женски организации, които изразяват критики към правителствените политики. GREVIO призова властите да осигурят благоприятна и благоприятстваща среда за независимите женски организации и да признаят напълно ролята им на ключови партньори в борбата с насилието срещу жени и момичета. Необходимостта от намиране на нови подходи за по-активна подкрепа от страна на правителството и признаване на специализираните служби за подкрепа на жените беше подчертана в доклада на GREVIO за основната оценка на Сърбия, както и необходимостта от увеличаване на политическата подкрепа за ролята на женските НПО, включително на местно равнище, и за услугите, предоставяни на всички жени в Сърбия, включително на жените от националните малцинства.

2. Член 13: Повишаване на осведомеността

Въведение

В съответствие с член 13 страните трябва да насърчават или провеждат редовно и на всички равнища кампании или програми за повишаване на осведомеността, включително в сътрудничество със съответните партньори от гражданското общество - целта е да се повиши осведомеността и разбирането сред широката общественост за различните проявления на всички форми на насилие, попадащи в обхвата на настоящата конвенция, техните последици за децата и необходимостта от предотвратяване на такова насилие. Както се посочва в Обяснителния доклад към Истанбулската конвенция, женските НПО, работещи в областта на защитата и подкрепата на жените, жертви на насилие срещу жени, имат дългогодишни традиции в провеждането на успешни дейности за повишаване на осведомеността на местно, регионално или национално равнище. Поради това страните се насърчават да провеждат кампании за повишаване на осведомеността в сътрудничество с тези организации, както и с други заинтересовани страни, като например националните институции за правата на човека, органите за равенство и други организации на гражданското общество. Член 13 съдържа също така задължението да се гарантира, че информацията за наличните мерки за предотвратяване на актове на насилие, попадащи в обхвата на настоящата конвенция, е широко достъпна за жертвите и страничните наблюдатели.

Обещаващи практики

Кампании за повишаване на осведомеността, насочени към специалисти или включващи конкретни специалисти

Многообещаваща практика, посочена от GREVIO в доклада за базовата оценка на Дания, е подходът за повишаване на осведомеността, възприет в контекста на кампаниите за преследване и изнасилване, които включват компоненти, специално насочени към професионалисти като служители на правоприлагащите органи и социални работници. GREVIO отбелязва, че този подход е довел до подобрения в реакцията на професионалистите спрямо такова насилие и показва важността на подобни мерки, когато първоначалното им обучение все още не включва информация за тези форми на насилие срещу жени.

Друг интересен пример, описан от GREVIO в доклада за базовата оценка на информация онлайн на 18 различни езика за важността на съобщаването на престъпления като домашно насилие, принудителен брак и "насилие, свързано с честта", как да се съобщава за такива престъпления, как се провежда наказателно разследване и каква помощ е на разположение на жертвите. GREVIO приветства усилията за достигане до широката общественост и жертвите и отбелязва, че те имат потенциал да увеличат броя на докладваните случаи. Същевременно тя подчерта необходимостта от осигуряване на адекватна реакция от страна на правоприлагащите органи след тези усилия за повишаване на осведомеността.

Системни кампании за повишаване на осведомеността като неразделна част от дългосрочните планове за действие по отношение на насилието срещу жени

В доклада си за базовата оценка на Франция GREVIO приветства усилията, положени от властите за повишаване на видимостта на насилието срещу жени и наличието на политическа воля за повишаване на обществената осведоменост за това явление, което е довело до осезаеми резултати. По-специално тя подчерта, че дейностите за повишаване на осведомеността са станали по-систематични през последните две десетилетия и че те продължават всяка година като част от мерките, прилагани от различните междуведомствени планове. Някои от тях са насочени към тормоза, основан на пола, и сексуалното насилие в обществения транспорт, включително неприемливо поведение, основни

съвети за това как да се държим и как да реагираме в такива ситуации. Други са насочени към сексуалното насилие или например към свидетелите на домашно насилие. Последният проект беше безпрецедентен по мащаб и бюджет (около 4 млн. евро).

Предизвикателства

Фокус на инициативите за повишаване на осведомеността относно домашното насилие

В повечето от докладите за базови оценки на GREVIO, а именно в докладите за Андора, Белгия, Финландия, Франция, Италия, Малта, Монако, Черна Гора, Португалия, Сърбия, Испания и Турция, се подчертава необходимостта от кампании за повишаване на осведомеността по отношение на всички форми на насилие, обхванати от Истанбулската конвенция.

Въпреки че домашното насилие е фокус на усилията за повишаване на осведомеността в много страни, други форми или аспекти на насилието срещу жени са слабо застъпени. В докладите си за първоначална оценка на Франция, Италия, Черна гора и Португалия GREVIO подчерта необходимостта от кампании за повишаване на осведомеността по отношение на формите на насилие срещу жени, за които често не се съобщава достатъчно и/или които все още са непознати и/или неразбрани от широката общественост, като например изнасилване, сексуално насилие и вредни традиционни практики като ЖО или принудителен брак. Недостатъчното обхващане на цифровото насилие също е специално разгледано в доклада за базовата оценка на Испания.

Краткосрочен подход към повишаването на осведомеността и недостатъчен географски обхват

В значителен брой от докладите за базови оценки на GREVIO, включително тези за Андора, Австрия, Белгия, Финландия, Малта, Черна гора, Сърбия и Турция, също се отбелязва липсата на устойчиви и дългосрочни усилия за повишаване на осведомеността, поради което е необходимо да се осигурят редовни и дългосрочни кампании и дейности за повишаване на осведомеността, които да помогнат на всички членове на обществото да разпознават насилието срещу жени, да говорят срещу него и да подкрепят жертвите му. Освен това в докладите си за базови оценки на Белгия, Дания, Финландия, Италия и Португалия GREVIO установи, че тези кампании са били с ограничен географски обхват, и затова настоятелно насърчи властите, наред с другото, да гарантират, че инициативите за повишаване на осведомеността се осъществяват на всички нива на държавата (т.е. национално, регионално, местно).

Недостатъчно участие на женски неправителствени организации

Друга повтаряща се констатация, направена от GREVIO в докладите за базови оценки на Дания, Финландия, Франция, Италия, Малта, Монако, Сърбия, Испания и Турция, е необходимостта да се включат съответните заинтересовани страни, по-специално службите за подкрепа на жените и женските неправителствени организации, в разработването и провеждането на кампании за повишаване на осведомеността и да им се предоставят финансови средства за това.

Необходимостта да се обърне внимание на основните патриархални/стереотипни нагласи и да се приложи разбиране за насилието, основано на пола.

В докладите си за първоначална оценка на Албания, Белгия, Италия, Нидерландия, Португалия и Турция GREVIO подчерта необходимостта от инициативи за повишаване на осведомеността, за да се преодолеят основните патриархални и стереотипни нагласи. Като пример в доклада си за първоначална оценка на Албания GREVIO отбелязва тенденцията в Албания да се насърчава прощаването от страна на жените в случаи на насилие под предлог за традиционни семейни ценности. Тя подчерта, че инициативите за повишаване на осведомеността трябва да оспорят убеждението на жените и момичетата, че жените трябва да търпят насилие, за да запазят семейството, и да се стремят да променят предварително заложените роли на половете и стереотипи в семейството. В съответствие с това Съветът настоятелно насърчи властите да гарантират разработването на целеви кампании, които да оспорват социалните норми, нагласи и стереотипи по отношение на по-ниския статут на жените в семейството. По подобен начин, като отбелязва, наред с другото, вкоренените стереотипни нагласи на служителите на правоприлагащите органи, политиците и съдиите, GREVIO силно насърчи турските власти да отправят послания за превенция, за да разсеят митовите, да стимулират дебати и да променят обществените нагласи, за да се справят с културата на обвиняване на жертвите и схващането за подчинението на жените на мъжете. Той силно насърчи италианските и португалските власти да се противопоставят на патриархалните нагласи и стереотипи, които допринасят за приемането на насилието, включително тези, основани на традицията, религията или понятието "чест".

В редица доклади за базови оценки, включително тези за Белгия, Италия и Нидерландия, GREVIO подчерта, че е важно тези кампании да се основават на или да повишават разбирането за джендърното естество на насилието срещу жени, което е в основата на усилията за превенция и защита на Истанбулската конвенция. Необходимостта от признаване на неравенството между половете като основна причина за насилието срещу жени в контекста на кампаниите за повишаване на осведомеността беше подчертана в Австрия, докато необходимостта от дейности за овластяване на жените и момичетата беше посочена в доклада за базовата оценка на Финландия, Италия и Монако. В това отношение в доклада за базовата оценка на Италия се отбелязва, че инициативите за повишаване на осведомеността, организирани от властите, не изглежда да овластяват жертвите и да разкриват системната функция на насилието срещу жени като социален механизъм, чрез който жените са принудени да заемат и/или да останат в подчинено положение спрямо мъжете.

Инициативи за повишаване на осведомеността, насочени към жените, които са особено уязвими/маргинализирани

Необходимостта от провеждане на целенасочени инициативи за повишаване на осведомеността и достигане до конкретни групи жени, които са в пресечна точка на дискриминация, беше разгледана в докладите за основна оценка на Албания, Белгия, Финландия, Франция, Италия, Черна гора, Нидерландия, Португалия и Швеция. Във всички тях са идентифицирани различни категории уязвими жени, включително жени с увреждания, жени мигранти/бежанки, жени от национални или етнически малцинства, чернокожи жени, проституиращи жени, жени от ЛБТИ, зависими жени и възрастни жени. В докладите за първоначална оценка се посочват, *inter alia*, специфичните трудности, които тези групи жени

срещат при достъпа до информация, включително относно техните права, както и при достъпа до услуги за подкрепа. Съответно беше подчертано, че е важно инициативите за повишаване на осведомеността да отговарят на техните специфични нужди.

Повишаване на осведомеността относно въздействието на насилието над жени върху децата

Необходимостта от повишаване на осведомеността относно вредите, причинявани на деца, които стават свидетели на домашно насилие, беше разгледана в докладите за базови оценки на Албания, Белгия, Италия, Монако, Португалия, Турция, Сърбия и Швеция. GREVIO често отбелязва ниското ниво на осведоменост сред самите жертви за въздействието, което свидетелството на такова насилие оказва върху децата. В съответствие с това GREVIO настоятелно насърчава властите, *inter alia*, да разработят целенасочени кампании за повишаване на осведомеността относно вредата, причинена на децата, които са свидетели на домашно насилие.

Привличане на медиите за повишаване на осведомеността

Констатациите в докладите за първоначална оценка на Австрия, Сърбия и Испания се отнасят конкретно до необходимостта от включване на медиите в провеждането на кампании за повишаване на обществената осведоменост. Ролята на медиите в превенцията на насилието срещу жени е разгледана допълнително в контекста на член 17, глава III.

Достатъчно и устойчиво финансиране на кампаниите за повишаване на осведомеността

В докладите за базови оценки на Австрия, Дания, Франция, Малта и Сърбия се подчертава необходимостта властите да осигурят достатъчно и устойчиво финансиране за дейности за повишаване на осведомеността, включително средства за съответните женски организации. В доклада си за Малта например GREVIO отбелязва, че повечето кампании се основават на проекти и зависят от финансирането от ЕС, поради което призова властите да осигурят достатъчно и устойчиво финансиране за кампаниите за повишаване на осведомеността, включително за службите за подкрепа на жените и женските НПО.

Мониторинг на въздействието на инициативите за повишаване на осведомеността

GREVIO разглежда значението на мониторинга и оценката на въздействието на кампаниите за повишаване на осведомеността в редица доклади за базови оценки, включително тези за Австрия, Белгия, Малта и Черна гора. Като пример в доклада си за базова оценка на Австрия GREVIO отбелязва, че нито една на кампаниите, което изключва възможността да се направят заключения относно тяхното въздействие. Поради това Комитетът настоятелно насърчава властите да осигурят по-силна роля на федералните министерства в концептуализирането, изпълнението и оценката на дейностите за повишаване на обществената осведоменост. Като има предвид, че в случая на Малта и Малта Съветът настоятелно насърчи властите да проведат проучване на въздействието, което кампанията за повишаване на осведомеността е оказала върху населението, включително промените във възприятията относно сексизма, равенството между половете и насилието, основано на пола.

Въпроси, характерни за конкретни страни

В доклада за основната оценка на Турция специално бе повдигнат въпросът за необходимостта от създаване на по-благоприятен климат за работата на феминистките НПО,

тъй като репресивните мерки, насочени срещу свободата на изразяване, са имали смразяващ ефект върху работата на редица НПО, защитаващи правата на жените, и са повлияли на усилията за повишаване на осведомеността в областта на насилието срещу жени.

От друга страна, в доклада за базовата оценка на Нидерландия GREVIO подчерта специфичните предизвикателства, произтичащи от неутралния по отношение на пола подход към домашното насилие. Тя отбелязва, че неотдавнашната кампания, проведена в контекста на националния план за действие по отношение на домашното насилие, е била неутрална по отношение на пола и че това рискува да допринесе за липсата на осведоменост за полово обусловения характер на домашното насилие. GREVIO изрази своята загриженост, че като цяло нидерландските усилия за повишаване на осведомеността не подчертават в достатъчна степен полово обусловения характер на различните форми на насилие срещу жени и тяхното разпространение във всички аспекти на живота на жените.

Въпрос, който беше разгледан почти изцяло в доклада за базовата оценка на Финландия, беше липсата на кампании в цялата страна. Поради това GREVIO настоятелно насърчава властите да насърчават или провеждат кампании и програми за повишаване на осведомеността на всички равнища. Същевременно, като се подчертават специфичните предизвикателства, които възникват в една федерално организирана държава по отношение на координацията между различните нива на управление/органи, в доклада за базовата оценка на Белгия се подчертава значението на разработването на съгласуван и всеобхватен общонационален подход по отношение на повишаването на осведомеността и на приемането на насоки за осигуряване на стандарти за качество и съгласуваност на посланията. В доклада се отбелязва, също така, че тези мерки следва да бъдат придружени от показатели за въздействие, които могат да оценят действителното въздействие на усилията за повишаване на осведомеността върху нагласите и възприятията на населението. Освен това в доклада за първоначалната оценка на Белгия се подчертава, че според гражданското общество кампаниите за повишаване на осведомеността обикновено се съсредоточават върху насочването на жертвите (и в по-малка степен на извършителите) към служби за подкрепа и не са насочени предимно към промяна на ценностите и нагласите, залегнали в основата на насилието, основано на пола. Поради това те не са първични, а по-скоро вторични или третични кампании за превенция.

Член 18 - общи задължения

Въведение

В член 18 от конвенцията се определят редица общи задължения, които трябва да се спазват при предоставянето на общи и специализирани услуги за защита и подкрепа. Те включват, наред с другото, необходимостта службите да действат по съгласуван и координиран начин с участието на всички заинтересовани агенции. Всъщност член 18, параграф 2 изисква от страните по конвенцията да осигурят наличието на подходящи механизми, които предвиждат ефективно сътрудничество между следните агенции, които съставителите на проекта са определили като подходящи: съдебната власт, прокуратурата, правоприлагащите органи, местните и регионалните власти и НПО и други подходящи структури и организации. В това отношение женските неправителствени организации и специализираните служби за подкрепа на жените играят важна роля за гарантиране на защитата на правата на жертвите в рамките на многоведомственото сътрудничество и следователно трябва да бъдат включени в механизмите за координация. Такива механизми могат да бъдат например под формата на кръгли маси и съгласувани

протоколи, които да позволят на редица специалисти да си сътрудничат по стандартизиран начин по отделни случаи.

В член 18, параграф 3 от конвенцията се посочват редица цели и принципи, които специализираните служби за подкрепа трябва да преследват и на които да се основават. Предприетите мерки следва да се основават на разбирането за насилието над жени, основано на пола, и да се съсредоточат върху безопасността и правата на човека на жените, като се вземат предвид взаимоотношенията между жертвите, извършителите, децата и по-широката им среда, за да се отговори на техните нужди цялостно. Необходими са също така специализирани услуги за подкрепа, които да целят овластяване и икономическа независимост на жените, жертви на насилие, и избягване на тяхната вторична виктимизация. Начин да се избегне това е предлагането на услуги в едни и същи помещения или на базата на "обслужване на едно гише", ако това е възможно.

Обещаващи практики

Сътрудничество между много агенции

В своя доклад за първоначална оценка GREVIO отбелязва, че независимо от някои установени недостатъци, които трябва да бъдат преодоляни, Албания може да се счита за пример за най-добра практика на многоведомствено сътрудничество в региона. Различните механизми за препращане, създадени на общинско равнище, са обединени около три вида структури: управителен комитет, който отговаря за политическото ръководство на процеса, мултидисциплинарен технически екип, натоварен с управлението на случаите, и местен координатор, който ръководи и координира работата на техническия екип. Механизмите за насочване се прилагат пилотно от 2007 г. и се състоят от представители на общините, полицията, съдилищата, включително прокурори и съдебни изпълнители, здравните служби, бюрата по труда, образователните служби и НПО, специализирани в областта на насилието над жени. Който и член на механизма да се свърже пръв с жертвата, той ще даде ход на процеса, като я насочи към местния координатор и/или другите членове на системата. Предоставяните услуги включват както краткосрочни, така и дългосрочни решения, като например здравна помощ, подслон и защита, включително съдействие при процедурите, свързани с издаването на заповеди за защита. Дългосрочните интервенции включват психотерапия, помощ за децата и за процедурите по развод и реинтеграция в обществото. Понастоящем механизми за насочване са въведени само в 29 от общо 61 общини в Албания. Една от целите на текущата Национална стратегия за равенство между половете е до края на 2020 г. всички 61 общини да разполагат с напълно функциониращ механизъм за насочване и в рамките на тези механизми броят и видът на наличните специализирани услуги за подкрепа да бъдат увеличени с повече от 50 %.

Макар и да се ограничава до насилието от страна на интимния партньор, в своя доклад за основна оценка на Испания GREVIO приветства факта, че с приемането на Органичен закон 1/2004 са въведени редица мерки за подкрепа и защита на жертвите на насилие от страна на интимния партньор, които се предлагат по интегриран начин и въз основа на междуведомствено сътрудничество между правоприлагащите органи, специализираните съдилища по въпросите на насилието срещу жени, здравните служби и всички структури, предоставящи правни консултации на жени. Това изисква по-специално специализирани познания и ефективно предоставяне на услуги, например чрез предлагане на тези услуги в едно и също заведение ("обслужване на едно гише").

Предизвикателства

Механизми за многоведомствено сътрудничество

GREVIO отбеляза, че повечето от страните, които са били оценявани, са създали в различна степен структури за многоведомствено сътрудничество. Повтарящ се недостатък, установен от GREVIO, включително в страни като Финландия, Малта, Черна гора, Сърбия и Испания е, че повечето модели са съсредоточени върху домашното насилие и/или насилието от страна на интимния партньор, като не успяват да осигурят многоведомствен и всеобхватен отговор на други форми на насилие срещу жени, както се изисква. В съответствие с това GREVIO призова/настоятелно насърчи съответните органи, *inter alia*, да разработят решения, предлагащи многоведомствен координиран отговор на всички форми на насилие срещу жени.

Липсата на ефективно сътрудничество и многоведомствен подход към защитата и подкрепата на жертвите в областта на домашното насилие беше подчертана например в докладите за основна оценка на Италия, Дания, Португалия и Швеция. В Дания и Швеция GREVIO отбеляза, че службите и структурите са склонни да работят изолирано, вместо да предоставят координирана подкрепа на жертвите чрез сътрудничество и многоагенционни механизми. Ето защо Съветът настоятелно насърчава тези страни да създадат институционализирани структури за сътрудничество между различните правителствени и неправителствени агенции и доставчици на услуги, за да се осигурят адекватни форми на междуведомствено сътрудничество, основано на разбирането за пола. От друга страна, в базовите си оценки за Италия и Португалия GREVIO отбеляза, че макар да съществува рамка за установяване на многоведомствен подход, трудностите при осигуряването на многоведомствено сътрудничество са свързани с прилагането. Липсата на ефективна координация всъщност се дължеше на пропуски, като например изключване на ключови агенции от споразуменията за сътрудничество, недостатъчно подробна информация за операционализацията на споразуменията за сътрудничество или липса на общи насоки/протоколи с ясно определени и разпределени функции и отговорности.

В доклада си за първоначална оценка на Нидерландия GREVIO отбеляза, че въпреки наличието на редица политики и протоколи за осигуряване на многоведомствена координация, които в известна степен обхващат и други форми на насилие срещу жени в допълнение към домашното насилие, основната институционална структура за такава координирана реакция буди сериозни опасения. GREVIO отбеляза, че продължават да съществуват значителни пречки, които не позволяват на жените да получат защита, като много от тях са свързани с неутралния по отношение на пола подход и липсата на фокус върху правата и нуждите на жените, което обезкуражава жертвите да се обръщат към такива структури. В съответствие с това тя призова нидерландските власти да преразгледат неутралния по отношение на пола подход към защитата и подкрепата на жертвите и да гарантират, че всички предприети мерки се основават на разбирането за насилието срещу жени и домашното насилие по отношение на пола, като същевременно се съсредоточат върху човешките права и безопасността на жертвите, както и върху тяхното овластяване и икономическа независимост.

В няколко доклада за базови оценки, включително тези за Албания, Франция, Испания и Турция, GREVIO посочи неравномерното прилагане на съществуващите многоведомствени координационни структури и механизми за насочване на местно равнище. В Андора, от друга страна, местните административни единици ("comuns") участват само в малка степен в усилията за междуинституционално сътрудничество.

Участие на НПО в механизми за сътрудничество

В своите заключения GREVIO постоянно подчертава значението на ролята на женските НПО в предоставянето на услуги на жертвите на насилие и на тяхното участие в официални координационни структури, дори когато в съответната страна не са установени конкретни недостатъци в това отношение. В страни като Дания, Финландия, Италия, Черна гора и Швеция, в които са установени ясни проблеми във връзка с координацията между различните агенции, силно се насърчава необходимостта от включване на специализирани услуги за подкрепа на жени, управлявани от НПО, в официалните структури за сътрудничество. GREVIO също така посочи много ограничено участие на женски НПО в съществуващите формални и неформални структури за сътрудничество, включително в Андора, Белгия, Италия, Черна гора и Сърбия. Поради това тя силно насърчава властите да включат НПО, които подкрепят жени, жертви на насилие, в механизмите за междуинституционално сътрудничество, като създадат ефективни канали за сътрудничество с тях.

Разбиране на насилието над жени, основано на пола и акцент върху безопасността на жените и техните права на човека в основата на услугите за защита и специализирана подкрепа.

В докладите си за първоначална оценка за Монако, Турция и до известна степен за Белгия GREVIO отбелязва, че държавните специализирани услуги за подкрепа често се основават на подхода на семейната медиация. Този подход поставя голям акцент върху запазването на семействата заедно и посредничеството при разрешаването на конфликти, което може да не отчита неравностойните отношения между жертвите и извършителите и да противоречи на защитата на жертвите и приоритизирането на нуждите и безопасността на жените. В доклада си за базова оценка на Нидерландия GREVIO отбелязва, че в политиките, регулиращи услугите за подкрепа, като цяло липсва джендър.

Разбирането за насилието срещу жени и че това е отразено в терминологията, използвана в тези политики, която използва "пряко замесени лица" за обозначаване както на жертвите, така и на извършителите. В резултат на това много от програмите и мерките, прилагани за борба с домашното насилие, включително предоставянето на услуги, са неутрални по отношение на пола и не признават или не се справят с продължаващите предизвикателства пред сигурността на жените и децата, които предимно страдат от домашно насилие от страна на мъже извършители. Освен това, след сливането на службите за домашно насилие и за закрила на детето, не съществуват служби, насочени към жените. От друга страна, в своя доклад за базисна оценка на GREVIO за Португалия GREVIO отбелязва, че въпреки факта, че повечето услуги за подкрепа на жертвите на домашно насилие се управляват от организации на гражданското общество, те се ръководят предимно от организации с неутрален по отношение на пола и основан на помощта подход, които се намесват и в други социални области. Ето защо GREVIO настоятелно насърчава властите да гарантират, че предоставянето на услуги за защита и подкрепа както от частни, така и от публични структури се основава на полово ориентирано разбиране за насилието срещу жени. Що се отнася до ситуацията в Белгия, GREVIO отбелязва в своя доклад за основна оценка, че изглежда има разминаване между НПО и службите, работещи на терен, от една страна, и правоприлагащите и съдебните органи, от друга, тъй като тяхното разбиране за насилието срещу жени се различава. GREVIO последователно определя предоставянето на обучение на съответните заинтересовани

страни, включващо компонент за разпознаване на динамиката на пола, както и въздействието и последиците от насилието върху жертвите, като необходим път за осигуряване на предоставяне на услуги, основани на разбирането за пола.

Избягване на вторична виктимизация и овластяване на жените, включително чрез създаване на услуги на едно гише.

GREVIO е отправила констатации относно задължението да се осигури предоставяне на услуги, които избягват вторична виктимизация (а в някои случаи - които осигуряват овластяване на жертвите и икономическа независимост) към повечето страни, които са били оценявани, включително Албания, Белгия, Малта, Черна гора, Нидерландия, Испания и Турция. Като пример за това GREVIO установи пропуски в базовите си оценки за Нидерландия в това отношение, като бяха отбелязани интервенции, които онеправдават и ревиктимизират жертвите. Това включваше примери за случаи, в които от жените, жертви на насилие, основано на пола, службите за подкрепа са очаквали да се приспособят към поведението на извършителите, да променят собственото си поведение или в противен случай да рискуват да загубят достъпа до децата си поради "отказ от сътрудничество". В Черна гора в доклада за базовата оценка на GREVIO бяха отбелязани много примери за вторична виктимизация, като например тенденцията да се омаловажава насилието и да се предлага помирение, както и настояването за посредничество в бракоразводното производство между жертвата и извършителя.

Един от начините за намаляване на вторичната виктимизация е създаването на услуги на "едно гише". Само няколко партии са предприели инициативи в тази насока. В своя доклад за базовата оценка на GREVIO за Швеция GREVIO отбелязва, че са налице някои примери за местни общини, които са променили организацията на действията си в отговор на домашното насилие, така че да предлагат услуги на жертвите чрез редица агенции, включително правоприлагащите органи, по координиран начин и под един покрив, което значително намалява риска от вторична виктимизация. Това начинание обаче не е било възпроизведено и разширено. От друга страна, в доклада на GREVIO за базовата оценка на Белгия се отбелязва, че страната е създала "Центрове за семейно правосъдие", които действат като едно гише за координиране на случаите, съвместна подкрепа и консултации след насочване от професионалист. GREVIO обаче отбелязва в този доклад, че фокусът им върху малтретирането на деца и домашното насилие, липсата на признаване на полово обусловения характер на насилието срещу жени и възможността за насочване към алтернативно разрешаване на спорове, могат да поставят под въпрос способността на този модел да допринесе за овластяването на жените и избягването на вторична виктимизация. В своя доклад за базовата оценка на Андора GREVIO приветства факта, че държавният орган, предоставящ специализирани услуги за подкрепа на жертвите на насилие, основано на пола, работи на принципа на "едно гише", но с уговорката, че предлаганата експертиза не обхваща всички форми на насилие срещу жени и че е необходимо да се увеличат ресурсите му, за да може да изпълнява ефективно и устойчиво всички свои задачи.

Изискване достъпът до услуги да не зависи от желанието на жертвата да повдигне обвинение или да свидетелства срещу извършителя

Проблеми в това отношение бяха установени в различни страни, включително в Испания и Турция. Например в някои части на Испания достъпът на жените до приюти за домашно насилие зависи от официалното им признаване като жертва на насилие от

страна на интимния партньор, като достъпът на жените до такива приюти е забранен, когато е отказана заповед за защита. В Турция ŞÖNİMs (специализирани служби за подкрепа на жертви на насилие) и всички публични институции, предоставящи подкрепа на жертви, са законово задължени да докладват за насилие или за риска от такова на правоприлагащите органи и съдилищата, а специалистите, които не изпълняват задължението да докладват за насилие, носят наказателна отговорност. Въпреки че докладването не е задължително условие за достъп до услугите в ŞÖNİM и приютите за жени, много често първите съобщават за случаи на насилие на правоприлагащите органи. Тази вкоренена практика в ŞÖNİMs може да предопредели решенията на жените да търсят подкрепа от тези услуги, засягайки правата им да получат защита и подкрепа, независимо от готовността ѝ да повдигне обвинение. Поради тази причина GREVIO настоятелно насърчава властите да разработят, в рамките на и/или в допълнение към държавните служби, алтернативни, нископрагови специализирани услуги за подкрепа, които да действат в интерес на жертвите и да им дават право на избор да решат дали да повдигнат обвинение срещу извършителя или не.

Подобни ситуации на задължително докладване на случаи на насилие над жени, наложено със закон на професионалисти/граждански служители, което може да повлияе на поведението на жертвите при търсене на помощ, бяха отбелязани в Андора, Италия, Малта, Черна гора, Нидерландия, Сърбия и Испания. Разбирането и подходът на GREVIO се развиват и усъвършенстват с течение на времето. В по-ранните доклади съответните органи са насърчавани/настойчиво призовавани да гарантират, че задължението за докладване е смекчено от предоставянето на пълна и деликатна информация на жертвата, за да може тя сама да вземе информирано решение и да запази автономността си, като същевременно се гарантира безопасността на всички, особено на непълнолетните. В по-новите доклади, като например тези за Андора и Малта, макар и да се повтаря последната констатация, се уточнява, че "за тази цел властите следва да преразгледат задължението на професионалистите да докладват за случаи на насилие срещу жени и техните деца, освен в ситуации, в които има основателни причини да се смята, че е извършен тежък акт на насилие, попадащ в обхвата на конвенцията, и че може да се наложи задължението за докладване да зависи от предварителното съгласие на жертвата, освен ако жертвата е дете или не е в състояние да се защити поради увреждания". В тази връзка GREVIO отбелязва, че макар налагането на задължения за докладване на професионалисти да не противоречи на член 28 от Истанбулската конвенция, общите задължения за докладване могат да повдигнат въпроси, свързани с предоставянето на ориентирани към жертвите и съобразени с пола услуги за подкрепа.

V. Дебатът в Парламента по промените в Закона за защита от домашното насилие – основни опорни точки против

Подбрани цитати от дискусиите пленарна зала по предложения за изменение и допълнение на Закона за защита от домашното насилие проведени на:

- 27.01.2023 – при гласуването е отхвърлен на първо четене ЗАКОНОПРОЕКТ ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА ЗАЩИТА ОТ ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ № 48-254-01-70

- 25.05.2023 – при гласуването е приет ЗАКОНОПРОЕКТ ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА ЗАЩИТА ОТ ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ № 49-354-01-10

1. Искате скрито да приемете Истанбулската конвенция

ЦОНЧО ГАНЕВ (ВЪЗРАЖДАНЕ) 27.01.2023: Господин Председател, правя обратно предложение, тъй като не знам колко от тук присъстващите в залата, а и тези, които все пак следят работата на Народното събрание, знаят, че беше предложено да работим до приемането и обсъждането на точка 18, която гласи: „Законопроекти за изменение и допълнение на Закона за защита от домашно насилие“, или, с други думи казано, скритото приемане на Истанбулската конвенция, прокарано от новата евроатлантическа коалиция – или част от нея, в лицето на „Демократична България“ и „Продължаваме Промяната“.

2. Неправителствените организации са проблемът

ЗЛАТАН ЗЛАТАНОВ (ВЪЗРАЖДАНЕ) 27.01.2023: смисъл, защото с подобен закон се прокарат практики като тези в Скандинавия – да се отнемат деца от техните семейства и да се възпитават по модел, определен от известните нам NGO-та, с неизвестни зад гърба им спонсори.

ЙОРДАН ИВАНОВ (ДБ) 27.01.2023: Уважаеми колеги от ВЪЗРАЖДАНЕ, моля конкретно и ясно да кажете: кои разпоредби Ви притесняват, кое е противоконституционно, кое е еничарско? (Реплика от ВЪЗРАЖДАНЕ: „НПО-тата!“)

ИВАЙЛО ПАПОВ (ВЪЗРАЖДАНЕ) 27.01.2023: Коя дума точно ли? Ще Ви отговоря, когато стигнем до второто четене. Относно третата реплика. **Двадесет-тридесет години в България „неправителствена организация“ се превърна в мръсна дума и това не го направихме ние – това го направихте Вие. Благодаря.**

ИВАН ЧЕНЧЕВ (БСП за България) 27.01.2023: ... Друго нещо. Това Вие ще го вкарвате като промяна. Това Вие ще го вкарате! И ето това се опитвате да прокарате! Законопроектът конкретно противоправно прехвърля власт и отговорност в ръцете на неопределен брой от лица, които да влязат в състава на Националния съвет по превенция, в

който участват представители на юридически лица с нестопанска цел. Това представлява прехвърляне на властнически правомощия на изпълнителната власт върху лица от гражданския сектор. **Дейността по защита от домашно насилие е прекалено важна, за да бъде оставена в ръцете на случайни хора.**

ЦВЕТА РАНГЕЛОВА (ВЪЗРАЖДАНЕ) 25.05.2023 : ... На следващо място, създаването на Национален съвет за превенция на домашното насилие допуска участието на тези неправителствени организации, с което на практика се създава противоречие и със съществуващата разпоредба, визирана в чл. 22, ал. 3 от Устройствения правилник на Министерския съвет, който посочва, че в състава на консултативните съвети към Министерския съвет могат да се включват само лица, които са избрани или назначени в органи на изпълнителната власт – такива, каквито нямаме съмнение, че НПО-тата не са. Особено притеснително, както в предходното разглеждане от предходното Народно събрание на този законопроект беше за нас, е и създаването на така наречената система за законно отвлечане на деца, по примера на една норвежка система, а именно Барневернет....

Всички, които чуват какво казвам, знаят какво означава. **Очевидно е, макар че днес за пореден път ще изложим аргументи, че Вие сте се договорили да обслужите интересите на съответните НПО-та, които вече започнаха обучение в адвокатските колегии.**

ЦОНЧО ГАНЕВ (ВЪЗРАЖДАНЕ) 25.05.2023 : Благодаря Ви, господин Председател.

Госпожо Рангелова, честно казано, това, което казахте, е притеснително по отношение на съвместния законопроект на новата управляваща коалиция ГЕРБ с ПП и другите, но като оставим настрана, че госпожа Йорданова става и защитава законопроект на ГЕРБ, аз искам да отбележа нещо друго много важно – нещо, което Вие само споменавате, но е изключително притеснително. То даже не е свързано и с финансирането на техните НПО-та, защото в голямата си част това са свързани НПО-та с хора, близки до ПП и другите им партньори, които и да са те, но това е малкото.

Пари се печелят и се вкарват в бюджета, но по-притеснително е, защото трябва да говорим за това какво предстои в семействата за децата ни и за възможността по донос, а всеки ден е бонус и всеки бонус е донос за тяхната коалиция, да знаем, че всяко едно семейство е в огромен риск, когато някой реши просто да пусне поредния донос – на ДБ и ПП бонус, за да може децата да биват отнемани.

3. Социалните услуги могат да се предоставят само от държавата

ЦВЕТА РАНГЕЛОВА (ВЪЗРАЖДАНЕ) 27.01.2023 : ... Но в следващия момент с малки букви се прокрадва всъщност целеният от законовносителя ефект, а именно НПО-та да могат да предоставят социалните услуги.

Ние винаги сме считали, че социалната услуга трябва да бъде единствено и само държавна политика, защото изключително тревожно е някакви неправителствени организации да могат да участват във формирането на държавната политика по отношение на жертвите за домашно насилие, след което да получават финансиране от държавата, за да предоставят на жертвите на домашно насилие за тях безплатно, но за нас данъкоплатците, разбира се, не безплатно такава социална услуга.

Пита се кой има интерес от този законопроект? Жертвите на домашно насилие или предоставящите социална услуга НПО-та, безплатно за жертвите на домашно насилие, платено обаче, добре платено, от нас данъкоплатците.

СТОЯН ТАСЛАКОВ (ВЪЗРАЖДАНЕ) 27.01.2023: Благодаря, господин Председател. Госпожо Рангелова, Вие питате кой ще има интерес от този закон? Ще Ви отговаря кой ще има. **Частните неправителствени организации, които ще работят да има повече отвлечени деца, за да имат те дейност и да бъдат финансирани, защото те, ако нямат дейност и няма деца, които биват отнемани от техните семейства, те реално няма на практика да функционират. А щом не функционират, няма да получават финансиране. Най-срамното е, че това финансиране ще бъде с парите на данъкоплатците.**

4. Хомофобия

ИВАН ЧЕНЧЕВ (БСП за България) 27.01.2023: ... Най-много Законопроекта го подкрепя Българският хелзинкски комитет и предлага допълнения, редакции – и слушайте сега, много интересно – в Закона думите „фактическо съпружеско съжителство“ да се заменят с по-общо и обхватоно понятие, така че то да обхваща всички семейни двойки, в това число и тези „от един и същи пол“. Нали чухте добре? Слушайте, слушайте! **Така терминът „фактическо съпружеско съжителство“ да се замени с „лица в интимна връзка“ „интимни партньори“, което осигурява еднаква защита на фактическите партньори от различен и от един и същи пол. Ето Ви го!**

ГЕОРГИ СВИЛЕНСКИ (БСП за България) 27.01.2023: Благодаря, господин Председател. Уважаеми колеги, уважаеми господин Ченчев! Сега, колеги, нали разбрахте защо не искахме да се гледа този закон? Защото излязоха 6% вече хомосексуалисти, които ние не ги знаехме. (Шум и реплики.) Сега между първо и второ ще трябва на тези 6% да им защитим правата.

ПЕТЪР ПЕТРОВ (ВЪЗРАЖДАНЕ, от място) 27.01.2023: Да ги регламентираме.

ГЕОРГИ СВИЛЕНСКИ: Да ги регламентираме в Закона и ето с този закон, който звучи много добре – Закон за домашното насилие,...

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛА МИНЧЕВ: За защита от домашното насилие, чакайте.

ГЕОРГИ СВИЛЕНСКИ: ...за защита от домашното насилие, изведнъж тук разбрах от професора, че той се е срещнал с 6% хомосексуалисти (смях), и че сега ние трябва да им оправяме правата.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛА МИНЧЕВ: Господин Свиленски!

ГЕОРГИ СВИЛЕНСКИ: След това ще излезе друг професор, ще каже, че е срещнал деца, мънички, които не знаели дали са момчета или момичета, и трябва да им обясним какво са.

VI. Примери за кампании срещу домашното насилие

1. От България

"Зона за феминистко действие"

Кампания на „Орион Грид“ за осигуряване на професионална подкрепа за организации, които работят за повишаване на статута на жените в обществото и за борба с джендърното насилие.

Кампания „Не си сама“

Поредица събития срещу домашното насилие като шествие и изложба.

Поредица събития срещу домашното насилие като шествие и изложба.

Акции за Международния ден елиминиране на насилието над жени (ФБ група)

Кампания за борба срещу домашното насилие „Любовта не боли! Говори! Помогни!“

Кампания на Асоциация Анимус с цел да повиши информираността на широката общественост за феномена домашно насилие, последствията от него, как да го разпознаем и насърчаване на сигнализирането при случаи на домашно насилие. (виж още Проектът „Активни срещу насилието над жени“)

Коалиция „Заедно срещу насилието“

Над 30 неправителствени организации се обединиха в Коалиция „Заедно срещу насилието“, за да призват кандидатите за народни представители от различни политически сили да се ангажират с приемането на нов Закон за домашното насилие. Редица представители на гражданския сектор, ангажирани с каузата за борба срещу домашното насилие и насилието над жени, отправят своя апел към политическите партии, които участват в предизборната надпревара.

„Ние сме Дебора“

Протест в подкрепа на жертва на насилие. На 26 юни 18-годишното момиче е било нападнато в дома си - малтретирана и обезобразена е, след като са били нарязани ръцете, краката, гърдите, носът ѝ е счупен, а косата ѝ е била остригана с машинка. Според прокуратурата има нанесени 21 прободни рани, а според разказа на семейството са и направени 400 шева. Обвинен е нейният 26-годишен приятел Георги Николаев Георгиев, който е бил задържан още на следващия ден и след това поставен под постоянен арест за нанасяне на "средна телесна повреда" След това на втора инстанция - Окръжен съд - Стара Загора, пред която обжалва задържането си е пуснат на свобода, защото заключението на съдебно-медицинската експертиза е, че става въпрос за "лека телесна повреда".

2. От чужбина/международни

Оранжев ден/Orange day - ООН

UNiTE обяви 25-ия ден от всеки месец за "Оранжев ден" - ден за повишаване на осведомеността и предприемане на действия за прекратяване на насилието срещу жени и момичета. Като ярък и оптимистичен цвят, оранжевото представлява бъдеще, свободно от насилие срещу жени и момичета. Материали за присъединяване към кампанията – на www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/unite/toolkit.

The Domestic Violence Awareness Project (DVAP) - САЩ

Проектът за повишаване на осведомеността за домашното насилие подкрепя пратата на всички хора, особено на жените и момичетата, да живеят в мир и достойнство. Насилието и всички други форми на потисничество срещу всички общности и семейства трябва да бъдат премахнати.

Лилавата книга/Purple book – Австралия

Адаптирани информационни материали в помощ на жертви на насилие, която да им помогне да вземат подходящо решение за излизане от ситуацията, в която се намират.

UK SAYS NO MORE - Великобритания

Целта на кампанията "UK SAYS NO MORE" е да обедини и укрепи една разнообразна общност от общественици и организации в цялата страна, която да изрази активна позиция срещу домашното насилие и сексуалното насилие под един силен визуален символ.

Кампанията предоставя инструменти и ресурси с отворен достъп за отделните лица и организации, за да предприемат действия и да се включат в постигането на промяна. Заедно можем да се противопоставим на митовете и погрешните схващания по тези въпроси, да споделяме ресурси и информация и в крайна сметка да работим заедно за постигане на реална положителна промяна.

Teen Dating Violence Awareness Month – САЩ

Всяка година през февруари младите хора и техните близки в цялата страна повишават осведомеността си за проблема с насилието при връзки между тийнейджъри в рамките на Месеца за осведоменост за насилието при връзки между тийнейджъри (TDVAM). Тези ежегодни едномесечни усилия са насочени към застъпничество и образование с цел да се спре насилието при връзки още преди да е започнало.

Enough. Campaign to Tackle Violence Against Women & Girls Launches – видео клип подготвен от правителството на Великобритания

С тази кампания правителството на Великобритания призовава гражданите да не проявяват търпимост към насилието и да сигнализират компетентните органи.

VII. Информационни ресурси

The International Anti-Gender Movement Understanding the Rise of Anti-Gender Discourses in the Context of Development, Human Rights and Social Protection – публикация на ООН

<https://centrulfilia.ro/misiune/> - Център Филия, Румъния

<https://centerformagtanalyse.dk/> - CMV, Дания

СЕМИНАР

„ОТ ЗАСТЪПНИЦИ ЗА ЗАСТЪПНИЦИ“

Тази публикация е подготвена от Български център за нестопанско право в рамките на проект „От застъпници за застъпници“, осъществен с финансовата подкрепа на Посолството на Кралство Нидерландия в България.

Проектът „От застъпници за застъпници“ обхваща три еднодневни семинара, които си поставят за цел консолидиране на застъпническите усилия за подобряване на законодателството и практиките за защита от домашно насилие и от базираното на пол насилие. Първите два семинара са предназначени за организации с опит в застъпничеството по темата защита от домашно насилие, а последният е насочен и към други организации, които работят в социална сфера, съпричастни са с темата, с цел мобилизиране на усилията за подкрепа за промените в средата.

При определяне на застъпническите цели и разработване на концепция за кампания се вземат предвид последните изменения на Закона за защита от домашното насилие и относимите текстове в Наказателния кодекс, както и проекта на Директива относно борбата с насилието над жени и домашното насилие, Истанбулската конвенция и Директивата за правата на пострадалите от престъпления.